

สมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

สมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุขฎิบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-
เมียนมา"

ของ เรวัตร์ ผมหอม

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคตวิวงศ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	สมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา
ผู้วิจัย	เรวัตร์ ผมหอม
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	สมรรถนะ, พระธรรมทูต, ชายแดนไทย-เมียนมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมา และ 2. เพื่อประเมินความเหมาะสมสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิธีแบบสามเส้า วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาสมรรถนะการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมา ผู้วิจัยได้สมรรถนะ 7 สมรรถนะ ดังนี้ 1. การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2. การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต 3. สมรรถนะการเป็นแบบอย่างที่ดี 4. สมรรถนะการสื่อสาร 5. สมรรถนะการบริหารพฤติกรรมตนเอง 6. สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ 7. สมรรถนะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และมีองค์ประกอบด้านสมรรถนะที่สำคัญ 3 อย่าง คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) และ 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) ส่วนผลประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมา พบว่าอยู่ในระดับมาก

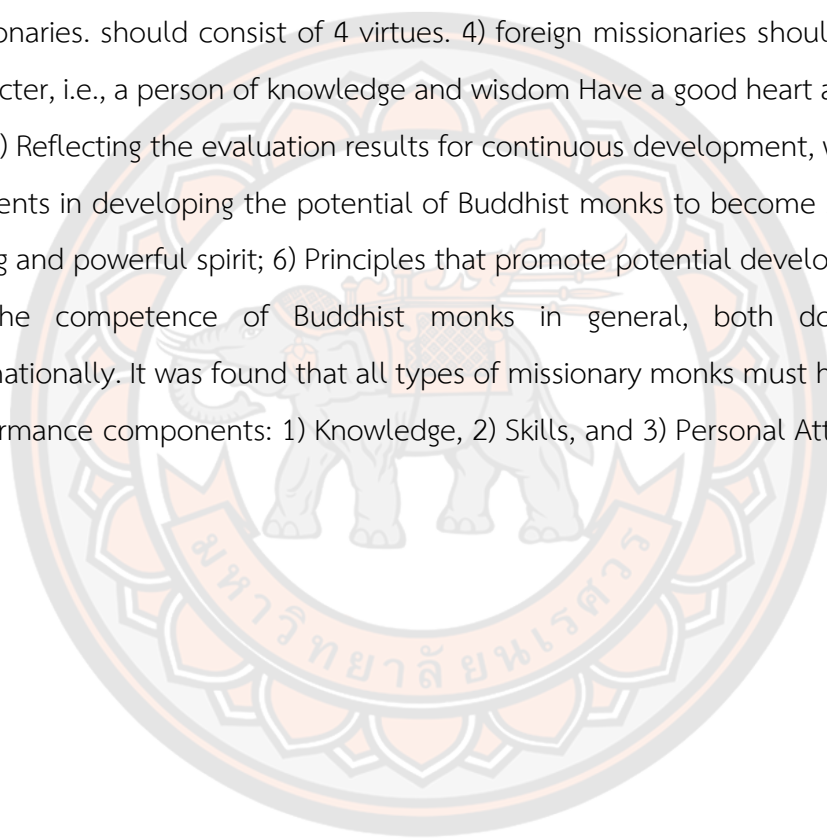
Title	THE COMPETENCY OF THE BUDDHIST MISSIONARY MONKS FOR THE BUDDHIST EVANGELISM IN BORDER AREA OF THAI – MYANMAR
Author	Rewat Phomhom
Advisor	Assistant Professor Thak Udomrat, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Development Education - (Type 2.1), Naresuan University, 2022
Keywords	Competency, Buddhist Missionary Monks, Border area of Thai-Myanmar

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1. Study the competence of Buddhist monks in propagating Buddhism in the Thai-Myanmar border area and 2. Evaluate the competency of Buddhist monks in propagating Buddhism in the Thai-Myanmar border area. to use qualitative research methods by analyzing documents small group discussion and observations in the data checking area using the triangulation method. analyze content and presented the data using descriptive analytical techniques. The results of the research showed that in studying the missionary capacity of missionary monks in the Thai-Myanmar border area, the researcher used the contextual framework of the missions of the Song Nai 6 missions as a framework for the study, namely administrative work, education. dissemination, public utilities welfare education and public welfare This led to the issue of the competence of Buddhist monks in 10 areas: 1. Knowledge of Buddhist principles 2. The transfer of Buddhist knowledge 3. The creation of the spirit and ideology of being a Buddhist monk. 4. Being a good role model in morality 5. Dharma communication 6. Meditation training 7. Sacrifice and patience 8. Helping people 9. Cultural exchange 10. Propagation according to the new era and the evaluation results of missionary performances of missionary monks in the border areas of Thailand -Myanmar the researcher evaluated the opinions

on the performance model of missionary missionaries in the Thai-Myanmar border area. Thailand-Myanmar should consist of: 1) the

characteristics of foreign missionary monks It should consist of superiority with wisdom and ethics. 2) Development of missionary missionaries and religious practices of Thai monks in border areas by missionaries abroad. 3) Foreign missionary missionaries. should consist of 4 virtues. 4) foreign missionaries should be a graduate character, i.e., a person of knowledge and wisdom Have a good heart and live the right life. 5) Reflecting the evaluation results for continuous development, with 6 important elements in developing the potential of Buddhist monks to become spiritual leaders. strong and powerful spirit; 6) Principles that promote potential development; 7) Issues on the competence of Buddhist monks in general, both domestically and internationally. It was found that all types of missionary monks must have 3 important performance components: 1) Knowledge, 2) Skills, and 3) Personal Attributes.

ประกาศขอบคุณการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความกรุณาของประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทักษิ์ อุดมรัตน์ ที่ให้คำแนะนำ เสียสละเวลา ให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระมหา ดร. ธีรวิริ์ ธีรวุฒนเมธี (พันธ์ศรี) ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิตดา ภูหงษ์ทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรินทร์ บุญยั้ง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอื้อมพร หลินเจริญ กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้โดยความเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของกรรมการทุกท่าน เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบ และอุทิศแต่บูพการี และครอบครัว ที่สนับสนุนให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจในการเรียน เป็นอีกส่วนหนึ่งทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสืบต่อไป

เรวัตร์ ผมหอม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
ประกาศคุุณูปการ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	8
สื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	22
วิเคราะห์พุทธวิธีในการเผยแผ่.....	25
ความเป็นมาของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล.....	31
แนวคิด ทฤษฎีสมรรถนะ.....	51

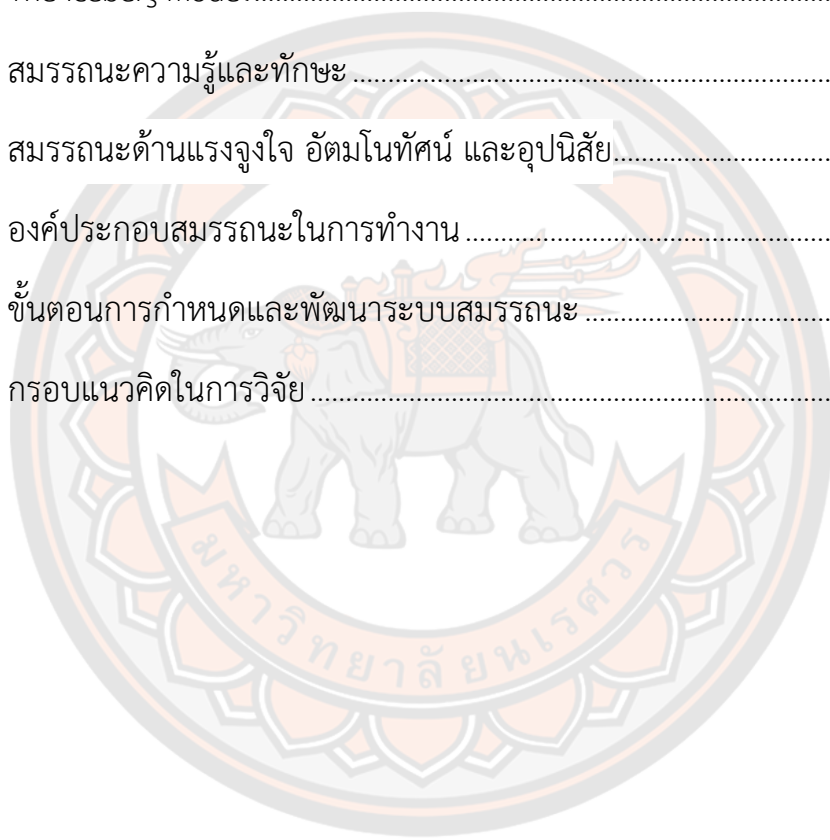
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	85
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	86
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย- เมียนมา.....	86
ขั้นตอนที่ 2 การประเมินสมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ ชายแดน ไทย -เมียนมา	87
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	90
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ ชายแดน ไทย – เมียนมา	90
ตอนที่ 2 ผลประเมินความเหมาะสมสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา	105
บทที่ 5 บทสรุป.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	120
อภิปรายผล	121
ข้อเสนอแนะ	128
บรรณานุกรม.....	129
ภาคผนวก.....	137
ประวัติผู้วิจัย	172

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงสมรรถนะที่ 1 การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา.....	99
ตาราง 2 แสดงสมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต	100
ตาราง 3 แสดงสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี.....	100
ตาราง 4 แสดงสมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร.....	101
ตาราง 5 แสดงสมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง (มาจากข้างใน โดยบังจาก พระธรรมวินัย/การฝึก)	102
ตาราง 6 แสดงสมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ	103
ตาราง 7 แสดงสมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	104
ตาราง 8 แสดงสมรรถนะที่ 1 สมรรถนะการถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	105
ตาราง 9 แสดงสมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต	107
ตาราง 10 แสดงสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี.....	109
ตาราง 11 แสดงสมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร	111
ตาราง 12 แสดงสมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง	113
ตาราง 13 แสดงสมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ	115
ตาราง 14 แสดงสมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	117

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงการพัฒนาาระบบสมรรถนะในองค์กร	52
ภาพ 2 แสดงคุณลักษณะขั้นพื้นฐาน	54
ภาพ 3 The Iceberg Model	55
ภาพ 4 สมรรถนะความรู้และทักษะ	56
ภาพ 5 สมรรถนะด้านแรงจูงใจ อัตมโนทัศน์ และอุปนิสัย	57
ภาพ 6 องค์ประกอบสมรรถนะในการทำงาน	59
ภาพ 7 ขั้นตอนการกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะ	62
ภาพ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	85

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีสำคัญเพราะเป็นการรักษาพระพุทธศาสนา ผู้ที่มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระศาสนาคือพระธรรมทูต ซึ่งเป็นผู้ทำภารกิจที่สำคัญเนื่องจากในสมัยที่พระพุทธเจ้า ได้ส่งพระธรรมทูตชุดแรกที่เป็นพระอรหันต์ 60 องค์ ในการไปประกาศพระศาสนาตามทิศต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่า “พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” (พระมหากิตติธัมมสิริปุณฺณ นาสัย, 2562) โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้น มีรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน การตอบปัญหาข้อข้องใจ ทำให้เกิดความเลื่อมใสของผู้ฟังและพระสาวก โดยพระพุทธเจ้าได้มอบหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ในการเผยแผ่คือ ให้เป็นผู้มีคุณธรรม ชี้แจงอย่างมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนืองกันให้เข้าใจชัดเจน แสดงธรรมด้วยจิตเมตตามุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมยกตนข่มท่าน และไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น ดังนั้นผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระศาสนาจึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมหรือมีแนวปฏิบัติต่อการเป็นผู้เผยแผ่พระศาสนาที่ดี ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชได้ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมาก เพราะพระองค์ทรงให้การอุปถัมภ์การสังคายนาพระพุทธศาสนา โดยครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ.256 หลังจากทำสังคายนาเสร็จแล้ว พระองค์ทรงให้มีการสนับสนุนด้วยการส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ แบ่งเป็น 9 สาย รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยมีพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้าคณะจาริกไปยังแดนสุวรรณภูมิ ปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ในประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย (สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2545) ซึ่งถือได้ว่าพระธรรมทูตสายต่างประเทศได้ปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการในการเดินทางออกนอกถิ่นกำเนิด สำหรับประเทศไทยนั้น พระสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยและในพุทธบริษัท 4 โดยได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนมาสั่งสอนเผยแผ่ให้แก่พุทธบริษัท ให้นำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นในชีวิตและสังคมทั่วไป ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็น “พระธรรมทูต” มีทำหน้าที่หลักในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นต้นมา

ในปัจจุบันผู้ที่จะเป็นพระธรรมทูตนั้น ต้องผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะจะทำให้การทำงานของพระธรรมทูตมีแนวทางที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ สามารถนำธรรมะเข้าสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น พระภิกษุสงฆ์ จำเป็นต้องมีความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ดีมีความชัดเจนทุกเนื้อหา ต้องสอนภวนาสมาธิ วิปัสสนากรรมฐานได้ มีความเป็นผู้นำ สามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนด้วยภาษาต่างประเทศหรือภาษาท้องถิ่นได้ สามารถเผยแผ่ขยายไปยังนานาประเทศได้ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่พระธรรมทูตจึงเป็นผู้ทำหน้าที่และ มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ไปเผยแผ่แก่ประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นผู้มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต้องมีความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่แตกฉาน มีบุคลิกภาพที่สํารวม และมีวุฒิภาวะผู้นำที่ดี (กองงานพระธรรมทูต, 2560)

จากสภาพการณ์ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนการสื่อสาร มีอิทธิพลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงให้เข้ากับสภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนสร้างกระแสความเชื่อถือเลื่อมใสศรัทธา ด้วยการใช้เทคนิควิธีการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่ทันสมัยมาใช้ในการเผยแผ่ศาสนาให้กับประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการเผยแผ่ศาสนา ความรู้ทางสังคมและคุณลักษณะที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถมองสังคมได้อย่างถูกต้อง ความรู้ทางสังคมจะทำให้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้นและจะส่งผลกระทบต่อตนเอง สามารถปรับตนเองให้มีความสามารถในการคงไว้ต่อการเป็นเนืองนาคบุญของพระศาสนา เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถที่อยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีปัญหา (พระมหาเสรี พุทธระกขิโต, 2558) ตามคุณลักษณะในสังคมไทยที่เหมาะสม จากการใช้วิธีการเผยแผ่ศาสนาที่ถูกต้องเหมาะสมทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเชื่อและศรัทธาอย่างแรงกล้าตามคำสอนแห่งศาสนาพุทธที่นำมาเผยแผ่นั้น จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คือ การสร้างสมรรถนะพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นผู้มี ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ มีพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่ดีงามต่อพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระมหาสนอง จำนิล, 2556) มีการศึกษารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 หลักการ คือ มีความตระหนักในหน้าที่หลักการเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกล ดำเนินการเผยแผ่ศาสนาอย่างต่อเนื่อง สงเคราะห์ประชาชนทุกระดับ ความเป็นประโยชน์ต่อชีวิต

ปัจจุบันพระธรรมทูตปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 เรียกว่า ”ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ถือเป็นงานหลักของคณะสงฆ์

ไทย ที่จะต้องทำการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศได้ดำเนินการตามนโยบายของคณะสงฆ์และรัฐบาลที่สนับสนุนให้โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่พระธรรมทูตและจัดส่งพระธรรมทูตไปปฏิบัติหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในต่างประเทศได้อย่างต่อเนื่อง แต่งานการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตภายในประเทศยังอยู่ในลักษณะตั้งรับมิได้ขยายงานออกไปจากขอบข่ายงานเดิมเท่าใดนัก เป็นแต่เพียงการรักษาครุฑธำของ ศาสนิกไว้เท่านั้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560) ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการศึกษาแนวทางการเป็นพระธรรมทูตที่ดีในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยคุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาไว้ในหนังสือ “พระธรรมทูตสายต่างประเทศ” สรุปความได้ว่า พระนักเผยแผ่ที่ดีจะต้องมีความมั่นใจในหลักของพระพุทธศาสนามีทั้งภูมิธรรม ภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้ มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแพร่ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ดี เป็นผู้มีหลักมนุษยสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนนั้นได้ดีมีคุณสมบัติที่เหมาะสมทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวัดและสังคม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคม (พระมหาถนิต อตถจารี และพระปลัดอาพล สุธีโร, 2549)

จากการศึกษาสำรวจเบื้องต้น (Pilot Study) ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาร์ เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2559 โดยการสนทนากลุ่มกับพระสงฆ์ผู้บริหารงานคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่และการปกครองในฐานะพระธรรมทูตที่ปฏิบัติหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาและเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตาก ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ชายแดนซึ่งมีการเผยแพร่พระพุทธศาสนามาเป็นระยะเวลาหนึ่ง พบว่าปัญหาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความเชื่อที่แตกต่างกัน ลักษณะภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน (คนในชุมชนใช้ภาษาถิ่นสื่อสารกันทำให้พูดกันไม่รู้เรื่อง) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปขัดแย้งกับประเพณีท้องถิ่น ประกอบกับพระภิกษุที่เข้าไปทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนายังไม่มีความรู้ที่ชัดเจนในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และมีข้อวัตรปฏิบัติ บุคลิกภาพ ไม่เหมาะสม (ความรู้ความสามารถยังไม่พอ) ไม่มีความรู้ด้านสมาธิภาวนาด้านวิปัสสนากรรมฐานที่ดีเท่าที่ควร และกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการเผยแผ่ยังไม่ชัดเจน วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนายังไม่เหมาะสม ไม่สามารถสร้างความเลื่อมใสศรัทธาจากคนในพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันพระธรรมทูตยังไม่เข้าใจประเพณี วัฒนธรรมของคนในชุมชนดีเท่าที่ควร ประกอบกับโครงสร้างภายในคณะสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่เผยแผ่ยังไม่เป็นเอกภาพ ขาดศาสนทายาท ขาดศักยภาพในการเผยแผ่ขาดงบประมาณสนับสนุนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ปรากฏว่ามีศาสนาอื่นมาเป็นอุปสรรคในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกด้วย (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตาก, 2561)

จากที่ผ่านมาพระธรรมทูตที่ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดตาก มีปัญหาสมรรถนะในการเผยแผ่หรือไม่มีสมรรถนะในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ตีพอ เช่น ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน และด้านการทำงานเป็นหมู่คณะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ดังกล่าวได้ โดยปัญหาดังกล่าว ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำลายและเป็นบททดสอบต่อความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่นี้เป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นแรงจูงใจให้เกิดความมานะพยายามของพระธรรมทูตหรือพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ทุรกันดาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยการหาสมรรถนะที่จำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต เพื่อเป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงต่อไป

คำถามวิจัย

1. สมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา เป็นอย่างไร มีรายละเอียดอย่างไร
2. ผลการประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา
2. เพื่อประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย- เมียนมา เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบถึงสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา
2. ได้ทราบถึงผลการประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา

3. พระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดน ไทย-พม่า หรือพระธรรมทูตในพื้นที่จังหวัดตาก ตลอดจนคณะพระธรรมทูตต่างประเทศสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพระธรรมทูตให้มีสมรรถนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ตามขั้นตอนของการวิจัย 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ สมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา

ขอบเขตแหล่งข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารตั้งแต่ ปี 2550-2561 จากภารกิจของคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งเอกสารทางพระพุทธศาสนา งานวิจัย เอกสารทางราชการ และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง

2. ทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จากผู้รับที่รับผิดชอบการฝึกอบรม พระธรรมทูตทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

ขอบเขตด้านการศึกษา

ผู้วิจัยเน้นการศึกษาในเรื่องของสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินสมรรถนะพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา

ขอบเขตแหล่งข้อมูล

1. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในระดับนโยบาย ระดับบริหาร เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ผู้ปกครองสงฆ์ ตามที่กำหนด

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในระดับนโยบาย ระดับบริหาร เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ ผู้ปกครองสงฆ์ ตามที่กำหนด

ขอบเขตด้านการศึกษา

ผู้วิจัยเน้นศึกษาพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา หรือพื้นที่จังหวัดตากเป็นหลัก

นิยามศัพท์เฉพาะ

พระธรรมทูต หมายถึง พระสงฆ์ในเขตจังหวัดตากที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามระเบียบของกองงานพระธรรมทูตซึ่งหมายรวมถึงพระธรรมวิทยากร พระธรรมจาริก และพระสอนศีลธรรม

สมรรถนะของพระธรรมทูต หมายถึง คุณสมบัติ ทักษะ และคุณลักษณะของพระสงฆ์ในเขตจังหวัดตากด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ 1) มีความรู้ 2) มีปฏิปทา 3) มีคุณธรรมและจริยธรรม และมีทักษะในการฟัง การพูด การใฝ่ศึกษา มีทรงจำได้ดี และเป็นผู้รู้เข้าใจชัด มีคุณลักษณะ ได้แก่ ด้านคุณสมบัติ ด้านความสามารถในการเผยแผ่ ด้านการทำหน้าที่เผยแผ่ในการเป็นพระธรรมทูต

พื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา หมายถึง พื้นที่เขตติดต่อตามแนวชายแดนด้านที่ติดต่อกับประเทศเมียนมา ของจังหวัดตาก ซึ่งประกอบไปด้วย 5 อำเภอ คือ อำเภอแม่สอด อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลตามหัวข้อที่ได้กำหนด เพื่อนำมาวิเคราะห์เอกสารเพื่อนำข้อมูลมาสรุปเป็นสมรรถนะของพระธรรมทูตซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมทูต ในเขตชายแดนไทย-เมียนมา ดังนี้

1. แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - 1.1 อุดมการณ์หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - 1.2 ความหมายของการเผยแผ่พุทธธรรม
  - 1.3 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน
  - 1.4 วิธีการนำเสนอและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน
  - 1.5 สื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. วิเคราะห์พุทธวิธีในการเผยแผ่
  - 2.1 พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - 2.2 การสร้างแรงจูงใจต่อบุคคลภายนอกศาสนา
  - 2.3 วิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - 2.4 พุทธวิธีการนำเสนอ
3. ความเป็นมาของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล
  - 3.1 ความเป็นมาของพระธรรมทูต
  - 3.2 ความหมายของพระธรรมทูต
4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
  - 4.1 ความเป็นมาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศของประเทศไทย
  - 4.2 ระเบียบปฏิบัติสำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศในปัจจุบัน
  - 4.3 นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย
  - 4.4 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
5. แนวคิด ทฤษฎีสมรรถนะ
  - 5.1 ทฤษฎีสมรรถนะ
  - 5.2 ควรเปลี่ยนแปลงสมรรถนะเมื่อไหร่
  - 5.3 สมรรถนะในการทำงาน

- 5.4 องค์ประกอบของระบบสมรรถนะ
- 5.5 การประเมินสมรรถนะ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

อุดมการณ์หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ภายหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจเป็นพระบรมศาสดาประกาศเผยแผ่ศาสนาธรรมที่ตรัสรู้เริ่มตั้งแต่ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ทรงโปรดยสกุลบุตรพร้อมสหาย จนมีพระอรหันตพุทธสาวกเกิดขึ้นในโลกจำนวน 60 องค์ (คือ พระปัญจวัคคีย์ 5 พระยสพร้อมพระที่เป็นสหายอีก 55 รูป) จึงทรงมีพระพุทธประสงค์ที่จะส่งพระอรหันตสาวกเหล่านั้นไปประกาศ พระศาสนายังหมู่บ้านตำบลหรือนิคมชนบทต่าง ๆ ของชมพูทวีปโดยก่อนจะทรงส่งไปนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงรับสั่งให้ประชุมพระอรหันตสาวกจำนวน 60 องค์ แล้วทรงประทานโอวาทซึ่งถือเป็นอุดมคติในการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระณปวร โอวาท และ สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2561)

“ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มากเพื่อความสุกแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พวกเธออย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้นงามในท่ามกลางงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะบริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายพวกที่มีกิเลสธุลีในจักขุน้อยก็มีอยู่เพราะ ไม่ได้ฟังธรรม สัตว์เหล่านั้นย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรมได้จักมีอยู่”

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดถึงอุดมคติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นบทบาทสำคัญของการทำหน้าที่ประกาศศาสนาธรรม ส่งเสริมสัมมาปฏิบัติของพระภิกษุพุทธสาวกทั้งมวลนับจากอดีตสู่ปัจจุบันซึ่งมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลและประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง หากได้มุ่งเพื่อประโยชน์ให้คนมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก หรือมุ่งเพื่อประโยชน์ของผู้เผยแผ่เองแต่อย่างใดไม่นอกจากนี้การส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรกไปประกาศพระศาสนาทั่วชมพูทวีปนี้ยังถือว่าเป็นจุดกำเนิดการดำเนินงานพระธรรมทูตอีกด้วย ในคราวประชุมพระอรหันตสาวกครั้งใหญ่ (มหาสังนิบาตแห่งพระสาวก) ซึ่งเรียกการประชุมในคราวนั้นว่าจาตุรงคสังนิบาต หรือการประชุมที่ประกอบด้วยเหตุอัศจรรย์ 4 ประการ คือ

1. วันนั้นเป็นวันอุโบสถขึ้น 15 ค่ำเดือนมาฆะ (วันเพ็ญเดือน 3)

2. พระสาวกจำนวน 1,250 องค์มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
3. พระสาวกเหล่านั้นล้วนแต่เป็นพระอรหันตชีณาสพฐ์ได้อภิญญา 6
4. พระสาวกเหล่านั้นล้วนแต่เป็นเอหิภิกขุที่พระพุทธองค์ทรงประทานการอุปสมบทให้

เหตุอัศจรรย์ 4 ประการนี้เกิดขึ้นครั้งแรกและครั้งเดียวในพระพุทธศาสนา ณ เวลาบ่ายของวันเพ็ญเดือน 3 (วันมาฆบูชา) ขณะที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน เขตกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ภายหลังจากที่ตรัสรู้แล้วได้ 9 เดือน โดยเมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับจากถ้ำสุกรขาตา (ภายหลังจากที่ทรงทราบว่าเป็นพระสาวกสำเร็จเป็นพระอรหันต์เพราะฟังพระธรรมเทศนาเวทนาปริคคหสูตรที่ทรงแสดงแก่ที่ชนขปริพาชก) เสด็จถึงพระวิหารเวฬุวันแล้วได้ทอดพระเนตรเห็นพระอรหันตพุทธสาวกจำ นวนมากต่างมาประชุมพร้อมกัน รอเฝ้ารับเสด็จโดยมิได้นัดหมายแต่ประการใด ทรงทราบถึงเหตุอัศจรรย์แห่งจาตุรงคสันนิบาต จึงทรงประทานพระโอวาทสำคัญเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติในการจาริกไปทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระโอวาทสำคัญที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในวันนั้นเรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ (หรือเขียนว่า โอวาทปาฏิโมกข์) คือ ประมวลคำสอนหลักที่แสดงถึงอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่ศาสนธรรมของพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงเป็นพระคำถา (คือคำร้อยกรองในภาษา มคธ หรือภาษาบาลี) จำนวน 3 พระคำถาครั้งดังนี้

พระคำถาที่ 1 : อุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา

ขณฺตี ปรมํ ตโป ตีติกขา	นิพฺพานปรมวฺทฺนฺติพุทฺธา
น หิปพฺพชิตํ ปฺรฺูปฆาตี	สมฺโณ โหติ ปรี วิหฺลฺยฺนฺโต.

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นธรรมสำหรับเผาบาป (ตบะ) ที่ยอดเยี่ยมท่านผู้รู้ทั้งหลาย กล่าวสรรเสริญพระนิพพานว่าเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม ผู้ที่ยังฆ่าผู้อื่นไม่ชื่อว่า เป็นบรรพชิตผู้ที่ยังเบียดเบียนผู้อื่นไม่ชื่อว่าเป็นสมณะเลย

พระคำถาที่ 2 : หลักการของพระพุทธศาสนา

สพฺพปาปสฺส อกรณํ	กุสลสฺสุปสมฺปทา
สจฺจิตตปริโยทปนํ	เอตํพุทฺธาน สาสนํ.

การไม่ทำความชั่วการทำความดีให้ถึงพร้อมการชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว (หลักการทั้งสาม) นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

พระคำถาที่ 3 : วิธีการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา

อนฺูปวาโท อนฺูปฆาโต	ปาติโมกฺเข จ สํวโร
มตฺตถญฺญตฺวาจ ภาตฺตสมิํ	ปนฺตถญฺจ สยนาสนํ
อธิจฺจิตเต จ อาโยโค	เอตํ พุทฺธาน สาสนํ.

การไม่ว่าร้ายใครการไม่ทำร้ายใครการสำรวมในพระปาติโมกข์การรู้จักประมาณในอาหาร

การนอนการนั่งในที่สังคการประกอบความเพียรในอธิจิต (สมาธิขั้นสูง) (วิธีการทั้งหมด) นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2525) หน้า 116)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

การเผยแผ่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป เผยแผ่กว้างขวางออกไปทำให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รักต่อสาธารณชน

ราชบัณฑิตยสถานอนุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้กล่าวว่าการเผยแผ่หมายถึงการทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2540 น. 148-155) ได้กล่าวไว้ในกองแผนงานกรรมการศาสนาที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ดังนี้ 1) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาทคำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ 2) แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ 3) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร) (2547 น.41) ได้กล่าวว่าการเผยแผ่หมายถึงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควร แก่การปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกเป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล

พิสิฐ เจริญสุข (2539 น. 3-4) ได้กล่าวถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิผลโดยสรุปมีอยู่ 2 วิธี คือ 1) การเผยแผ่ทางกายได้แก่การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างเวลาเย็นเดินนั่งนอนเป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวมระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น 2) เผยแผ่ทางวาจาได้แก่พูดธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยายปาฐกถาธรรมแสดงธรรมที่เรียกว่าธรรมกถึกแปลว่า ผู้กล่าวธรรมผู้สอนธรรมแสดงให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ

สนิทศรี สำแดง (2544 น.86) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระศาสนามีเป้าหมายหลักคือการสร้าง สันติภาพให้เกิดแก่ชาวโลกพระสงฆ์คือ “สื่อ” แห่งสันติภาพโลกเพราะตัวพระสงฆ์ (อริยสงฆ์) เป็นผู้สงบทั้งทางกายทางวาจาและทางใจเป็นแบบอย่างของผู้มีสันติปราศจากความเห็นแก่ตัวการทำงานของพระสงฆ์เป็นการทำงานเพื่อให้มีใจเพื่อเอาใจไม่แฝงไว้ด้วยความขัดแย้ง

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการเผยแผ่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป เผยแผ่กว้างขวางออกไปทำให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รักต่อสาธารณชน การติดต่อสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคล ทางด้านจิตใจน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัตินั้นพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกเป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายดังนี้ คำว่า เผยแผ่ เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้ขยายออกไปหรือขยายออกไป ส่วนคำว่า เผยแพร่ เป็นคำกริยา หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย

ในพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์ชุด..คำวัด ของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9,ราชบัณฑิต) ได้ให้ความหมายว่า “เผยแผ่ในคำวัดใช้เป็นหลักในความหมายว่า ทำให้แพร่หลาย ในลักษณะติดแน่น ซึมซาบ กระจายไป เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เผยแผ่พระธรรม องค์การเผยแผ่ส่วนเผยแพรใช้ใน ความหมายว่า ประกาศโฆษณา ทำให้แพร่หลายในลักษณะกระจายให้เป็นรูปธรรมหรือให้สัมผัสทาง ตา หู เป็นต้น เช่นใช้ว่าการเผยแผ่ศาสนาสามารถทำได้หลายวิธีเช่น เผยแพร่ไปตามสื่อต่าง ๆ หรือเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ”

โดยนัยนี้จึงสรุปได้ว่า คำว่า “เผยแผ่” และคำว่า “เผยแพร่” มีความหมายต่างกัน กล่าวคือ คำว่าเผยแผ่ หมายถึง การเปิดเผยสิ่งที่ปกปิดอยู่ให้คนได้รู้ได้เห็น แต่เป็นการเปิดเผยสิ่งที่ดีที่ประเสริฐ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจิตใจของคนเรา เช่น เปิดเผยประกาศหลักพระธรรมคำสอนอันประเสริฐบริสุทธิ์ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บุคคลทั่วไปยังไม่รู้จักให้รู้จัก ยังไม่เข้าใจให้ได้เข้าใจและยังไม่เข้าถึงให้ได้เข้าถึง เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่าตีแผ่ซึ่งใช้ในทำนองประจักษ์ คือ เปิดเผยสิ่งที่ไม่ดีสิ่งที่อื้อฉาวที่ถูกปกปิดหรือเปิดโปงสิ่งที่ลึกลับ ซบซ่อน ซ่อนงำอำพราง ความชั่วร้ายให้คนได้รู้ได้เห็น ส่วนคำว่า “แผ่” มักใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่นคำว่า แผ่เมตตาแผ่ความสุข ช่วยเหลือเผื่อแผ่ เป็นต้น ส่วนคำว่า “เผยแพร่” หมายถึงการทำให้ขยายหรือการทำให้กระจายออกไปในวงกว้างคือ สิ่งนั้นไม่ได้ปกปิดแต่มีอยู่ในขอบเขตจำกัดเมื่อต้องการจะขยายออกไปในวงกว้าง ก็จะใช้คำว่า เผยแพร่และคำนี้มักใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น แพร่ภาพ แพร่ข่าวแพร่เชื้อ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อจะประกาศเปิดเผยหลักพระธรรมวินัยหรือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในฐานะเป็นหลักปฏิบัติดีหลักปฏิบัติชอบที่ทำให้คนเราได้รับประโยชน์สุขทั้งในอภิปุชาตินี้และอภิปุชาตินี้และประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพานจึงสมควรอย่างยิ่งที่ใช้คำว่า “เผยแผ่พระพุทธศาสนา” ซึ่งเหมาะสมกว่าใช้คำ ว่า “เผยแพร่พระพุทธศาสนา”

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในที่นี้หมายถึงการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนอันประเสริฐอันเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ที่เกิดจากพระปัญญาตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับการเรียนรู้และน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประกอบด้วยคุณธรรมมีเมตตา เป็นต้น เกิดความสงบสุขทั้งชาติปัจจุบันและภพหน้า จากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่ง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยยึดเอาอุดมคติอุดมการณ์หลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในสถานการณ์ปัจจุบัน การที่จะหาทางให้คนเรานับถือศาสนาหนึ่งศาสนาใดเป็นเรื่องที่ต้องใช้วิธีการเผยแพร่ชักจูงหรือมีผลประโยชน์เข้าล่อ จึงจะมีคนนิยมหันมานับถือกันมากขึ้น ๆ แต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงใช้วิธีการเผยแผ่ คือการประกาศ

แต่สิ่งที่ดีที่ขอให้เห็นทราบ โดยไม่คำนึงว่าจะมีใครหันมานับถือให้เป็นเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลจึงมี พุทธศาสนิกชนบางท่านเป็นห่วงในเรื่องนี้ต้องการและพยายามใช้วิธีการเผยแพร่แทนการเผยแพร่ พระพุทธศาสนา ศาสนาต่าง ๆ ส่วนใหญ่เผยแพร่โดยวิธีการชักจูงบังคับขู่หรือเอาผลประโยชน์เข้าล่อ เช่น การจัดการศึกษาให้ให้การสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อให้คนนิยมเห็นดีเห็นงามหันมานับถือ หรือมีความเกรงกลัวหันมานับถือแม้ในปัจจุบันจะมีลัทธิใหม่ ๆ ที่ไม่ใช่วิธีการขู่บังคับให้คนเรานับถือแต่ก็ไม่พ้นที่จะใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อวิธีการตลาดให้ความสนุกสนานบันเทิงต่าง ๆ โดยผู้เผยแพร่เข้าไปหา ถึงตัวถึงบ้าน พูดเข้าชี้ให้ยอมรับนับถือบ้าง ซึ่งทำให้มีคนหันไปยอมรับนับถือเป็นจำนวนมากขึ้น ๆ เช่นกันแต่พระพุทธศาสนายังคงรักษารูปแบบการประกาศหลักธรรมอันเป็นสัจจะแห่งชีวิตให้ทราบ สดแล้วแต่อุปนิสัยของแต่ละคนว่า จะรับนับถือทำตามหรือไม่ทำตามซึ่งตรงกับความหมาย ของคำว่า การเผยแพร่ จึงเป็นเหตุให้ผู้ที่มีอุปนิสัยชื่นชอบติดตามการโฆษณาชวนเชื่อ และผลประโยชน์ที่เข้าล่อละทิ้ง พระพุทธศาสนา หันไปนับถือศาสนาที่เผยแพร่ด้วยรูปแบบนั้น ๆ ไปเป็นจำนวนมากแต่ถ้าพิจารณาให้ ลึกซึ้งจะเห็นว่า การใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อที่ดีการเอาผลประโยชน์มาล่อก็ถือเป็นวิธีการแยบยลแอบ แฝงหวังผลตอบแทน เพราะในโลกนี้เป็นไปไม่ได้เลยที่คนเราซึ่งยังเป็นปุถุชน ที่หนาแน่นด้วยกิเลสจะ ให้อะไรแก่ใครเปล่า ๆ โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน ซึ่งไม่ใช่วิสัยปุถุชน ถึงแม้ว่าองค์การศาสนา หรือลัทธิอื่น ๆ จะร่ำรวยมีทุนทรัพย์มากมายมหาศาลถ้าเอาสิ่งของมาแจกให้คนจำนวนมากและตลอดไป โดยไม่หวังผลตอบแทนก็คงจะเป็นไปไม่ได้ อาจจะมีบ้างที่บางคนยอมรับนับถือศาสนาหรือลัทธิต่าง ๆ ไปด้วยความหลง พอรู้สึกตัวพอรู้ความจริงก็ถอยหนีบางครั้งก็เกิดการทะเลาะก่อการวิวาททำร้ายกัน ในระหว่างผู้ นับถือศาสนาหรือ ลัทธิเดียวกันก็เพราะในตอนที่เผยแพร่ไม่ได้ใช้เหตุผลทั้ง ผู้เผยแพร่และผู้รับนับถือ

กล่าวสำหรับพระพุทธศาสนาซึ่งอุบัติขึ้นในโลกมีอายุยืนยาวมาได้ถึง 2553 ปี นับแต่ พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และประกาศพระศาสนาเผยแพร่พุทธธรรม แม้ในบางคราวจะถูกย่ำยีจากการ เผยแพร่ของศาสนาอื่น หรืออยู่ในยุคที่พวกคนต่างหลงใหลกระแสนิยม จนลดจำนวนผู้นับถือลง ไปแต่ด้วยอำนาจแห่งเหตุผลและสัจธรรมความจริงที่จริงแท้แน่นอนในพระพุทธศาสนา จึงทำให้ พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวได้นานกว่าหลาย ๆ ศาสนาในโลกอย่างไรก็ตามการจะทำให้คนที่ยังไม่ นับถือให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา หรือทำคนที่นับ ถืออยู่แล้วให้มีความศรัทธาเลื่อมใสมั่นคงยิ่งขึ้น จะต้องคงหลักการเผยแพร่ไว้ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระพุทธศาสนา แต่อาจเปลี่ยนวิธีการ ปลีกย่อย ๆ บางอย่างให้เหมาะสมกับบุคคล ภูมิประเทศ สภาพสังคม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่นใน การเทศน์การสอนศีลธรรมแก่เด็กนักเรียนชั้นประถม ควรมีอุปกรณ์มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมมาก แต่ หากเทศน์กับนักเรียนมัธยม ควรเพิ่มด้านเหตุผลและเนื้อแท้ของหลักธรรมมากขึ้น กับนักเรียน นักศึกษาระดับสูงกว่ามัธยม ควรเน้นหลักเหตุผลและปรัชญาที่ลึกซึ้งมากขึ้นตามลำดับอายุและวุฒิ ภาวะของผู้เรียน ผู้รับการเผยแพร่หลักธรรม เป็นต้น ในการนี้จึงต้องมีการส่งเสริมงานเผยแพร่

พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ให้มั่นคงและแพร่หลายยิ่งขึ้นโดยควรถวายความอุปถัมภ์แต่พระสงฆ์ให้มีความสะดวกในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง

แนวคิดของการเผยแผ่ จัดเป็น กระบวนการเผยแผ่ (Propagating Process) เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตการเผยแผ่อาจกระทำได้ในหลายช่องทางได้แก่การพูดคุยการโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดอบรมการแจกเอกสารการนำสารการชักชวนให้เข้าร่วมกิจการการเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541 น. 97) ได้บรรยายเรื่องพุทธวิธีในการสอน สรุปได้ว่านักปราชญ์ทั้งหลายและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายเคารพยกย่องและบูชาพระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอนได้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีเพราะพระองค์มีคุณสมบัติผู้สอน เช่น ด้านบุคลิกภาพคือพระวรกายสง่างามและพระสุรเสียงไพเราะโน้มน้าวให้ผู้ฟังอยากฟังด้านคุณธรรมพระองค์มีทั้งพระปัญญาคุณพระวิสุทธิคุณและพระกรุณาคุณและลีลาการสอนคือแจ่มแจ้งจูงใจหาญกล้าและร่าเริง วิธีการสอนของพระองค์พระองค์ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น แบบสนทนาแบบบรรยายแบบ ตอบปัญหาและแบบวางกฎข้อบังคับส่วนกลวิธีและอุบายประกอบการสอนเช่นการยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานประกอบการเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาการใช้อุปกรณ์การสอนการทำเป็นตัวอย่าง การเล่นเกมเล่นคำและใช้ในความหมายใหม่อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การรู้จักจังหวะและโอกาสความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการการลงโทษและให้รางวัลกลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าพุทธวิธีการสอนที่พระองค์นำมาใช้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปทั่วประเทศอินเดียเพราะสมัยที่พระองค์เสด็จอุบัติในยุคที่ชมพูทวีปเป็นถิ่นนักปราชญ์มีเจ้าลัทธิมากมายต่างก็ถือว่าลัทธิของตัวเองดีที่สุดทั้งนั้น เช่น ครูทั้งหก เป็นต้น คำสอนของพระองค์ขัดแย้งกับคำสอนเดิมและความเชื่อถือของคนในยุคนั้น เช่นเรื่องวรรณะ 4 นอกจากนั้นขอบเขตการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ก็กว้างขวางคือเสด็จไปสั่งสอนประชาชนซึ่งมีพื้นฐานที่แตกต่างกันตามแว่นแคว้นต่าง ๆ ทรงสอนคนเหล่านั้นให้เข้าใจและยอมเป็นศิษย์ของพระองค์นับแต่พระราชามหากษัตริย์ลงมาทีเดียว

พระครูวิจิตรธรรมโกศล (2537 น.126) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นนักเผยแผ่ว่าเป็นการเอาความรู้เอาแสงสว่างหรือเอาธรรมะไปแนะนำเขาที่เรียกว่า “ชี้ทางบรรเทาทุกข์ชี้สุขเกษมศานติชี้ทางพระนฤพานอันพ้นโสภวิโยคภัย” การจะไปจุดจิตวิญญาณของชาวบ้านจะต้องศึกษาสื่อสารหลักการให้เข้าใจนักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบโดยอาศัยหลักสูตรแห่งความสำเร็จ คือ 1) ต้องมีคำคมชนิด 2) ต้องมีสุภาษิตหน่อย 3) ให้ร้อยต้องมีคำกลอน 4) ไม่ม่วงนอนต้องมีคำขำขัน

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺโตโสภโณ) (2549 น.48) ได้รวบรวมผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาในบทความเรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาของวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความเปลี่ยนแปลงทำให้บทบาทของวัดเปลี่ยนไปคือเมื่อประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศให้เท่าทันอารยธรรมตะวันตกในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา ประเทศชาติได้พัฒนาตามตะวันตก ความสำคัญของวัดก็เริ่มลดลงเรื่อย ๆ บทบาทเด่น ๆ ของวัดเช่นการจัดการศึกษาเมื่อก่อนการศึกษาเริ่มที่วัด ทั้งนี้ได้ถูกเปลี่ยนจากวัด เป็นผู้นำในการศึกษาบทบาทนี้กลายเป็นหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเป็นผู้นำไป การรักษาพยาบาล การทำสมุนไพรมีหน้าที่ของสถานีนามัยและโรงพยาบาล ไปการตัดสินคดีข้อพิพาทต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของศาลยุติธรรม เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่บทบาทเหล่านี้ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้นำทั้งสิ้น

2) การฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน เมื่ออารยธรรมตะวันตกการศึกษาแผนใหม่การพัฒนาสมัยใหม่สื่อและการบันเทิงเพื่อการค้ามีการแพร่หลายในสังคมไทยสังคมก็เกิดผลกระทบทุกด้านและสังคมไทยมีวัฒนธรรมรับมากกว่า และนำมาใช้โดยไม่ปรับเปลี่ยนเข้ากับสภาพสังคมไทย บทบาทของพระสงฆ์ก็ถูกระบบลดบทบาทที่มีอยู่ไปด้วยอย่างไรก็ตามวัดต่าง ๆ ก็พยายามแก้ปัญหา และได้แก้ไขปัญหานั้น มี 3 ลักษณะคือ 1. แก้ด้วยกำลังและความพยายามของวัดเอง เช่น วัดใหญ่ ๆ มีวัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ วัดไร่ขิงและวัดโสธรวราราม เป็นต้น ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนเช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การช่วยเหลือประชาชนด้านสังคมสงเคราะห์มอบทุนการศึกษาสร้างสาธารณประโยชน์ด้วยการอุดหนุนจากประชาชน 2. ร่วมมือกับรัฐเพื่อแก้ปัญหาได้แก่คณะสงฆ์ ทำโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เช่นโครงการพระธรรมทูต โครงการพระธรรมจาริกโครงการสาธารณสุขมูลฐานโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เป็นต้น โครงการเหล่านี้คณะสงฆ์ร่วมมือกับรัฐ 3. ได้ร่วมมือกับองค์กรเอกชนในการแก้ปัญหา เช่น ร่วมกับมูลนิธิเอเชียในการจัดกลุ่มประสานงานการพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดอบรมตามโครงการอบรมพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมมือกับมูลนิธิหมอชาวบ้านจัดอบรมพระสงฆ์ด้านอนามัยทั้งเหนือและหนากลางและจัดกลุ่มอมทรัพย์ขึ้นในท้องถิ่นชนบทร่วมกับมูลนิธิเผยแผ่ชีวิตอันประเสริฐ เป็นต้น

3) พระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่พัฒนาสังคมเมื่อประมวลแล้วมี 3 ประการด้วยกันคือ 1. เป็นผู้นำทางด้านพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์บทบาทของพระสงฆ์เหล่านี้จะเห็นได้ชัดเจนคือการเกิดขึ้นของคณะธรรมทานไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีเมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยการนำของท่านพุทธทาสการเปิดวัดป่าในสายธรรมยุติกนิกายจนถึงสมัยอาจารย์มั่นภูริทตฺโตและสำนักปฏิบัติธรรมสายมหานิกายคือของหลวงพ่อชาวดอนองป่าพงจังหวัดอุบลราชธานี การเกิดขึ้นของสำนักกรรมฐานแบบยุพหนอพองหนอซึ่งมีวัดมหาธาตุเป็นศูนย์กลางเมื่อปี พ.ศ. 2493 อันมีต้นแบบมาจาก

ประเทศพม่าต่อมาก็มีการปฏิบัติธรรมกายแบบสัมมาอะระหังของหลวงปู่สดวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 2. เป็นผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนสถาบันสงฆ์ได้ทำหน้าที่ด้านการศึกษา มาตลอดโดยเฉพาะเปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาจากชนบทที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนใน โรงเรียนของรัฐก็ได้อาศัยการเพาะบ่มฝึกฝนอบรมจากสถาบันศาสนาเช่นการศึกษาที่คณะสงฆ์จัด ได้แก่การศึกษาแผนกบาลี-นักธรรมและการศึกษาแผนใหม่ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงทำให้เกิดผู้มีความรู้ ในทางพระพุทธศาสนาได้เป็นกำลังของพระศาสนาและช่วยเหลือสังคมประเทศชาติเป็นอย่างมาก 3. เป็นผู้นำด้านการพัฒนาชนบทพระสงฆ์ทำหน้าที่ลักษณะเช่นนี้ทั่วประเทศแบ่งได้ 2 ประเภท ก. การ ตั้งมูลนิธิศึกษาพระสงฆ์ได้อุทิศชีวิตเพื่อยกฐานะการศึกษาของชาวบ้านในชนบทมีจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่นพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (พุดตลิว) วัดพระสิงห์จังหวัดเชียงใหม่ผู้ตั้งโรงเรียนศรีธรรม ราชศึกษาพระเทพกวี (ปัจจุบันพระพุทฺธพจนวราภรณ์วัดเจดีย์หลวง) วัดป่าตาราภิรมย์อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ผู้ตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษาและพระธรรมญาณมุนี (พระพุทฺธวราญาณ) วัดกวีศาราม จังหวัดลพบุรีได้ตั้งโรงเรียนการกุศลชื่อโรงเรียนนิตศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโด่งดังการที่พระ เณรได้ทำงานเหล่านี้ถือว่าเป็นการเผยแผ่เชิงรุกที่เรียกว่าศึกษาสงเคราะห์ ข. การรวมกลุ่มเพื่องาน พัฒนาชุมชนงานส่วนนี้พระสงฆ์ในภาคต่าง ๆ ได้ช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างมากเช่นพระพุท ฺพจนวราภรณ์วัดเจดีย์หลวงได้ตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาชนบทเพื่อเป็นการขยายโครงการ เกษตรพัฒนาและเมตตาการีเพื่อเตรียมคนพัฒนาชนบท กลุ่มพระสงฆ์พัฒนา เช่น พระสมุห์ เฉลิมฉัตร สีโล ผู้สร้างหมู่บ้านปลอดอบายมุขที่โนนเมืองอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มสหธรรม เพื่อการพัฒนาเพื่อช่วยเหลือการพัฒนาชนบท เช่น พระครูพิพิธประชานาถ วัดสามัคคีบ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์ เป็นแกนนำชาวบ้านด้วยการตั้งสหกรณ์ร้านค้าธนาคารข้าวและเกษตรแบบผสมผสาน พร้อมกับพัฒนาจิตใจชุมชนไปด้วยกิจกรรมลักษณะพัฒนาชนบท เช่นนี้พระสงฆ์ในชนบททำกันมาก ประชาชนทั่วไปทราบน้อยและท่านทำเองเงียบ ๆ รู้เฉพาะกลุ่มงานที่ท่านทำเป็นส่วนใหญ่งานลักษณะ เช่นนี้ทางคณะสงฆ์ถือว่าเป็นงานเผยแผ่เชิงรุกประเภทสาธารณสงเคราะห์

ประมวล วัชสี (2540) (น.73-74) ได้กล่าวถึงปัญหาในการเผยแผ่ธรรมของสถาบันสงฆ์ไทย ไว้ในหนังสือพระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคมว่าพระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยไม่เข้าใจ พุทธธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบันจึงสื่อกับประชาชนไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง พระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่การที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้งเข้าใจชีวิต และสังคมในปัจจุบันและมีความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมาก สมควรที่รัฐบาลและทางคณะสงฆ์จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ให้มาก และได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของสงฆ์ ว่าควรเรียนรู้ใน 3 เรื่องใหญ่คือ 1) เรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ 2) เรียนรู้เข้าใจ สังคมปัจจุบัน ให้รู้เท่าทันสังคมในปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน 3) เรียนรู้การติดต่อสื่อสารให้เป็นที่

สนใจของผุ้คนให้จับใจคนให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือที่เรียกว่าอนุศาสน์ปฎิหาริย์
นั่นเองในข้อนี้รวมทั้งการใช้เครื่องติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าแนวคิดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การสื่อสารข้อมูล
ข่าวสาร คำสอนและการโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เข้าถึงสาระและสามารถปฏิบัติตนได้ซึ่งตาม
แนวทางของพระพุทธศาสนานั้นบุคคลสามารถทำได้โดยผ่านสื่อมวลชนสื่อบุคคลสื่อโทรทัศน์และสื่อ
กิจกรรมศาสนาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อค่านิยมที่ลึกซึ้งซึ่งการยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ
เพราะฉะนั้นการเผยแผ่ต้องทำอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไปและรูปแบบวิธีการเผยแผ่ต้องเหมาะสม
และทันสมัย การเผยแผ่ศาสนพหุทธธรรม (หลักการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ หรือหลักพระธรรมวินัย)
ของ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าในระยะแรกตรัสรู้นั้นมีลักษณะเป็นการประกาศทำทนายเหล่า
มหาบัณฑิตปัญญาชนในสมัยนั้น ให้มาช่วยกันพิสูจน์อริยสัจธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบด้วยพระองค์
เอง ซึ่งเป็นความจริงอันเที่ยงแท้แน่นอน เป็นความจริงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา
สอดคล้องกับหลักพระธรรมคุณที่ว่า “พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วอันผู้บรรลุ
พึงเห็นได้ด้วยตนเองไม่ขึ้นกับกาลเวลาควรแก่การเชิญชวนชักชวนให้มาพิสูจน์ทดสอบควรน้อมเข้าไป
ตน เป็นผลปฏิบัติที่วิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน” พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์พระ
บรมศาสดาของพระพุทธศาสนาทรงประสบความสำเร็จอย่างสูงยิ่งในการประกาศเผยแผ่ศาสนธรรมที่
พระองค์ได้ตรัสรู้ซึ่งทรงใช้เวลาเพียง 9 เดือน ก็สามารถประกาศศาสนธรรมก่อตั้งและประดิษฐาน
พระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างมั่นคง ดำรงประโยชน์สุขแก่ประชาชนในดินแดนชมพูทวีป คือครบ
องค์ประกอบ 5 ประการของการก่อตั้งศาสนาซึ่งได้แก่

1. มีองค์พระศาสดาผู้ก่อตั้งคือพระองค์เอง
2. มีศาสนธรรม คือ หลักธรรมคำสอนที่พระองค์ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง
3. มีศาสนบุคคล คือ พระพุทธสาวกเป็นประจักษ์พยานในการปฏิบัติตามศาสนธรรมและ
เป็นกำลังสำคัญช่วยประกาศเผยแผ่โดยมีพระภิกษุปัญจวัคคีย์กลุ่มพระยสสะพร้อมทั้งมีอุบาสก
อุบาสิกา คือ บิดาของพระยสสะ และอดีตภรรยาของพระยสสะ เป็นต้น

4. มีศาสนสถาน คือ พุทธศาสนสถานหรือวัดในสมัยนั้นได้แก่ พระวิหารเวฬุวันหรือ
วัดเวฬุวันที่พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคธราชบรมกษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ทรงศรัทธาสรรสร้างถวาย
ณ พระราชอุทยานเวฬุวัน กรุงราชคฤห์แคว้นมคธ

5. มีศาสนพิธีคือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดเป็นแบบ
แผนให้ประพฤติดุปฏิบัติโดยขณะนั้นมีพิธีการบวชประพฤติพรหมจรรย์เกิดขึ้น 2 แบบ คือ แบบ
เอหิภิกขุอุปสัมปทา ที่พระพุทธองค์ทรงประทานบวชให้เอง และแบบติสรณคมนาอุปสัมปทา ที่ทรง
อนุญาตให้พระสาวกบวชให้กุลบุตรได้ด้วยการรับไตรสรณคมนา นอกจากนี้ยังมีพิธีการอุทิศส่วนกุศล
ให้แก่ผู้ล่วงลับวายเป็นโดยพระเจ้าพิมพิสารทรงจับ พระเต้าทองเต็มด้วยน้ำหลังลงดิน เนื่องด้วยการ

ถวายพระราชอุทยานเวฬุวันนอกจากนี้พระพุทธองค์ยังทรงอาศัยพระญาณอันเป็นกำลังของพระพุทธเจ้าที่ทำให้พระองค์ สามารถบันลือสีหนาทประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างองอาจมั่นคงดุจราชสีห์ ค้ำรามซึ่งพระญาณดังกล่าวนี้เรียกว่าทสพลญาณ 10 ประการ คือ รูปแบบและประเภทของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในการประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงสามารถสร้างความสนใจความศรัทธาให้เกิดแก่ผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมายด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในทุกสถานการณ์ไม่จำกัดตายตัวเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแม้แต่การสำรวมพระอิริยาบถให้สงบเรียบร้อยงดงามก็ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังเช่น เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมุ่งไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เพื่อทรงแสดงธรรมโปรดพระปัญจวัคคีย์มีนิกบวช อาชีวกผู้หนึ่งชื่อว่าอุปกะเดินสวนทางมาเพียงพบเห็นพระพุทธองค์เสด็จดำเนินด้วยพระพุทธลีลามิ พระอาการสงบเรียบร้อยไปตามปกติเท่านั้น เขากลับเกิดความประทับใจตรงเขาไปสนทนาด้วย เข้าไปใช้ชีวิตฆราวาสแต่งงานมีครอบครัวแล้วเกิดเบื่อหน่ายได้กลับมาขอบวชประพฤติธรรมกับพระพุทธองค์และบรรลุธรรมได้ในที่สุด อย่างไรก็ตามรูปแบบหรือวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นแม้จะมีหลายรูปแบบ แต่เมื่อ รวบรวมตามที่ปรากฏโดยส่วนมากแล้วนับจำนวนได้ 7 วิธีด้วยกันดังนี้

1. อุปนิสินกถา แปลว่า “ถ้อยคำของผู้เข้าไปนั่งใกล้” หมายถึง การนั่งคุยสนทนาอย่างกันเองโดยสอดแทรกหลักธรรมเข้าไปในการสนทนานั้นเป็นรูปแบบการเผยแผ่ที่ใช้สำหรับการสนทนาปราศรัยกับบุคคลผู้ไปมาหาสู่ หรือการต้อนรับแขกผู้มาเยือนเป็นการพูดคุยกันตามสมควรแก่เหตุการณ์กาลเทศะและบุคคลผู้ฟัง เพื่อตอบคำซักถาม แนะนำ ชี้แจงให้คำปรึกษา เป็นต้น ไม่เป็นแบบแผนพิธีตรงกับที่ท่านโบราณจารย์กล่าวว่่านั่งจับเข่าคุยกัน บรรยากาศเป็นกันเอง โดยไม่ มีการเตรียมตัวมาก่อน ซึ่งนิยมพูดกันว่าเป็นการเทศน์ธรรมาสน์เตี้ย

2. ธัมมิกถา (หรือธรรมกถา) แปลว่า “ถ้อยคำที่กล่าวถึงธรรม” หมายถึง การบรรยายหรืออธิบายธรรมเป็นรูปแบบการเผยแผ่ที่ พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักพระธรรมวินัยอย่าง เป็นกิจจะลักษณะเป็นงานเป็นการ เป็นเรื่องเป็นราวในปัจจุบันได้แก่การแสดงธรรมการปาฐกถา ธรรมการบรรยายธรรม เป็นต้น

3. โวาทกถา แปลว่า “ถ้อยคำที่กล่าวสอน” หมายถึงการใช้คำแนะนำตักเตือนให้ละเว้นชั่วประพฤติดีเป็นรูปแบบการเผยแผ่ที่พระพุทธองค์ทรงประทานเป็นพระพุทธพจน์หรือพระโอวาท สั้น ๆ เป็นพระดำรัสเตือน ทรงสั่งสอนโดยเฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสังวรระวังไม่ทำชั่วให้ละความชั่วให้ทำแต่ความดีและให้รักษาความดีเอาไว้เช่น พระโอวาทปาติโมกข์ 3 ที่ทรงแสดงถึงอุดมการณ์ หลักการวิธีการของพระพุทธศาสนาหรือพระปัจฉิมวาจาอันเป็นโอวาทสุดท้าย เมื่อจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพานที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เอาละ บัดนี้เราขอเตือนพวกเธอว่าสังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา พวกเธอจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” เป็นต้น (พระไตรปิฎก

ภาษาไทย ที่มณีกาย มหาวรรคเล่ม 10 ข้อ 218 หน้า 202)

4. อนุสาสนีกถาแปลว่า “ถ้อยคำที่กล่าวสอนให้เห็นจริง” หมายถึงคำ กล่าวสอนใน ลักษณะซ้ำ ๆ ครั้งแล้วครั้งเล่าย้ำเตือนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความจำได้เกิดความชินหูเป็นรูปแบบ การเผยแผ่อีกวิธีหนึ่งซึ่งพระพุทธองค์ทรงนำมาใช้ตรัสพร่ำสอนโดยเฉพาะแก่บรรดาพุทธบริษัทฝ่าย บรรพชิตหรือสหธรรมิก 5 คือ ภิกษุภิกษุณีสิกขมานา สามเณร สามเณรีรวมทั้งนักบวชที่อยู่ใกล้ชิด เนื้อหาโดยสารธรรมโดยส่วนมากจะเป็นคำ สอนประเภทความไม่ประมาท ความสามัคคี ความเพียร พยายาม สติสัมปชัญญะความอดทนซึ่งพระพุทธองค์ทรงย้ำเตือนพุทธบริษัทอยู่เสมอ ๆ

5. ัมมสากัจฉา แปลว่า “ถ้อยคำที่สนทนากันในทางธรรม” หมายถึงการสนทนาธรรมเป็น ทำนองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันบางครั้งมาในรูปแบบคำถาม เพื่อแสวงหาความถูกต้องหรือ ปรับ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นรูปแบบการเผยแผ่ที่พระพุทธองค์ทรงใช้บางโอกาส เพื่อทรง รับรอง ความคิดเห็นของผู้ฟังบ้างเพิ่มเติมบ้าง ปรับปรุงบ้าง ปฏิเสธบ้าง ตามควรแก่กรณีปัจจุบัน นอกจากนี้จะ เรียกว่า การสนทนาธรรมแล้วอาจเรียกว่า การอภิปรายการเสวนาธรรม โดยผลัดกันพูด ผลัดกันฟังอีก ด้วย

6. ปุจฉาวิสัชนากถาแปลว่า “ถ้อยคำที่ถาม-ตอบ” หมายถึง รูปแบบการเผยแผ่ที่ขึ้นต้น ด้วย การถาม ตอบ โดยอาจถามนำเพื่อกระตุ้นผู้ฟังให้ตอบ เป็นการทดสอบความรู้ความเข้าใจ ภายหลังจากที่ได้อธิบายธรรมนั้น ๆ ให้ฟังหรือระหว่างที่สนทนาธรรมกันเพื่อกระตุ้นเร้าใจให้ผู้สนทนา เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอเป็นรูปแบบการเผยแผ่ที่พระพุทธองค์ทรงใช้ประกอบกับการแสดงพระธรรม เทศนาอื่น ๆ ภายหลังจากที่ตรัสอธิบายความหมายของธรรมนั้น ๆ แล้วเพื่อทดสอบความเข้าใจของ ผู้ฟังด้วย

7. ัมมเทศนาถา แปลว่า “ถ้อยคำที่แสดงธรรม” คือ การเทศน์ หรือการแสดงพระธรรม เทศนานั้นเอง เป็นการแสดงธรรมสั่งสอนชี้แจงเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์และมิใช่ ประโยชน์ เพื่อให้ละชั่วประพฤติดีทำจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ ปราบกฏอยู่ ดาษดินในหิมพระสูตรต้นตปิฎก

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลายรูปแบบหลากหลายวิธีเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก็ ต้อง อาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วย การเผยแผ่หลักพุทธธรรมไม่เฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่ต้อง ครอบคลุมกับผู้ฟังทุกกลุ่มเข้าใจง่าย ฟังสนุกและนำไปปฏิบัติได้จริง ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ) ได้กล่าวไว้ในเอกสาร “เค้าโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ไว้ ว่า คำว่าการเผยแผ่นั้นจะทำได้อย่างสมบูรณ์ต้องประกอบด้วย 1. เผยแผ่ด้วยการให้ได้ยินได้ฟังทุก วิถีทาง (หลักปริยัติธรรม) 2. เผยแผ่ด้วยการทำสิ่งที่ดีและทำให้เขาดู (หลักปฏิบัติธรรม) 3. เผยแผ่ ด้วยการเป็นผู้มีความสุขให้เขาดู (หลักปฏิเวธธรรม) ซึ่งทั้งสามประเภทนี้อาจจำแนกเป็นรายละเอียด ได้ในแต่ละประเภท ๆ ได้ดังนี้

1. เผยแผ่ด้วยการให้ได้ยินได้ฟังทุกวิถีทาง (หลักปริยัติธรรม) ด้วยการกระทำดังต่อไปนี้
  - พิมพ์โฆษณาสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ขึ้นให้แพร่หลายกระทั่งมีหนังสือธรรมะฉบับวางบนรถไฟหรือโฮเต็ล (โรงแรม) ดังที่ชาวคริสเตียนเขาทำกัน
  - ทัศนศึกษาด้วยการแสดงให้เข้าใจในเรื่องราวด้วยภาพ ด้วยสิ่งของและอื่น ๆ
  - การจาริกสั่งสอนด้วยคำสอนและบุคคลที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ
  - เปิดห้องสมุดหรือห้องอ่านหนังสือประชาชนทั้งที่ประจำและเคลื่อนที่
  - ใช้บริการทางวิทยุกระจายเสียงกระทั่งมีสถานีวิทยุของตนเองโดยเฉพาะ
  - เปิดงานแสดงต่าง ๆ ซึ่งเป็นการโปรประกาศพระศาสนาโดยเฉพาะ
  - ใช้ศิลปะบริสุทธิ์เช่น ดนตรีนาฏกรรม นวนิยาย ฯลฯ เป็นสื่อ
  - ใช้ของเล่นหรือรูปภาพและอื่น ๆ ทำนองเดียวกันสำหรับเด็ก
  - ปาฐกถาและการแสดงพระธรรมเทศนา
  - สมาคมสนทนาธรรม ค้นคว้าอรรถธรรม
  - การถ่ายทอดพระพุทธรูปและออกสู่ภาษาต่าง ๆ
  - การจัดตั้งโรงเรียนสามัญ และวิสามัญศึกษาของทางฝ่ายศาสนา
  - บริการสงเคราะห์สาธารณกุศลต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาลเป็นต้น
2. เผยแผ่ด้วยการทำสิ่งที่ดีและทำยากให้เขาดู (หลักปฏิบัติธรรม) มีการกระทำดังต่อไปนี้
  - มีการเรียนจริง ๆ และทันสมัยให้เขาเห็นจนเกิดความเลื่อมใส
  - ปฏิบัติธรรมและวินัยอย่างเคร่งครัดให้เขาดูจนเกิดความเลื่อมใส
  - ปฏิบัติธรรมเป็นพิเศษ เพื่อมรรคผล นิพพาน โดยตรงให้ปรากฏ
  - ทำศาสนกิจให้บริสุทธิ์เคร่งครัด และสมบูรณ์ทั้ง 4 องค์การให้ปรากฏ
  - นำหน้าฆราวาสในการทำอะไรด้วยความเสียสละและเมตตาจริง ๆ
  - สงฆ์ไม่แตกสามัคคีมีระเบียบ และทันสมัย
  - พระสามารถเป็นที่พึ่งได้ทุกกรณีทั้งทางกายและทางใจ
3. เผยแผ่ด้วยการเป็นผู้มีความสุขให้เขาดู(หลักปฏิเวธธรรม) มีการกระทำดังต่อไปนี้
  - สงฆ์แต่ละองค์ ๆ มีอินทรีย์ผ่องใสและเอิบอิม (แม่ผู้บวชใหม่)
  - สงฆ์แต่ละคณะมีความสุขเรียบร้อยน่าบูชาเลื่อมใสจริง
  - พิสูจน์ถึงความที่ตนไม่ถูกไฟคือราคะโทสะโมหะเผาในกรณีที่คนทั่วไปถูกเผา
  - แสดงกำลังใจว่าอยู่เหนืออันตรายทั้งหลายทุกกรณีและทุกสถานการณ์
  - มีอำนาจอยู่เหนือกรรมให้เขาดู
  - มีจิตใจอยู่เหนือพิษสงของการเกิดแก่เจ็บตายให้เขาดู
  - สะอาด สว่าง สงบ ถึงขีดสุดให้ดู

พระมหาสมจินต์ สมมาปณฺโณ. (2547 น. 50) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินการมาตามลำดับโดยใช้อุปกรณ์ของแต่ละยุคแต่พอมารั้งปัจจุบัน เมื่อโลกเจริญมากขึ้นจึงมีพัฒนาการในการเผยแผ่โดยเพิ่มวิทยุโทรทัศน์และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา จึงพอจะแบ่งออกเป็น 5 ยุค คือ

1. ยุคการสื่อสารโดยคำ พุทธการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ
2. ยุคการสื่อสารโดยการเขียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเขียนตามผนังถ้ำ จารึกลงใบลาน
3. ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ตำราทางพระพุทธศาสนา
4. ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์
5. ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิตอลมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต

ในแต่ละยุคมีรูปแบบกระบวนการและประสิทธิผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันไปวิธีการบางอย่างอาจเหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้น ๆ แต่พอความเจริญผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เหมาะสมกับคนในยุคสมัยในแต่ละยุคมีประวัติ รูปแบบ กระบวนการ และประสิทธิผลของการใช้วิธีการตามยุคสมัย

วิธีการนำเสนอและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

การเผยแผ่ธรรมะในยุคข้อมูลข่าวสาร ยุคข้อมูลข่าวสารเป็นการให้ความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักการที่ชัดเจนถูกต้องเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร พระสงฆ์ต้องมีคุณสมบัติที่พร้อมที่จะใช้ประโยชน์จากข่าวสารข้อมูลนั้นรวมทั้งสภาพของสถาบันพระพุทธศาสนา เพราะว่าพระสงฆ์จะต้องเป็นผู้เข้าใจหลักพระพุทธศาสนาอย่างดีและมีความรู้ความเข้าใจจะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนกระทั่งที่เกิดภาวะที่เรียกว่า “ทิฏฐิสามัญญตา” ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการดำรงสถาบันสงฆ์และพระพุทธศาสนา ประการที่ 1 คือนอกจากรู้หลักพระพุทธศาสนาดีแล้ว ก็จะต้องรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมของโลกว่ามีความเป็นไปอย่างไร จึงจะนำพระพุทธศาสนาไปสื่อสารให้เกิดประโยชน์ ประการที่ 2 คือตัวสถาบันสงฆ์ได้แก่ พระภิกษุสามเณร จะต้องดำรงตนให้เป็นที่ศรัทธาและถ้าสามารถดำรงไว้ได้ให้เป็นภาพรวมที่ดีอย่างนี้แล้วจะเกิดอาการที่ว่า เผยแผ่ธรรมะโดยไม่ต้องพูด ประการที่ 3 คือถ้ามีความรู้พร้อมแล้วก็รู้จักใช้ระบบการสื่อสารต่าง ๆ เป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งในแง่หลักธรรม คือคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจในทางที่ถูกต้อง ถ้าหากมีความพร้อมแล้วจะเดินหน้าโดยไม่มียั้งที่มาเป็นอุปสรรค คือต้องมีพื้นฐานมั่นคง โดยเฉพาะสิ่งที่ทำให้สถาบันสงฆ์หรือวงการพระพุทธศาสนามีเอกภาพ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โลกตามอุปมาแห่งธรรม คือ กายของเรายาวาหนาคับ อันสมเด็จพระบรมศาสดาแนะแนวทางให้เพียรเพ่งพิจารณาเพื่อความถึงที่สุดแห่งการสิ้นทุกข์ ข้าวในส่วนของวิชาสื่อมวลชน เป็นศาสตร์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในโลกตะวันตกมองด้วยบรรทัดฐาน พระธรรมวินัยวิชานี้มิใช่วิชาแห่งพระปริยัติธรรม และเมื่อพิจารณาสภาพสื่อมวลชนโดยหักออกจากความรู้สึกที่เป็นอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์พึงเข้าใจสาระสำคัญบางประการในเรื่องต่อไปนี 1) ข้าว หมายถึงข้อ มูลข้อเท็จจริงการนำเสนอข่าวต้องไม่มีความเห็น หนังสือพิมพ์หรือสื่อแขนงอื่น ๆ นอกจากเสนอข่าวย่อมาอาจเสนอความคิดเห็นผ่านการเสนอบทความ บทวิจารณ์ซึ่งเป็นทัศนะหรือความรู้รอบคอบ ผู้รับสารต้องใช้ดุลพินิจพิจารณามิใช่ให้ความเชื่อถือโดยปราศจากปัญญา 2) ข้อเท็จจริง หมายความว่า ข้อมูลนั้นอาจจะมีด้านที่เป็นเท็จและด้านที่จริงหรือมีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งการรับพิจารณาต้องยึดหลักกาลามสูตรและติดตามศึกษาเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลอื่น ติดตามความเคลื่อนไหวของข่าวว่ามีความคืบหน้าอย่างไรต่อไป 3) การแก้ข่าวเมื่อเกิดข่าวหนึ่งขึ้นนักข่าวมักสืบข่าวจากผู้ที่เกี่ยวข้องในวันเดียวกัน หรือเวลาต่อมาเพื่อให้ข่าวนั้นเป็นข้อเท็จจริงการเสนอข่าวมีผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหากมีปัญหาใด ๆ ควรที่จะรีบแจ้งโดยเร็วเพื่อจัดการขยายตัวปัญหา การอยู่ในโลกของข้อมูลข่าวสารจะต้องใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น ซึ่งในปัจจุบันผู้รู้ข่าวสารที่ถูกต้องก็จะได้เปรียบกว่าบุคคลอื่น ๆ ข้อมูล คือ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงของเรื่องใดเรื่องหนึ่งสารสนเทศคือการนำข้อมูลมาจัดระบบนำมาประมวลผลเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับและผู้ส่งสามารถใช้งานได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT: Information Technology) คือ ความรู้ในผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคมในการจัดระบบสารสนเทศ โดยใช้คอมพิวเตอร์และในการสื่อสารคือการเชื่อมโยงการใช้งานจากคอมพิวเตอร์เข้ากับระบบอิเล็กทรอนิกส์เช่น ระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ดำเนินการอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันนี้มุ่งให้บุคคลพึงละเว้นกรรมชั่วประกอบสัมมาอาชีวะ คืออาชีพสุจริตแม้จะเป็นอาชีพที่มีเกียรติน้อยแต่ก็เป็นอาชีพที่มีความสุขปราศจากโทษพระสงฆ์มักพูดสอนเกี่ยวกับเงินร้อนอัน เป็นคำสั่งสอนที่ว่าได้เงินมาด้วยอาชีพสุจริตย่อมอยู่ได้ไม่นาน คือ ได้มาแล้วหมดเร็วไม่สามารถทำให้ตั้งตัวได้บางคนมักใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยหรือจ่ายไปในทางที่พระสงฆ์ได้สั่งสอนให้ประชาชนประกอบอาชีพ ในกรอบแห่งศีลธรรมไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันไม่เอารัดเอาเปรียบกันไม่ให้ประกอบอาชีพที่เป็นภัยหรืออันตรายต่อผู้อื่นหรือแม้กระทั่งตนเองและครอบครัว มิฉฉาชีพเช่นว่านั้นได้แก่การค้า ขายเป็นเถื่อน การค้าขายอาวุธสงคราม การค้ายาเสพติด การปล้นจี้ลักขโมย การล่อลวงหรือ หลอกลวงหรือแม้กระทั่งการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แต่สอนให้มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้มีความสมัครสมานสามัคคีกัน ให้ละเว้นสิ่งที่เป็นโทษทั้งแต่ตนและผู้อื่นหลักพุทธธรรมที่พระสงฆ์นำมาเผยแผ่อบรมสั่งสอนประชาชน เพื่อส่งเสริมทำให้เกิดความเจริญทาง

เศรษฐกิจของบุคคลและสังคม การสอนให้ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพการงาน 1) ฉันทะ ให้มีความรักความชอบในการทำงานที่ทำ และพร้อมที่จะลงมือทำ การงานนั้นด้วยความเต็มใจ 2) วิริยะ ให้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพการงาน 3) จิตตะ ให้มีความตั้งใจและสนใจในหน้าที่การงาน 4) วิมังสา ให้มีการหมั่นพิจารณาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและประเมินตนเอง

สื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สื่อเก่า

กระบวนการการส่งสารของสื่อเก่า ทิศทางการไหล ของข่าวสารจะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) ลักษณะของการส่งข่าวสารแบบนี้ “ผู้ส่ง” เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดกระบวนการสื่อสาร ส่งข่าวสารผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารไม่มีโอกาสในการโต้ตอบ (Feedback) กลับไปยังผู้ส่งสารเลยในทันทีทันใด ผู้รับสารจะทำหน้าที่เพียง รับสาร หรือข่าวสารอย่างเดียว เช่น การเขียนจดหมาย ใบปลิว หนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศ วิทยุ โทรทัศน์ คำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร สื่อเก่าอย่างหนังสือพิมพ์จะตายไปเพราะโทรทัศน์ เนื่องจากให้ทั้งภาพ ทั้งเสียง ความบันเทิงครบถ้วน ปัจจุบันพิสูจน์แล้วว่า สื่อเก่า (มาก) อย่าง หนังสือพิมพ์ ก็ยังไม่ได้หายไปจากวงการสื่อสารมวลชน หนังสือพิมพ์ยังคงทำหน้าที่สื่อมวลชนให้ประชาชนได้รับข่าวสารมาถึงปัจจุบัน (2560) แต่ต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสื่อออนไลน์เช่นเดียวกัน ไม่เช่นนั้นก็จะหายจากไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ยังคงใช้สื่อเก่า เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ อยู่บ้าง ตามลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์การเผยแผ่ แต่ที่นิยมแพร่หลาย อยู่ คือ การสื่อสารแบบซึ่งหน้า หรือ การพบปะพูดคุย สนทนาธรรม การเทศน์สด การบรรยาย และการเผยแผ่รูปแบบอื่น ที่ไม่ผ่านเครื่องมือสื่อสารใหม่ การเผยแผ่ด้วยสื่อเก่า การแสดงธรรมในงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล การสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การอบรม เข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการ เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ผลิตสื่อในการเผยแผร์จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล หนังสือธรรมะอื่น ที่เห็นสมควรเผยแผร์ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผร์ในโอกาสต่าง ๆ ผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ , เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น เทปบทสวดอื่น วิดีโอเทปธรรมะ และสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีไทย ถ่ายภาพสไลด์ ถ่ายภาพนิ่ง ถ่ายวิดีโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแผร์

สื่อใหม่

การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) สามารถเป็น Two-way Communication สมัยก่อนเราฟังวิทยุ เราจะโทรศัพท์เข้าไปเพื่อขอเพลงที่อยากฟังถ้าดูทีวีประเภทรายการขายสินค้าก็จะโทรเข้าไปซื้อสินค้าตามเบอร์โทรศัพท์ที่รายการขึ้นหน้าจอโทรทัศน์ การสื่อสารแบบนี้ทำให้ผู้ส่งสารทราบความต้องการของผู้รับสาร เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาสินค้าและบริการ/เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

นั่นเอง ทุกคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งและผู้รับในขณะเดียวกัน เพราะอยู่ในยุคการสื่อสารแบบใยแมงมุม หรือ Web Communication (www.) สังคมออนไลน์ หรือ Social Media พัฒนาเว็บไซต์ให้กลายเป็น WEB 2.0 เมื่อประมาณ 2547 ผู้ใช้ปลายทางไม่ได้เป็นเพียงแต่เสพข่าวสารอย่างเดียว แต่ผู้ใช้ปลายทางเรียกดูเว็บไซต์สามารถทำอะไรได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการเป็นผู้รับสารเพียงอย่างเดียวเป็นการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่ตัวเองมีอยู่ให้มีส่วนร่วมในการออกแบบเว็บไซต์ด้วย ผู้ใช้เป็นศูนย์กลางแทน เช่น บล็อก (BLOG) – เว็บไซต์หลาย ๆ เว็บไซต์ ใช้แพลตฟอร์มเว็บ 2.0 ให้ผู้ใช้ปลายทางสร้างเนื้อหาขึ้นมาได้อย่างรวดเร็วง่ายดาย ไม่ต้องมีความรู้เรื่องการทำเว็บแต่อย่างใด เช่น You tube Word Press Wikipedia Flickr eBay Face book และล่าสุด Google+ (ปัจจุบัน 2017 มี Social Media อื่น ๆ มากมายที่ได้รับความนิยมเช่น Instagram, Tumblr, Social Cam, Pinterest, LinkedIn ทุกคนกำลังอยู่ในยุค Media Convergence Age ยุคของการควมรวมสื่อ นั่นเอง Smart Phone หรือ Tablet ที่ความสามารถใกล้เคียงกับคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เป็นได้มากกว่าโทรศัพท์ สามารถอ่านข่าว เช็คอีเมลล์ ดูทีวี แชตกับเพื่อน ๆ ใช้ Social Network ทำทุกอย่างได้บนมือถือไม่แพ้บนเครื่องคอมพิวเตอร์ กำลังเข้าสู่ยุค Digital Devices Convergence ที่อุปกรณ์ ดิจิทัลต่าง ๆ สามารถทำงานได้ใกล้เคียงกันไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนผู้ใช้สามารถเข้าถึงข่าวสารได้ทุกที่ ทุกเวลา และในทุก ๆ อุปกรณ์ (Any Where Any Time and Any Devices) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการสื่อสารที่สามารถเข้าไปหาสื่อมวลชนเองได้ เป็นลักษณะของ Push กับ Pull ข่าวสาร ยุคนี้เป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องปรับตัวหลายอย่าง ควรใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ให้เป็น คำว่า “ใช้ให้เป็น” คือ ใช้ให้มันเกิดประโยชน์โดยที่ไม่ไปทำลายการใช้ชีวิตด้านอื่น จากหลายกรณีศึกษาที่กำลังเกิดขึ้น และหลายกรณีที่ยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมอีก การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจ เพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต การใช้โปรขณีย์ อีเล็คทรอนิคส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสาร การถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ ที่วัดไทยทุกวัดในต่างประเทศนิยมทำการเผยแผ่ คือ การผลิตรายการวิทยุ, โทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พุทธศาสนา

ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริงที่อยู่ในรูปของตัวเลขหรือสัญลักษณ์มีความหมายเฉพาะตัว ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ใด ๆ ไม่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้โดยตรง

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อประกอบการตัดสินใจได้

เทคโนโลยี (Technology) คือ การประยุกต์เอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มาทำให้เกิดประโยชน์ ต่อมนุษย์ เป็นเครื่องมือที่ช่วยประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) หมายถึง เทคโนโลยีสำหรับการประมวลผลสารสนเทศ ครอบคลุมถึงการรับ-ส่ง การแปล การจัดเก็บ การประมวลผล และการสืบค้นเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นการพัฒนาการด้านการจัดการข้อมูล ตั้งแต่การรับข้อมูลเพื่อนำมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ลดความซับซ้อนในการจัดเก็บ สะดวกรวดเร็วในการค้นข้อมูลมาใช้ งาน กำหนดสิทธิผู้เกี่ยวข้องการใช้ข้อมูลในระบบ และปรับเปลี่ยนการให้บริการข้อมูลไปตามกระแสการพัฒนาของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การสื่อสารพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกที่ไร้พรมแดน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยสื่อสารสนเทศทาง เอกสาร หนังสือต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องใช้เป็นหลัก เพราะให้ประโยชน์สูงสุดประหยัดสุด เป็นหลักฐานเก็บรักษาไว้ได้นานเหมาะแก่ผู้ศึกษา (ผู้รับข้อมูลสารสนเทศ) สะดวกในการผลิต การเผยแพร่กว้างไกลมากยิ่งขึ้น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมากในวงกว้าง แต่ประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางลบสงสัยว่าอาจจะ ไม่ใช่ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้อินเทอร์เน็ต จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย คณะสงฆ์ควรมืองค์กรสนับสนุน ควบคุมกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่าง ๆ จะเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลายพันเว็บไซต์ สังคมเทคโนโลยี ยุคปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทำให้โลกมีสภาวะเปลี่ยนไป สังคมโลกเปลี่ยนจากสังคมเกษตรอุตสาหกรรม มาเป็นสังคมแห่งข้อมูลสารสนเทศทำให้คนทั่วโลกติดต่อกันได้สะดวกเร็วขึ้น ยุคนี้เป็นยุคของเทคโนโลยี ความจริงยุคนี้มีชื่อเรียกหลายอย่าง จะเรียกอย่างไรก็ได้ จะเน้นให้อะไรเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญ จะเรียกยุคอุตสาหกรรม ยุคอวกาศ ยุคสารสนเทศ ก็หมายถึงยุคข่าวสารข้อมูล นั่นเอง อินเทอร์เน็ตถูกใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่าง ๆ มากมาย การเผยแพร่ ธรรมะผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ช่วยอำนวยความสะดวกให้ชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธได้สะดวกขึ้นเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลก เป็นชุมชนของคนทั้งโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไร้พรมแดน ไม่จำกัดสถานที่และไม่จำกัดเวลา การกระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตเสียค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ยังสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ สามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ชมได้ด้วย เหตุนี้เององค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกจึงหันมาใช้บริการอินเทอร์เน็ตกันมาก นับวันยังมีผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดประโยชน์ในการเผยแพร่พุทธศาสนา การใช้วิธีเผยแพร่พุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ได้ เพราะสังคมปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา การเผยแพร่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายกว้างขวางมาก

ที่สุด ไม่จำกัดเวลาสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลาไม่ว่าที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศก็ตาม

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กว้างขวางไปทั่วโลก ภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่ใช้ชีวิตในสังคมออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ ประเทศไทยควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่บิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก

วิเคราะห์พุทธวิธีในการเผยแผ่

พุทธวิธีในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า คือการวางเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้

พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเริ่มจากผู้นำคือ ชนชั้นปกครองหรือตระกูลใหญ่ ๆ มาเป็นผู้สนับสนุนเพราะชนชั้นปกครองซึ่งหมายถึงเจ้าผู้ครองแคว้นมหาอำมาตย์ราชบุรุษใหญ่ และตระกูลใหญ่ ๆ ไม่ว่าจะเป็พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาลซึ่งระดับเศรษฐีมหาศาลทั้งนั้น ถ้าได้บุคคลระดับนี้เข้ามาเป็นพุทธบริษัทก็จะเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระศาสนา คือเป็นเกราะคุ้มครองป้องกันให้พุทธบริษัทด้วยเป็นการสร้างแรงจูงใจและความสนใจให้ผู้อื่นมานับถือพระพุทธศาสนาตามด้วยและที่สำคัญเป็นการบำรุงภิกษุและภิกษุณีสงฆ์ไปด้วยในตัว ดังเช่น พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดชฎิล 3 พี่น้อง ซึ่งมีบริษัทนับพันคนมาเป็นพุทธสาวกและไปโปรดพระเจ้าพิมพิสารซึ่งปกครองแคว้นมคธและแคว้นอังคละ มีเศรษฐีตระกูลใหญ่ประจำอยู่แคว้นมคธนี้ เช่น เมณฑกเศรษฐี บิดาของธัญชัยเศรษฐี ซึ่งเป็นปู่ของนางวิสาขา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จโปรดพระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยบริวารครั้งแรก ชาวเมืองมีทั้งศิษย์พวกชฎิลบูชาไฟมาก่อนเมื่อชฎิล 3 พี่น้องมาเป็นพุทธสาวก ชนกลุ่มนี้จึงเปลี่ยนใจมานับถือพระพุทธเจ้าโดยง่าย (ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) 4/55-56/66-67)

การสร้างแรงจูงใจต่อบุคคลภายนอกศาสนา

การสร้างแรงจูงใจต่อบุคคลภายนอกศาสนาให้หันมานับถือพระพุทธศาสนานั้นมิใช่เรื่องง่ายในสมัยพุทธกาลเพราะในสมัยนั้นมีกลุ่มของเจ้าลัทธิครูทั้ง 6 ทุกฝ่ายเอยอ้างอวดอิทธิฤทธิ์ว่าตนเป็นผู้วิเศษ เป็นพระอรหันต์เป็นผู้สิ้นอาสวะแล้ว ซึ่งสร้างความสับสนจนไม่ทราบว่าจะบ้านชาวเมืองจะเชื่อใครดี การที่จะสร้างแรงจูงใจให้เหล่าอัญญเดียรถีย์มานับถือพระพุทธศาสนายิ่งยากขึ้นไปอีกเพราะพวกนี้เป็น ผู้มีความรู้ เป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ มานะถือตัวย่อมมีมากกว่าสามัญชน โดยเฉพาะ

อดิมานะว่าตนหรือพวกตนยิ่งกว่าผู้อื่น (อง.ตีก. (ไทย) 20/66/255-261) พระพุทธเจ้าทรงดำเนินการดังนี้

1. พระองค์และพระสาวกมีพระธรรมวินัยเป็นหลักมีความสำรวมกายวาจาอยู่แล้ว มีสติมั่นคง ดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่อยู่โดยปราศจากสติ เมื่อเสด็จไปที่ใดหรือพระอรหันตสาวกจาริกไปที่ใด ก็เป็นที่ดึงดูดใจให้น่าเลื่อมใสในปฏิปทา ดังกรณีตัวอย่างพระอัสสชิ ออกเที่ยววิณฑชบาตอุปติสสปริพาชก ศิษย์ของสัจจเวฬุภุตร หนึ่งในหกเจ้าลัทธิได้พบเห็นก็เกิดความเลื่อมใสหาโอกาสเข้าไปสนทนากับพระอัสสชิหลังฉันภัตตาหารแล้วเมื่อได้สดับธรรมเพียงย่อ ๆ ก็มีความเลื่อมใส จึงชวนเพื่อนคือโกลิตะไปพบท่านด้วยศิษย์สัจจเวฬุ 2 ท่านนี้ ต่อมาได้อุปสมบทในสำนักของพระพุทธเจ้า ได้แก่ พระสารีบุตรและ พระโมคคัลลานะ ซึ่งมีเกียรติกุณโด่งดังได้เป็นพระอัครสาวก เบื้องขวาและเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้าตาม ลำดับ (ดูรายละเอียดในวิ.ม. (ไทย) 4/60-62/72-77)

2. เมื่อพระพุทธเจ้ามีโอกาสและจังหวะมักเสด็จไปเยี่ยมพวกอัญญเดียรถีย์ถึงสำนักพวกเขาบ่อย ๆ ได้สนทนาธรรมกัน เช่น คราวหนึ่งเมื่อประทับอยู่ในนิคมชื่อนุปิยะแคว้นมัลละ แต่เข้าประตูได้เสด็จเข้าไป สำนักของนักบวชเปลือยชื่อปาฎิกบุตร และสนทนากันด้วยอัธยาศัยไมตรี ในที่สุดปาฎิกบุตรปริพาชก มีความเลื่อมใสแม้จะไม่ได้เปลี่ยนใจมานับถือพระพุทธศาสนา แต่ก็กราบทูลถึงความในใจตนอย่างไพเราะจับใจว่าข้าแต่พระองค์ผู้เจริญถึงการที่ข้าพระองค์ซึ่งมีปฏิญญาแตกต่างกัน มีความถูกต้องแตกต่างกัน มีความพอใจแตกต่างกัน มีอารมณ์แตกต่างกัน เข้าถึงสุภวิโมกข์อยู่นี้เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากก็จริง แต่ข้าพระองค์จักรักษาความเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคไว้ให้ดีให้ได้คราวหนึ่งเมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ภูเขาคิชฌกูฏในกรุงราชคฤห์ ได้เสด็จเข้าไปสำนักของนิโครธปริพาชกซึ่งพำนักอยู่ ณ ปริพาชการามที่พระนางอุทุมพรिका มเหสีองค์หนึ่งของ พระเจ้าพิมพิสารทรงสร้างถวาย เป็นอารามใหญ่มีบริวารของนิโครธปริพาชกพักอยู่ด้วยถึง 3,000 คน ได้สนทนากันด้วยเรื่องกิดกัน บาบด้วยตบะจนนิโครธปริพาชกและบริวารเข้าใจ สารภาพว่าตนเป็นคนโกงเลอาไม่ฉลาดและที่เคยกล่าวร้ายพระพุทธองค์ ขอให้พระพุทธองค์อดโทษให้ด้วยและจะได้ สำรวมต่อไป (ที.ปา. (ไทย) 11/59-77/34-55) ผู้ที่เคยนับถือลัทธิอื่น เมื่อได้มาเฝ้าพระพุทธองค์ได้กราบทูลถามปัญหาหรือได้สดับธรรมจากพระองค์เกือบทั้งหมดเกิดความเลื่อมใสในพระจริยาวัตรอันงดงามในวิธีการตรัสสอนและเรื่องที่ทรงแสดงให้เหมาะกับอัธยาศัยของบุคคล ทำให้เขาเหล่านั้นเกิดความเลื่อมใส ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะจำนวนมากทำให้การเผยแผ่พระศาสนาของพระองค์นั้นได้ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่งและรวดเร็ว

วิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าจำต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนและกำหนดแผนกลยุทธ์ใหม่ เพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ในอนาคต ซึ่งจะต้องพิจารณาให้รอบคอบและละเอียด เช่น ตัวอย่างของกรณีการให้บรรพชาอุปสมบทซึ่งพระสาวกรุ่นแรกที่ทรง

จัดส่งไปประกาศพระศาสนาจำนวน 60 รูป นั้นล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือพระพุทธเจ้าประทาน การอุปสมบทด้วยพระดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด” แล้วตรัสต่อไปว่า “ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” (วิ.ม. (ไทย) 4/18/25; 4/37/40) เมื่อ ท่านเหล่านั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว ได้ทรงจัดส่งไปประกาศพระศาสนาโดยทรงให้แยกย้ายกัน จาริกไปเพื่อประโยชน์สุข แก่คนหมู่มากออกไปประกาศพรหมจรรย์ เพื่อผู้มีธูติคือกิเลสเบาบางจักได้ บรรลุธรรมแม้แต่พระพุทธองค์ก็จักเสด็จไปอุรเวลาเสนาณิคม (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) นี่เป็นแผนครั้งแรกที่ทรงตัดสินพระทัยจัดส่งพระอรหันต์สาวกไป ประกาศพระศาสนาทั่วทิศานุทิศและก็ได้ผลด้วย เพราะต่อมามีกุลบุตรเป็น จำนวนมากเลื่อมใสมาขอบรรพชาอุปสมบท แต่พระสาวกเหล่านั้นยังไม่ได้ รับพระพุทธอนุญาตไว้ให้การบรรพชาอุปสมบทด้วยตนเองได้ก็ต้องพาคนเหล่านั้นเดินทางมาเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นความลำบากมาก พระพุทธเจ้าก็ต้องทรงปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่ ตัดสินพระทัย อนุญาตให้ภิกษุเหล่านั้นให้บรรพชา อุปสมบทแก่กุลบุตรที่เข้ามาขอบรรพชาอุปสมบทด้วยตนเองได้ “เราอนุญาตบรรพชาอุปสมบทด้วย ไตรสรณคมน์เหล่านี้” (วิ.ม. (ไทย) 4/34/42-43) แต่อย่างไรก็ดี ผู้ ที่เข้ามาทูลขอบรรพชาอุปสมบทกับพระองค์โดยตรงในช่วงนี้ก็ยิ่งได้รับเอหิภิกขุอุปสัมปทาอยู่ ในส่วน ภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจาก สำนักพระเถระต่าง ๆ ในยุคแรกก็อาจออกไปอยู่กันตามลำพัง มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายเพราะขาด สมณสาธรมีความประพฤติไม่เหมาะสม ทำให้ชาวบ้านเสื่อมความ ศรัทธาพากันตำหนิติเตียน เหตุเช่นนี้ ทำให้พระพุทธองค์ทรงคิดใหม่เพราะการได้ปริมาณสาวกเพิ่มแต่ ไม่มีคุณภาพก็ไม่มีประโยชน์อันใด ต้องทรงปรับเปลี่ยนทิศทางใหม่ กำหนดให้มีการถืออุปัชฌาย์ทรง วางระเบียบทั้งอุปัชฌาย์วัตรและสัทธิวิหาริกวัตรที่จะพึงปฏิบัติต่อกัน (วิ.ม. (ไทย) 4/74-78/79-97) ครั้นต่อมามีเรื่องที่ราชพราหมณ์ประสงค์จะบวช แต่ไม่มีภิกษุรูปใดคิดจะบวชให้พระพุทธเจ้าทรง จัดการเรื่องนี้โปรดให้มีพิธีบรรพชาอุปสมบทแบบจตุตถกรรมวาจา โดยให้มีสงฆ์ 10 รูป ขึ้นไปเข้าร่วม พิธีทรงยกเลิกลิทธิกรรมนุอุปสัมปทาแก่ภิกษุเสีย (วิ.ม. (ไทย) 4/79-80/79-99) ครั้นต่อมามีพระ อุปัชฌาย์เป็นจำนวนมาก สักแต่ว่าบวชให้กุลบุตรแล้ว บางรูปก็ไม่ใส่ใจดูแลทอดทิ้งธุระหลีกไปหรือ มรณภาพไป พระพุทธเจ้าทรงปรับทิศทางใหม่ให้ภิกษุใหม่พรรษายังไม่ครบห้า ให้ถืออาจารย์ทรง กำหนดอาจารย์วัตร และอันเตวาสิกวัตร คือข้อปฏิบัติที่ศิษย์ กับอาจารย์ใหม่พึงปฏิบัติต่อกัน (วิ.ม. (ไทย) 4/74-83/102-122) เรื่องการบรรพชาอุปสมบทเรื่องเดียว พระพุทธเจ้าทรงปรับเปลี่ยน แนวทางปฏิบัติตลอดเวลา เพราะมีปัญหาแม้แต่เรื่องเดียรถีย์มาขอบวชแล้วสร้างปัญหาที่ทรงให้ อยู่ปริวาสก่อน เรียกว่าตติยปริวาสมีกำหนดมาบรรพชาเป็นสามเณรทดลองดูใจกันก่อน 4 เดือน เห็นว่าเข้ามาดีตั้งใจจริงเลื่อมใสจริงจึงทรงอนุญาตให้บวช (วิ.ม. (ไทย) 4/87-87/137-142) ที่มี ตัวอย่างให้เห็นและเป็นที่มาของพระสูตรหลายสูตร คือสามเณร 2 รูป ได้แก่ วาเสฏฐะและภารทวาชะ (ที.ปา. (ไทย) 11/111/83) มีกรณีของพระมหากัจจายนะประกาศ พระศาสนาอยู่ในแคว้นวันตี ต่อมาพราหมณ์ชื่อโสนกุกัณณะ ซึ่งเป็นโยมอุปัชฌาของท่านมาขอบวช กว่าพระมหากัจจายนะจะ

หาพระภิกษุได้ครบ 10 รูป ต้องใช้เวลาถึง 3 ปี จึงครบองค์มาให้การอุปสมบทได้ ครั้นต่อมาจึงได้ขอพระพุทธรเจ้าให้ลดจำนวนสงฆ์ลงแค่ 5 รูปในกรณีท้องถิ่นกันดารที่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่น้อยก็ทรงมีพระพุทธานุญาตพร้อมทรงกำหนดเขตปัจฉิมชนบทและมีชฌิมชนบทไว้อย่างชัดเจนด้วย (วิ.ม. (ไทย) 5/257-259/32-39) นอกจากนี้ยังมีเรื่องการบรรพชาสามเณรแก่พระราหุล การบรรพชาแบบทนายชชอุปสมบทแก่สามเณรบางรูปที่อายุเพียง 7 ขวบ แต่สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วให้เป็นภิกษุการอนุญาตให้สตรีเข้ามาบรรพชาอุปสมบท โดยมีพระนางมหาปชาบดีโคตมีเป็นองค์ปฐมการบรรพชาเป็นสามเณรี สิกขมานา ล้วนเป็นเรื่องที่พระพุทธรเจ้าต้องตัดสินใจพระทัยปรับเปลี่ยนแนวทางไปตามสถานการณ์ กล่าวได้ว่าในพรรษาแรกที่ตรัสรู้ที่ประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่พระปัญจวัคคีย์จบจนพรรษา สุดท้ายได้ประทานการอุปสมบทให้แก่พระสุภิกษุที่เพียงพระบรรทมก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน (ที.ม. (ไทย) 10/212-215/170-174) จะเห็นได้ว่าในประเด็นเรื่องการให้อุปสมบทแก่กุลบุตรที่ประสงค์จะบวชใน พระศาสนา นี้ พระองค์วางข้อปฏิบัติไว้อย่างเคร่งครัดมาก โดยเฉพาะเดียรถีย์มาขอบวช ก็ทรงให้อยู่ปริวาสก่อนเพราะบวชแล้วเกรงว่าจะสร้างปัญหาในภายหลัง

พุทธวิธีการนำเสนอ

วิธีการประกอบการสอนในหลักพุทธวิธีการสอน พระพุทธรเจ้าจะทรงใช้ดังนี้

1. การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายและการเล่านิทานประกอบการสอน ช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจนช่วยให้จำได้แม่นยำ เห็นจริงและเกิดความเพลิดเพลินทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น เช่น เมื่อจะอธิบายให้เห็นว่าบุคคลควรพูดแต่คำที่น่าพอใจไม่ควรพูดคำไม่น่าพอใจ แม้แต่สัตว์อื่นเขาก็ชอบคำพูดที่น่าพอใจเช่นกัน ก็เล่านิทานชาดกเรื่องโคณันทวิศาล (ขุ.ชา. (ไทย) 27/28/12) เป็นต้น พระพุทธรเจ้าทรงใช้อุทาหรณ์และนิทานประกอบการสอนมากมายเพียงใด จะเห็นได้จากการที่ในคัมภีร์ต่าง ๆ มีอุทาหรณ์และนิทานปรากฏอยู่ทั่วไป

2. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเทียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือแม้เปรียบเทียบที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูปธรรมก็ช่วยให้ความหนักแน่นเข้าใจ เช่น กลิ่นดอกไม้อลอยไปทวนลมไม่ได้ กลิ่นจันทน์ กลิ่นกฤษณาหรือกลิ่นกระลำพักก็ลอยไปทวนลมไม่ได้ ส่วนกลิ่นของสัตว์บุรุษลอยไปทวนลมได้ กลิ่นศีลยอดเยี่ยมกว่ากลิ่นหอมเหล่านี้คือ กลิ่นจันทน์ กลิ่นกฤษณา กลิ่นดอกกุบล และกลิ่นดอกมะลิ (ขุ.ธ. (ไทย) 25/54-55/43-44) ตัณหาย่อมเจริญแก่มนุษย์ผู้ประพฤติประมาท เหมือนเถาย่านทรายเจริญในป่าเขาอยู่ร่มรื่นไปมาเหมือนวานร ที่ต้องการผลไม้เที่ยวร่อนไปมาในป่า ฉะนั้น (ขุ.ธ. (ไทย) 25/334/137)

3. ใช้อุปกรณ์การสอนในสมัยพุทธกาลย่อมไม่มีอุปกรณ์การสอนชนิดต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นไว้เพื่อการสอนโดยเฉพาะเหมือนสมัยปัจจุบัน เพราะยังไม่มีการจัดการศึกษาเป็นระบบขึ้นมาอย่าง

กว้างขวาง หากจะใช้อุปกรณ์บ้าง ก็คงต้องอาศัยวัสดุสิ่งของที่มีในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ผู้คนใช้กัน อยู่ตัวอย่างที่ทรงใช้อุปกรณ์การสอนโดยทรงใช้เครื่องใช้ที่มีอยู่ในกรณีสอนผู้เรียนที่มีอายุน้อย ๆ ซึ่งเข้าใจจากวัตถุได้ง่ายกว่านามธรรม บางทีก็ทรงใช้วิธีทายปัญหาซึ่งช่วยให้เกิดความรู้สึกสนุกสำหรับเด็ก ดังปรากฏ ในสามเณรปัญหา ความว่า “อะไรชื่อว่า หนึ่ง...อะไรชื่อว่า สอง...อะไรชื่อว่า สาม...อะไรชื่อว่า สี่” (จุ.ธ. (ไทย) 25/4/5)

4. ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง วิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นการสาธิตให้ดูพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำที่ดีสอนโดย ทำเป็นตัวอย่าง คือพระจริยาวัตรอันดีงามที่เป็นอยู่โดยปกติ แต่ที่ทรงปฏิบัติเป็นเรื่องราวเฉพาะ เช่น “คราวหนึ่ง พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอานนท์ตามเสด็จขณะเสด็จไปตามเสนาสนะที่อยู่ของพระสงฆ์ ได้ทอดพระเนตรเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคท้องร่วง นอนจมกองมูลและคูถของตน ไม่มีผู้ดูแล จึงเสด็จเข้าไปหาจัดการทำความสะอาดให้นอนโดยเรียบร้อย เสรีแล้วจึงทรงประชุมสงฆ์ทรงสอบถามเรื่องนั้น และตรัสตอบหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดาไม่มีบิดา ผู้คอยพยาบาล ภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจะคอยพยาบาลพวกเธอ ภิกษุทั้งหลายผู้จะพยาบาลเราก็จงพยาบาลภิกษุไข้เถิด” (วิ.ม. (ไทย) 5/224/240)

5. การเล่นเกมเล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่ การเล่นเกมและเล่นคำเป็นเรื่องของความสามารในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้า ที่มีรอบด้าน เมื่อผู้ใดทูลถามมาเป็นคำร้อยกรอง พระองค์ทรงตอบเป็นคำร้อยกรองไปทันที บางทีเขาทูลถามหรือกล่าวข้อความโดยใช้คำที่มีความหมายไปในทางไม่ดีงาม พระองค์ตรัสตอบไปด้วยคำพูดเดียวกันนั่นเอง แต่เป็นคำพูดในความหมายที่ต่างออกไปเป็นฝ่ายดีงาม คำสนทนาได้ตอบแบบนี้มีรสอยู่แต่ในภาษาเดิม แปลออกสู่ภาษาอื่นย่อมเสียรสรสเสียความหมาย บางครั้งผู้มาเฝ้าบริภาษพระองค์ด้วยคำพูดต่าง ๆ ที่รุนแรงยิ่ง พระองค์ยอมรับคำบริภาษเหล่านั้นทั้งหมดแล้วทรง แปลความหมายอธิบายเสียใหม่ให้เป็นเรื่องดีงาม เช่น กรณีของเวรัชชพราหมณ์ (ดูรายละเอียดใน อง.อฎ.ก. (ไทย) 23/11/219-222) และ สีหเสนาบดี (ดูรายละเอียดใน อง.ปญจก. (ไทย) 22/34/54-56) ผู้รับแผนมาจากนิครนถ์นาฏบุตร

6. อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เริ่มแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วยพุทธโฆบายที่ได้ผลดีอย่างยิ่ง ในการสั่งสอนแสดงธรรมทรงมักเริ่มต้นด้วยบุคคลที่เป็นพระมหากษัตริย์หรือประมุขของประเทศ อีกทั้งผู้นำของลัทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มของเจ้าลัทธิครูทั้ง 6 (ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) 13/328/ 280-281) ทำให้การเผยแผ่พระศาสนาของพระองค์นั้นได้ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง และรวดเร็วอีกทั้งเป็นการยืนยันพระปรีชาสามารถของพระองค์เป็นอย่างดีด้วย

7. การรู้จักจังหวะและโอกาส เมื่อผู้เรียนยังไม่พร้อมยังไม่เกิดปริปากะแห่งอินทรีย์หรือญาณ ผู้สอนต้องมีความอดทน ไม่ชิงหักหาญ แต่ต้องตื่นตัวอยู่เสมอ เมื่อถึงจังหวะและโอกาส ก็ต้องมี ความฉับไวที่จะจับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ปล่อยให้ผ่านเลยไป เช่น ในระยะเริ่มแรกประกาศ พระพุทธศาสนา ณ วันมาฆปุณณมี หลังตรัสรู้ 3 เดือน เมื่อประทับอยู่ ณ เวฬุวัน พระสงฆ์สาวกมา ประชุมพร้อมกัน ณ ที่นั้น และเป็นโอกาสเหมาะพระองค์ก็ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ (ที.ม.อ. (ไทย) 10/12) เป็นการ ใช้จังหวะและโอกาสให้เกิดประโยชน์

8. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตาย ตัดค้นหา มานะ ทิฎฐิ เสีย ให้น้อยที่สุดก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญสุด แต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอนได้ผลดีที่สุด ก็จะทำในทางนั้นไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติไม่กลัวจะถูกผู้รู้สึกว่าแพ้ บางคราวเมื่อสมควรก็ยอมรับให้ ผู้เรียนรู้สึกว่า เขาเก่ง บางคราวสมควรข่มก็ข่มอ่อนอ่อนผ่อนตามก็ยอมตามสมควรขัดก็ขัดสมควร คล้อยก็คล้อยสมควรปลอบก็ปลอบดังพระดำรัสว่า “เราฝึกผู้ที่ควรฝึกได้ด้วยวิธีแบบสุภาพบ้าง วิธี แบบรุนแรงบ้างวิธีทั้งแบบสุภาพและแบบรุนแรงบ้าง” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/111/170)

9. การลงโทษและให้รางวัลมีค่าสรรเสริญพระพุทธคุณที่ยกมาแสดงข้างต้นว่า “พระผู้มี พระภาคเจ้าทรงฝึกอบรมชุมชนได้ดีถึงเพียงนี้โดยไม่ต้องใช้อาชญา” แสดงว่าการใช้อำนาจลงโทษไม่ใช่ วิธีการฝึกคนของพระพุทธเจ้า แต่การลงโทษน่าจะมีอยู่แบบหนึ่งหมายถึงการลงโทษ ตนเอง ซึ่งมีทั้ง ในทางธรรมและวินัยในทางวินัยถือว่ามิชอบปฏิบัติความประพฤติอยู่แล้ว และบทบัญญัติเหล่านี้ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้โดยความเห็นชอบแห่งสงฆ์ ส่วนในทางธรรมภิกษุที่ว่ายากสอนยากจริง ๆ สอนไม่ได้จริง ๆ ก็จะถูกเพื่อนพรหมจารีและเพื่อนภิกษุถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรว่า กล่าวสั่งสอนและ ตักเตือน ไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วยไม่ว่าทางธรรมหรือวินัย โดยวิธีนี้ซึ่งถือเป็นบทลงโทษที่รุนแรงที่สุด (วิ.อ. (ไทย) 2/428/420-421) ส่วนการให้รางวัล ทรงใช้การชมเชยกย่องแต่เป็นในรูปแบบการ ยอมรับคุณความดีของผู้นั้นคือกล่าวชมโดยธรรม ให้เขามั่นใจในการทำความดี

10. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นบางครั้งย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สิ้นสุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมอาศัยปฏิภาณ คือ ความสามารถในการประยุกต์หลัก วิธีการ และกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมเป็นเรื่องเฉพาะครั้ง การได้เห็นตัวอย่างการแก้ปัญหา เช่นนี้ อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวทางที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้บ้าง การประกาศพระศาสนา พระพุทธเจ้า ก็ทรงประสบปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ตลอดเวลา และทรงแก้สำเร็จไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน ดังเช่นที่ปรากฏ ในธรรมาสนีสูตร (ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) 13/445/557) สุนทริกสูตร (ดูรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) 15/195/275278) เป็นต้น

ความเป็นมาของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล

ความเป็นมาของพระธรรมทูต

พระพุทธเจ้าทรงเป็นพระธรรมทูตต้นแบบของพระธรรมทูตทุกองค์ในฐานะที่พระองค์ทรงประกาศศาสนาและเป็นแบบอย่างของพระสาวกผู้ทำหน้าที่ประกาศพระศาสนาตามที่พระพุทธองค์ทรงมอบหมายโดยพระธรรมทูตชุดแรก ได้แก่ พระอรหันตสาวก 60 รูปแรก และในเวลาต่อมามีพระอรหันตสาวกเกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลาซึ่งพระพุทธเจ้าทรงดำรงพระชนม์ชีพ และพระอรหันตสาวกส่วนใหญ่ได้ทำหน้าที่เผยแผ่หรือประกาศพระศาสนาซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่พระธรรมทูตแม้จะไม่มีกรกล่าวถึงการเป็นพระธรรมทูตอย่างเป็นทางการ

ความหมายของพระธรรมทูต

ในสมัยพุทธกาลมีการใช้คำว่า “ทูต” โดยสามารถอธิบายความหมายตามนัยนั้นได้ว่าบุคคลผู้ทำหน้าที่แทนบุคคลหรือกลุ่มคน ในการนำส่งข่าวสารหรืออื่น ๆ ไปสู่อีกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เป็นบุคคลใดก็ได้มีสถานภาพใดก็ได้ เช่น ภิกษุ สิกขมานา สามเณร สามเณรี ภิกษุณี หรือ ศฤงษณ์ และมีการใช้คำว่า ราชทูต (ส.สพ. (ไทย) 18/245/258) พราหมณทูต (ที.สี. (ไทย) 9/359/151) อนุทูต (วิ.จุ. (ไทย) 7/478/419) เทวทูต 4 เป็นต้น (ที.ม. (ไทย) 10/43 /22)

ส่วนคำว่าพระธรรมทูตที่ใช้ในปัจจุบันนี้มีความหมายตามที่นักวิชาการสมัยปัจจุบันใช้ ดังนี้ พระธรรมทูต หมายถึง ภิกษุที่เดินทางไปแสดงธรรมในที่ต่าง ๆ ทำหน้าที่เหมือนทูตทางธรรม หรือทูตของพระศาสนา อาจใช้คำว่าพระธรรมจาริก มีความหมายเช่นเดียวกับพระธรรมทูต ปัจจุบันในประเทศไทย แบ่งพระธรรมทูตเป็น 2 ประเภท คือพระธรรมทูตในประเทศกับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551)

ธรรมทูต หมายถึง ผู้นำส่งสาส์นแห่งธรรม ผู้ถือสาส์นแห่งธรรม ทูตของธรรม ทูตผู้นำธรรม ไปสื่อสาร ผู้สื่อสารแห่งธรรม พระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้เดินทางไปเผยแผ่ประกาศธรรมในต่างถิ่นต่างแดน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

พระธรรมทูต หรือสมณทูต คือ พระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่จาริกไปในต่างถิ่น หรือต่างประเทศ เพื่อเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางและเกิดความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับคำสอน ซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล โดยเรียกพระสงฆ์ไทยผู้ทำหน้าที่พระธรรมทูต โดยได้รับการอนุมัติจากองค์กรสงฆ์ไทยหรือกรรมการมหาเถรสมาคม ให้เดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ (Religious Workers) ในต่างประเทศว่าพระธรรมทูตไทย (Thai Buddhist Monks to Abroad – Dhammaduta Monks) ในที่นี้ขอสรุปความหมายของพระธรรมทูตว่า พระภิกษุสงฆ์ผู้ทำหน้าที่หลักในการเดินทาง หรือจาริกไปเผยแผ่พระธรรมคำสอนหรือพรหมจรรย์หรือประกาศพระพุทธศาสนาแก่ชนจำนวนมาก ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ชนเหล่านั้นได้รับประโยชน์สุขจากพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา พระธรรมทูตชุดแรก ซึ่งพระพุทธองค์ส่งไปประกาศพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่

ประกาศ หรือเผยแพร่ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีความงามในเบื้องต้นงามในท่ามกลาง และงามในที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชนจำนวนมาก ซึ่งบทบาทหน้าที่เหล่านี้เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ทำที่สุดแห่งทุกซีได้แล้ว และเป็นบทบาทหน้าที่ที่ต้องใช้ความเมตตา กรุณา ความเสียสละและความเพียรอย่างยิ่ง เพราะต้องเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกล เพื่อให้ชนที่พร้อมต่อการฟังธรรมได้รับประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งอาจต้องพบกับสถานการณ์อันไม่พึงปรารถนา เช่น พระปฏินนจาริกไปที่สุนาปรัณตชนบท ซึ่งเป็นชนบทที่ได้รับการกล่าวขานว่าป่าเถื่อน แต่ท่านสามารถทำให้ชาวชนบทแห่งนั้นเข้าถึงธรรมเป็น จำนวนกว่าหนึ่งพันคน (ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) 14/396-397/449-451)

เป้าหมายการจัดตั้งคณะสงฆ์

เป้าหมายสำคัญในการจัดตั้งคณะสงฆ์มีอยู่หลายประการ คือ เพื่อประโยชน์รวมแก่พุทธบริษัท 4 เพื่อประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคล เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีความสุขในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาในการดำรงอยู่ ทั้งนี้ในการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์คือ การกำหนดรูปแบบกฎเกณฑ์ระเบียบวิธีการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักการเหล่านั้นเรียกว่า พระธรรมวินัย โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์เป็นจุดมุ่งหมายจำเพาะมีด้วยกัน 5 ประการ ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ส่วนรวม พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระธรรมวินัย เพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษาและการปฏิบัติแก่พระภิกษุสงฆ์ ทั้งนี้เพราะแบบแผนและจุดมุ่งหมายของการดำเนินชีวิต ของพระภิกษุนั้นมีแบบแผนและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างจากสังคมทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีการจัดสภาพที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติที่มุ่งตรงต่อจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และเป็นการเผยแพร่ความดีงามที่เกิดจากการปฏิบัติเช่นนั้นให้กว้างขวางออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความสำคัญที่เป็นความจำเป็น ในการที่จะกำหนดรูปแบบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นสังคมาใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยประสานแนวคิดและการปฏิบัติให้เป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือมีความเสมอกันทั้งที่ภูมิลำเนาและศีลสามัญญตา

2. เพื่อประโยชน์เฉพาะปัจเจกบุคคล ในยุคต้นของสมัยพุทธกาลบุคคลที่เข้ามาบวชล้วนเป็นผู้มีสัมมาทิฐิผู้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำที่สุดแห่งทุกซีอย่างแท้จริง และบางท่านก็ได้เป็นผู้บรรลุดรรมในขั้นสูงแล้วจึงได้รับการบรรพชาอุปสมบท แม้บางท่านจะยังไม่ได้บรรลุดรรมขั้นสูง ระเบียบ ปฏิบัติและการดำรงอยู่ก็เป็นบุคคลที่มีศีลเป็นที่รักต่อมา เมื่อมีคนเข้ามาบวชมากขึ้นมีการประพฤติดั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ พระภิกษุที่มีศีลเป็นที่รักจึงได้รังเกียจ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่ไม่เสมอกันนั้นเป็นทุกข์การบัญญัติพระธรรมวินัยจึงเป็นไปเพื่อกำราบพระภิกษุผู้ไม่มีความละอายในการประพฤติดั้งที่ไม่นำความเสื่อมเสียมาสู่คนหมู่มาก โดยเป็นการกำหนดขอบเขตการประพฤติดั้งปฏิบัติและเมื่อฝ่าฝืน ย่อมมีโทษตามสมควรแก่ธรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นการป้องกันและเพื่อเป็นการอยู่

ผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเพราะบุคคลผู้มีศีลเป็นที่รักย่อมต้องการอยู่อย่าง สงบสุข

3. เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของมนุษย์พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เกิดผลในการเข้าไปปิดกั้นความประพฤติที่อาจเข้าไปล่วงละเมิดกฎหมายของรัฐด้วย ซึ่งเป็นการปิดกั้นผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ตั้งอยู่ในสังวรวินัยแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีธรรมสำหรับปิดกั้นความชั่วและสำหรับอบรมฝึกหัดตนให้เป็นคนดีทั้งนี้เพราะเป็นผู้คุมความ ประพฤติให้เป็นปกติเป็นผู้ไม่ตกไปจากพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าดำเนินไปสู่หนทางอันสูงสุด และแม้จะไม่ได้บรรลุธรรมในขั้นสูงก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ดำรงอยู่ในคุณความดีสมควรแก่ธรรมที่ตนได้ปฏิบัติ

4. เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นสังคมใหญ่ การเกิดขึ้นขององค์กรคณะสงฆ์เป็นสิ่ง ที่ช่วยในการส่งเสริมสังคมในอีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้เพราะองค์กรคณะสงฆ์เป็นการรวมตัวของบุคคลที่ ได้รับการฝึกฝน รับการพัฒนาแล้วดำรงตนอยู่ในฐานะอันสูงสุดเป็นผู้ประกอบด้วยธรรมการปฏิบัติดี ของพระสงฆ์ จึงเป็นประโยชน์แก่มหาชน (ม.มู. (ไทย) 12/331/364) นอกจากนี้สังคมสงฆ์เป็น ชุมชนซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับธรรมโดยตรง เพราะเป็นผู้ปฏิบัติ ฝึกอบรมตน และประพฤติเพื่อประโยชน์ สุขของชาวโลก เป็นชุมชนที่มีคุณธรรมหรือประพฤติกวามดีไว้ได้มากที่สุด รักรหาวินัยซึ่งยากยิ่งที่ปุถุชน จะประพฤติได้เป็นสมาคมของคนที่ดีโดยมากมีคุณธรรมเป็นสัญลักษณ์ของธรรมหรือการดำรงอยู่แห่ง ธรรม ทั้งนี้องค์กรคณะสงฆ์จัดได้ว่าเป็นสังคมผู้นำในด้านคุณธรรม ความดีที่เป็นแบบอย่างของคนใน สังคมอันก่อให้เกิดความเลื่อมใสของประชาชนที่ยังไม่ เลื่อมใส และน้อมนำตนเข้ามาสู่การประพฤติ ปฏิบัติในความดีพระภิกษุถึงแม้จะได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์แล้วคือ เป็นพระอรหันต์ก็ตามแต่ก็ยัง ต้องประพฤติตามกฎเกณฑ์ ของสังคมหรือประพฤติดัวให้เป็นแบบอย่าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุต โต), 2543)

5. เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนา การบัญญัติพระธรรมวินัยเพื่อใช้เป็นแกนกลางในการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรคณะสงฆ์จะเป็นส่วนทำให้พระภิกษุสงฆ์ได้รับการศึกษา และมีแนว ปฏิบัติพร้อมกันนั้น ก็สามารถที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปเผยแผ่ให้เจริญ และ มั่นคงต่อไปอันเป็นเหตุให้พระศาสดาดำรงอยู่ได้นาน (วิ.มหา. (ไทย) 1/21/13, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ป ยุตโต), 2543)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าเป้าหมายในการจัดตั้งคณะสงฆ์มีประสงค์เพื่อประโยชน์รวมแก่พุทธ บริษัท 4 เพื่อประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคล เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีความสุข ในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาในการดำรงอยู่สืบต่อไป

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

พระธรรมทูตผู้ถือสาส์นแห่งธรรมทูตของธรรม ทูตผู้นำธรรมไปสื่อสาร ผู้สื่อสารแห่งธรรม พระภิกษุผู้ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งให้เดินทางไปเผยแพร่ประกาศธรรมในต่างถิ่นต่างแดนเพื่อเผยแพร่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางและเกิดความเข้าใจถูกต้อง เกี่ยวกับคำสอนซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล

ความเป็นมาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศของประเทศไทย

เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าไปในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาเมื่อประเทศไทยรวบรวมดินแดนเป็นอาณาจักร จึงเริ่มรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา โดยมีการส่งพระสงฆ์ไทยไปศึกษาพระศาสนาในอาณาจักร และนิมนต์พระสงฆ์เข้ามาเผยแผ่พระศาสนาในราชอาณาจักร จนมาถึงสมัยอยุธยาเป็นราชธานีในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระศาสนา ณ เกาะลังกา จนเกิดนิคายสยามวงศ์หรืออุบาลีวงศ์ขึ้นในประเทศศรีลังกา (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ, 2548)

ความเป็นมาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

การส่งพระธรรมทูตไทยไปเผยแผ่พระศาสนาในต่างประเทศ มีหลักฐานชัดเจนว่าเริ่มในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (บางเล่มใช้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ) ได้ส่งพระธรรมทูตเพื่อไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาที่ประเทศลังกา 2 คณะ ได้แก่ คณะของพระอุบาลีและพระอริยมุนี และคณะของพระวิสุทธาจารย์และพระวราญาณมุนี รวมระยะเวลาในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลังกา (ศรีลังกา ในปัจจุบัน) ประมาณ 7 ปี จนทำให้เกิดนิคายสยามวงศ์หรืออุบาลีวงศ์ขึ้นในประเทศศรีลังกา และในยุคกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้ส่งคณะสงฆ์ไปประเทศศรีลังกาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีระยะเวลาประมาณ 1 ปีนับได้ว่าประเทศไทยส่งพระสงฆ์หรือเรียกว่า พระธรรมทูตไปประเทศศรีลังกาเป็นประเทศแรก ในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจอาสภมหาเถร) ได้รับอาราธนาไปประเทศพม่า อินเดีย ยุโรปและอเมริกา เพื่องานพระธรรมทูต และท่านได้ส่งอาจารย์และนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปศึกษาต่อที่ประเทศพม่า ศรีลังกา และอินเดีย จากนั้นเริ่มมีการส่งพระธรรมทูตไทยไปเผยแผ่พระศาสนาในประเทศต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น

ท่านศรียาวหาราล เนรุห์ นายกรัฐมนตรีของประเทศอินเดีย ได้เชิญให้รัฐบาลไทยไปสร้างวัด ณ ประเทศอินเดีย วัดไทยพุทธคยาจึงได้ถูกสร้างขึ้นที่ตำบลพุทธคยารัฐพิหาร ในราว พ.ศ. 2498-2500 จัดเป็นวัดไทยวัดแรกในประเทศอินเดีย และได้ส่งพระสงฆ์ไทยหรือพระธรรมทูตไปประจำอยู่ 5 รูป นำโดยสมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร) ซึ่งขณะนั้นอยู่ในสมณศักดิ์ที่พระธรรมธีรราชมหารามุนี ท่านอานันท์โพธิ์ พระชาวแคนาดา ซึ่งเคยมาฝึกวิปัสสนาที่วัดมหาธาตุเป็นเวลา 2 ปี ได้

เดินทางไปประเทศอังกฤษ และเปิดสอนวิปัสสนาที่กรุงลอนดอนท่านได้อาราธนาพระราชสิทธิมนี (โชตกาณสิทธิ) ผ่านรัฐบาลไทยและเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐบาลไทยแล้ว ใน พ.ศ. 2507 พระราชสิทธิมนีจึงรับอาราธนาและเดินทางไปประเทศอังกฤษ พร้อมคณะรวม 5 รูป พระธรรมทูตคณะนี้ ถือว่าได้รับการแต่งตั้งเป็นพระธรรมทูตชุดแรก เมื่องานที่ได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จ วัดไทยแห่งแรกในประเทศอังกฤษได้สร้างสำเร็จราว พ.ศ. 2509 ในชื่อที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ว่า วัดพุทธปทีป

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้จัดส่งพระสงฆ์ไปประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อฉลองศรัทธาญาติโยมที่ต้องการที่พึ่งทางใจ และใน พ.ศ. 2515 รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นิมนต์พระสงฆ์ไทย ไปบรรยายธรรมและเผยแผ่คำ สอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (บิกัปวยใจไทย, 2556) และคนไทยในลอสแอนเจลิส ได้เริ่มสร้างวัดไทยลอสแอนเจลิสขึ้นเป็นวัดแรกในสหรัฐอเมริกา ในช่วง พ.ศ. 2514-2515 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547)

จากประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ นอกประเทศ เริ่มมีการจาริกไปตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และถึงแม้ในเวลาที่ต่อมาจะไม่มี การบันทึกไว้อย่างชัดเจน เมื่อมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการจัดส่งพระสงฆ์ไทยไปต่างประเทศเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่าง เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเป็นทางการมากที่สุด ตลอดถึงมีการสร้างวัดไทยในประเทศต่าง ๆ จำนวน มาก จนปัจจุบันมีจำนวนวัดไทยในต่างประเทศทั่วโลกมากกว่า 385 วัด (พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง), 2561)

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยได้ดำเนินการแบ่งภารกิจออกเป็น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2505 และได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2535 เรียกว่า “ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2550” ใช้เป็นกรอบในการดำเนินการโดยมีสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่ถูกแยกออกจากกรมการศาสนาในปีพุทธศักราช 2545 เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555)

ความหมายของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

พระภิกษุสงฆ์ในยุคก่อนที่คณะสงฆ์ไทยจะมีการจัดอบรมพระธรรมทูตอย่างเป็นทางการ ได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศอยู่เนือง ๆ ตามความต้องการของพุทธศาสนิกชนไทย ผู้เดินทางไปตั้งหลักแหล่งที่อยู่ใหม่หรือทำงานอยู่ ณ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และต้องการให้พระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทยไปประกอบศาสนกิจในถิ่นที่อยู่อาศัยนอกประเทศทำให้การรับนิมนต์ เหล่านั้นอยู่ในรูปแบบส่วนตัวต่างคนต่างทำหน้าที่ แต่เมื่อเริ่มมีการสร้างวัดไทยขึ้นในประเทศต่าง ๆ คณะสงฆ์ไทย

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนในการจัดอบรมพระภิกษุของไทยให้มีคุณสมบัติ เบื้องต้นในการจาริกไปทำหน้าที่พระธรรมทูตในต่างแดน และเรียกพระธรรมทูตกลุ่มนี้ว่าพระธรรมทูตสายต่างประเทศ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ของไทย ทำหน้าที่เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกประเทศไทย ประกอบด้วยกลุ่มที่เดินทางไปต่างประเทศตามที่ได้รับภิกษุณิมนต์จากพุทธศาสนิกชนไทยเป็นการส่วนตัว กับกลุ่มที่เดินทางไปปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นทางการภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์ไทยและมักได้รับการถวายความรู้ในหลักสูตรฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เพื่อไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศได้ในประเด็นของความหมายพระธรรมทูตนี้ ได้มีนักวิชาการทางพระศาสนาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้คือ

พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมงฺกโร) ได้กล่าวถึงความหมายของพระธรรมทูตไว้ว่า “พระธรรมทูต” ที่ชาวบ้านเข้าใจกัน หมายถึงพระภิกษุผู้นำธรรมะไปเผยแผ่ให้แก่ประชาชน ส่วนในภาษาบาลี หมายถึง ผู้ได้รับมอบหมายให้นำข่าวหรือธรรมะไปบอกหรือไปเผยแผ่แทนคณะสงฆ์ เพราะคำว่า “ทูต” มาจากรูปวิเคราะหว่า โย เพลียเต โส ทูโต แปลว่า ผู้ใดถูกส่งไปแจ้งข่าว (หรือคำสอน) หรือได้รับมอบหมายให้ไปติดต่อสื่อสารผู้นั้นชื่อว่า เป็นทูต ส่วนในทางโลก ทูตหมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ไปติดต่อสื่อสารงานราชการต่างบ้านต่างเมือง ตลอดถึงธุรกิจต่าง ๆ กับนานาชาติอารยประเทศแต่ในทางธรรมหรือในทางศาสนา ท่านนำเอาคำว่า “ธรรมะ” มานำหน้า “ทูต” จึงสำเร็จรูปเป็น “ธรรมทูต” เพราะฉะนั้น “ธรรมทูต” โดยความหมาย ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่เป็นทูตทางธรรมนั่นเอง ซึ่งมีทั้งคุณวิเศษและบรรพชิตถ้าเป็นภิกษุเรียกว่า “พระธรรมทูต” และมีทั้งพระธรรมทูตฝ่ายในประเทศและฝ่ายต่างประเทศ ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ไปเผยแผ่พระศาสนา (พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมงฺกโร), 2546)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายการทำงานของพระธรรมทูตว่าเทียบได้กับทางฝ่ายบ้านเมืองที่มีราชทูต มีรัฐทูต ทูตในทางบ้านเมืองนั้นไปเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ เป็นเรื่องของโลกมนุษย์ที่มีการแบ่งเป็นหมู่เป็นชนชาติ แต่ละชนชาติก็ย่อมพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของตนเอง ราชทูต รัฐทูต จึงทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศนั้น ๆ ไปเจรจาเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศของตน แตกต่างจากธรรมทูต ซึ่งมีหน้าที่นำธรรมะไปเผยแผ่แก่ประชาชนในดินแดนที่ไปเป็นทูตเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในดินแดนนั้น พระสงฆ์คือผู้ทำหน้าที่ธรรมทูตมาแต่เดิม ตั้งแต่ยุคพระอรหันตสาวก รุ่นแรก ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงส่งไปประกาศพรหมจรรย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายของมหาเถรสมาคม เมื่อ พ.ศ. 2550 ได้แสดงความหมายของพระธรรมทูตไว้ว่า คือพระภิกษุที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก โดยนำหลักธรรมเข้าหาประชาชนทุกถิ่นที่เป็นกลุ่มพระภิกษุที่ผ่านการฝึกวิธีการหลักการอธิบายธรรมะและเป็นผู้มีความรู้ดี และปฏิบัติดีทำหน้าที่เสมือนทูตทางธรรม คือเป็น

ผู้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่แก่ประชาชนถึงถิ่นที่อยู่อาศัย แบ่งเป็นพระธรรมทูตในประเทศ และพระธรรมทูตสายต่างประเทศในขณะเดียวกันการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศไปสู่ผู้ที่ยังไม่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการรักษาศรัทธาของผู้ที่มีความศรัทธาอยู่แล้วให้มีความมั่นคงหนักแน่น ยิ่งขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของพระธรรมทูตคือ พระสงฆ์ที่เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำของพุทธศาสนิกชน ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553) ทั้งนี้นอกจากพระสงฆ์ที่เป็นพระธรรมทูตได้ทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เกิดมีความมั่นคงภายในประเทศแล้ว การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไป สู่ประเทศอื่น ก็เป็นหน้าที่สำคัญ ของพระสงฆ์ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อการดำรงอยู่และการแพร่กระจายหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้น จะส่งผลให้พุทธศาสนิกชนในประเทศต่าง ๆ จะได้รับรู้ถึงแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามหลักธรรมคำสอน อันจะส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและเกิดความมั่นคงในโลกสืบไป

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าพระธรรมทูต หมายถึง พระสงฆ์สาวกที่ที่หน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเชิงรุก และพระธรรมทูตไทยยุคใหม่คือผู้แทนของคณะสงฆ์ไทย ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมในหลักการและวิธีการเพื่อมอบหมายให้ไปทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ระเบียบปฏิบัติสำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศในปัจจุบัน

ในงานของพระธรรมทูตสายต่างประเทศนั้น คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้จัดส่งพระภิกษุที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรพระธรรมทูตสายต่างประเทศออกไปปฏิบัติศาสนกิจ ประจำตามวัดไทยในประเทศต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนวัดไทยในต่างประเทศมากกว่า 300 วัด ใน 26 ประเทศ (พระธรรมรินทร์ โภคาภรณ์, 2556) โดยมุ่งให้วัดไทยเผยแพร่หลักพระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างประเทศให้สามารถเข้าใจ หลักธรรมและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง และเพื่อให้วัดไทยในต่างประเทศเป็นสถานที่ศึกษา พระพุทธศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมไทยของชาวต่างประเทศที่มีความสนใจ

มหาเถรสมาคมได้จัดตั้งสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศขึ้น ส่วนการดำเนินการกิจการของพระธรรมทูตนั้น ได้แยกกันระหว่างมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย พระธรรมทูตไปต่างประเทศต้องผ่านหลักสูตรการอบรมเสียก่อน โดยแต่ละนิกายจัดอบรมแยกกันทางมหานิกายมีมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้จัดการฝึกอบรม ส่วนทางธรรมยุติกนิกายมีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ (ธรรมยุต) เป็นผู้จัดการฝึกอบรม

ระเบียบการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. คุณสมบัติของผู้สมัครเข้าอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
  - (1) เป็นพระภิกษุมีพรรษา 5 ขึ้นไป มีอายุไม่เกิน 60 ปี
  - (2) มีวุฒิการศึกษา นักธรรมชั้นเอก
  - (3) มีเปรียญธรรม หรือจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป
  - (4) มีความรู้ภาษาอังกฤษในระดับใช้งานได้
  - (5) มีศรัทธาและเสียสละ เพื่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนา
  - (6) มีบุคลิกดี จริยาวัตรงดงาม มีคารวะธรรมและมนุษยสัมพันธ์ดี
  - (7) มีคุณสมบัติพิเศษอื่น ๆ ที่คณะกรรมการโครงการฯ จะพิจารณาให้ความ เห็นชอบ

2. ระเบียบการประพฤติปฏิบัติตนสำหรับการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- (1) ผู้เข้าฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ต้องอยู่ในกิจกรรมการอบรม เป็นเวลา 24 ชั่วโมงต่อวันตลอดระยะเวลาการอบรม แม้เวลาการจำวัดต้องอยู่ในอาณาเขตที่กำหนดให้ถือว่า นับเป็นเวลาการอบรมห้ามมิให้ออกไปนอกสถานที่ที่กำหนดให้
- (2) ผู้เข้าฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ จะต้องปฏิบัติกัมมัฏฐานเข้า ร่วมฟัง บรรยาย เข้าร่วมทำวัตร เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาและสถานที่ที่กำหนดให้ทุกครั้งห้ามขาด
- (3) ห้ามใช้เครื่องอุปกรณอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เป็นต้น เข้า เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม หรือห้ามใช้ในกิจที่ไม่เหมาะสม
- (4) คณะกรรมการของโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศเป็น ผู้ ประเมินผล การอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรรมการของโครงการฯ มีสิทธิ์ตักเตือนผู้เข้าอบรม หรือ พิจารณาผลให้ตกจากการอบรมได้โดยไม่ต้องเตือน
- (5) ห้ามมิให้ผู้เข้าอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ออกนอกพื้นที่กิจกรรม การอบรม โดยพลการ
- (6) การลา ให้ลาได้เฉพาะกรณีที่ได้รับอนุญาตก่อนเท่านั้น จึงจะไปได้ห้ามไป ก่อนได้รับ อนุญาต และให้รีบกลับ
- (7) การลาป่วยหรืออาพาธห้ามไปโดยพลการ จะต้องได้รับอนุญาตก่อน หรือต้องให้ บุคลากรผู้ดูแลโครงการไปด้วยทุกครั้ง
- (8) ผู้เข้าอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องมีสัมมาทิฐิ ต้องปฏิบัติตน ตามศีล ระเบียบ วินัย กติกาหรือข้อตกลง
- (9) การนุ่งห่มผ้าต้องห่มรัดอก ห่มเป็นปริมณฑล ด้วยสีที่กำหนดให้เท่านั้น

- (10) ห้ามใช้ผ้าคลุมไหล่ ยกเว้นในกิจกรรมที่ได้รับอนุญาต
- (11) ห้ามวิจารณ์ ห้ามเผยแพร่ข้อมูลหรือภาพ ห้ามกระทำการใด ๆ ในทางเสียหายต่อโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศทางสื่อออนไลน์หรือสื่อต่าง ๆ ทุกชนิด
- (12) ห้ามถ่ายภาพ ห้ามถ่ายวิดีโอ โดยไม่ได้รับอนุญาต
- (13) ห้ามประพาดิตนที่ไม่เหมาะสมต่อสมณะสาธูป
- (14) ต้องให้ความเคารพเชื่อฟัง เอื้อเฟื้อ ต่อกรรมการ อาจารย์ วิทยากรและ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโครงการ
- (15) ผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่ปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามประกาศนี้ให้พ้นสภาพ ผู้เข้าอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

ระเบียบสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ (ธรรมยุต)

ระเบียบสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ ว่าด้วยการไปต่างประเทศสำหรับ พระธรรมทูต พ.ศ. 2543 ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยพระธรรมทูต กำหนดคุณสมบัติของพระธรรมทูตไว้ดังนี้
ข้อ 13 พระภิกษุผู้ได้รับคัดเลือกจากสำนักฝึกอบรมให้เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในต่างประเทศต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) มีพรรษาพ้น 5
- (2) สำเร็จการฝึกอบรมจากสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศคณะธรรมยุต (สพต)
- (3) ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส
- (4) ไม่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไป เว้นแต่การรักษาการ
- (5) ได้รับอาราธนา หรือ คณะกรรมการบริหารสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ คณะธรรมยุต (คพต) ส่งไปต่างประเทศเพื่อการนี้
- (6) เป็นปกติดี และมีอาจารย์เรียบร้อยดีงาม
- (7) ไม่อยู่ในระหว่างต้องอธิกรณ์ คณะกรรมการบริหารสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศคณะธรรมยุต (คพต) อาจยกเว้นคุณสมบัติของพระธรรมทูตตามข้อ (1) ตามที่เห็นสมควรเฉพาะรายก็ได้ **หมวด 3 การปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ**

ข้อ 14 พระธรรมทูตต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง หรือคำแนะนำของผู้บังคับบัญชา ระเบียบข้อบังคับ จารีต และกฎหมายของประเทศนั้น ๆ อันไม่ขัดกับพระธรรมวินัย

ข้อ 15 พระธรรมทูตต้องปฏิบัติตามนโยบาย คำสั่งกฎระเบียบของสำนักฝึกอบรมและของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด

ข้อ 16 พระธรรมทูตต้องไปอยู่จำพรรษาในวัดหรือสถานที่ที่สำนักฝึกอบรมกำหนด

ข้อ 17 การปฏิบัติศาสนกิจมีวาระคราวละ 2 ปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้โดยความ

เห็นชอบของคณะกรรมการคณะธรรมยุตในแต่ละประเทศ หรือคณะกรรมการวัดในประเทศนั้น ๆ ทั้งนี้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศคณะธรรมยุต (คพธต)

ข้อ 18 พระธรรมทูตจะย้ายสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากสำนักฝึกอบรม โดยความเห็นชอบของประธานกรรมการคณะธรรมยุตในแต่ละประเทศหรือคณะกรรมการวัดในประเทศนั้น ๆ

ข้อ 19 พระธรรมทูตต้องจัดทำรายงานการปฏิบัติศาสนกิจในรอบปีของแต่ละรูปเสนอสำนักฝึกอบรม โดยเสนอผ่านประธานกรรมการคณะธรรมยุตในแต่ละประเทศ เพื่อพิจารณาประเมินผลงานทุกปี ในกรณีในประเทศนั้นไม่มีคณะกรรมการคณะธรรมยุตให้เสนอสำนักฝึกอบรมโดยตรง

ข้อ 20 พระธรรมทูตจะลาสิกขาในประเทศที่ตนไปปฏิบัติศาสนกิจไม่ได้ต้องเดินทางกลับมาลาสิกขาในประเทศไทยเท่านั้น

ข้อ 21 พระธรรมทูตรูปใดกลับมาก่อนครบวาระ หรือครบวาระแล้ว ต้องรายงานให้สำนักฝึกอบรมทราบภายใน 15 วัน หลังจากวันที่กลับ หมวด 4 ว่าด้วยจริยาพระธรรมทูตและผู้บังคับบัญชา

ข้อ 22 พระธรรมทูตรูปใดประพฤติดนทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่สถาบันพระพุทธศาสนาและประเทศชาติให้ถือว่าเป็นความผิดอันร้ายแรง

ข้อ 23 ผู้บังคับบัญชาในประเทศนั้น ๆ จะต้องดูแลระมัดระวังให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติตนให้สมควรแก่สมณสาธูป ถ้ารู้ว่าผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตนไม่เหมาะสมต้องดำเนินการตามกฎระเบียบ หรือรายงานความประพฤติของพระธรรมทูตรูปนั้น ๆ ให้สำนักฝึกอบรมทราบโดยเร็ว ถ้าผู้บังคับบัญชารูปใดไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามข้อนี้ให้ถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ข้อ 24 พระธรรมทูตละเมิดจริยามิโทษ 4 สถาน (1) ภาคทัณฑ์หรือตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษร (2) เรียกตัวกลับประเทศไทย (3) ระงับการต่ออายุหนังสือเดินทาง (4) เพิกถอนหนังสือเดินทางและให้พ้นจากความเป็นพระธรรมทูต

หมวด 5 ว่าด้วยการสิ้นสุดความเป็นพระธรรมทูต ดังนี้

(1) มรณภาพ (2) อยู่ครบวาระ (3) ลาออกจากความเป็นพระธรรมทูต (4) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ (5) คณะกรรมการสำนักฝึกอบรมให้พ้นจากความเป็นพระธรรมทูต (6) ถูกเพิกถอนหนังสือเดินทางเนื่องจากความประพฤติตนไม่เหมาะสมสำหรับขั้นตอนการขออนุมัติเดินทางไปประกอบศาสนกิจเป็นพระธรรมทูตในต่างประเทศนั้น (ตัวอย่างของธรรมยุต) มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พระธรรมทูตยื่นใบสมัครฯ พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบต่าง ๆ ต่อเจ้าอาวาสวัดในต่างประเทศที่ขอไปปฏิบัติศาสนกิจ

ขั้นตอนที่ 2 เจ้าอาวาสหรือประธานกรรมการบริหารคณะสงฆ์ในต่างประเทศ ส่งเรื่องให้

ประธานกรรมการบริหาร หรือหัวหน้าพระธรรมทูตในประเทศนั้น ๆ พิจารณาเสนอขออนุมัติและส่งให้สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ (ธรรมยุต) ดำเนินการในกรณีทีวัดในต่างประเทศไม่มีคณะกรรมการบริหารประจำประเทศนั้น ๆ ให้เจ้าอาวาสวัดยื่นเรื่องต่อสำนักฝึกอบรม พระธรรมทูตไปต่างประเทศโดยตรง

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศได้รับเรื่องแล้วจะตรวจสอบความถูกต้องเสนอพระเถระที่คณะธรรมยุตมอบหมายให้พิจารณากลับกรองตามลำดับและเมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติแล้ว ก็จัดส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการ แจ้งกระทรวงการต่างประเทศ (กรมการกงสุล) เพื่อออกหนังสือเดินทาง

ขั้นตอนที่ ๔ พระธรรมทูตตรวจดูรายชื่อในมติมหาเถรสมาคม โดยสามารถตรวจสอบได้ที่เว็บไซต์ <http://www.onab.go.th/MatiMaha/news.htm> หรือสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนศาสนวิเทศ) ทั้งนี้ภิกษุผู้ที่ต้องการจะทำงานเป็นพระธรรมทูตนั้นจะต้องผ่านหลักสูตรการอบรม ได้วุฒิบัตรเสียก่อนภิกษุที่เดินทางไปทำงานเป็นพระธรรมทูตเป็นผู้เสียสละอย่างยิ่ง เพราะโดย หลักการแล้วพระธรรมทูตที่ได้นิยัตจะได้เพียงบางรูปซึ่งเป็นมติมาตั้งแต่แรกเริ่ม เช่น พระธรรมทูต สายอินเดีย มีพระปัญจวรรค 5 รูป ที่เป็นพระธรรมทูตอย่างเป็นทางการเท่านั้นที่จะได้นิยัตจาก ทางราชการ จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มิตเปลี่ยนแปลง

คุณสมบัติของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

คุณสมบัติของพระธรรมสายต่างประเทศควรประกอบด้วยคุณสมบัติของพระธรรมทูต ตามแบบอย่างในสมัยพุทธกาล ซึ่งเป็นคุณสมบัติทั่ว ๆ ไปที่พระธรรมทูตควรมีเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบผลสำเร็จและคุณสมบัติอื่น ๆ ที่มีนักวิชาการในยุคปัจจุบันกล่าวถึงไว้ดังนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวถึงคติธรรม 2 ประการ ซึ่งพระธรรมทูตควรพิจารณาและพัฒนาให้มีขึ้นในตัวเอง ดังนี้

- 1) ทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น
- 2) ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขให้คนอื่นเห็นด้วยตาหรือเห็นชัดเจนว่าทำได้
- 3) ดำรงตนเป็นผู้ที่มีจิตใจเยือกเย็นและมีความสุข ซึ่งบุคคลรอบ ๆ ตัว สัมผัสได้ สรุปสั้น ๆ ได้ว่า “ทำให้ดูอยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส” (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2547)

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามหาราชครู (ช่วง วรบุญโญ) กล่าวว่า พระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องเป็นผู้เข้มแข็ง อดทนต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ต้องระวังจิตใจมิให้หวั่นไหว ต่ออิทธิพลและอนิทธิพลจึงจะสามารถช่วยกันสรรค์สร้างบุญสถานในต่างแดนอันเป็นสื่อ ให้มนุษย์เข้าถึงธรรมได้ (กองบรรณาธิการ คณะพระธรรมทูตรุ่นที่ 15, 2552)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (ปัจจุบัน มีสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) กล่าวถึง พระธรรมทูตที่ดีและมีคุณภาพ ควรมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) เชื้อมั่นตนเอง หมายความว่า มีความมั่นใจในพุทธธรรมว่ามีคุณค่าและนำผลที่ดี และมีความสุขมาให้แก่ผู้ปฏิบัติอย่างแท้จริงตลอดที่ ทุกสถานตลอดกาลทุกเมื่อ 2) รู้จักผู้อื่น หมายความว่า ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม แบบการดำเนินชีวิต เป็นต้น ของประชาชนในประเทศที่เราจะไปอยู่ จะได้ว่าเรา เราแล้วจะสามารถสอนพระพุทธศาสนาให้เขาได้รู้เข้าใจได้ดี ต้องเป็นผู้เข้าใจปัญหาและความต้องการ ของถิ่นฐานที่พระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ไปในถิ่นของเขาถ้าไม่รู้จักเขาให้เพียงพอ ก็ จะรู้สึกหวั่นไหวได้ง่ายจึงต้องรู้เท่าทันเขาตามความเป็นจริง เช่น รู้ว่าเขามีปัญหาอะไร ขาดอะไร ต้องการอะไร โดยการสังเกตสังกของเขาทั้งจุดเด่นและจุดด้อย พร้อมรู้จักภูมิหลังของเขาด้วยว่า เจริญด้านไหน อะไรเป็นเหตุปัจจัยแห่งความเจริญและไม่เจริญเพื่อช่วยเขาได้อย่างถูกต้อง 3) สื่อสาร ให้ตีความความว่าต้องแสวงหาความรู้ด้านภาษาที่ใช้ในหมู่ประชาชน ท้องถิ่นที่ไปอยู่ให้เข้าใจเต็มที่ และสามารถใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีความชำนาญในการใช้ข้อมูล สารสนเทศ แสง จันทร์งาม กล่าวถึง คุณสมบัติที่พระธรรมทูตสายต่างประเทศควรมี ได้แก่

1) มีความรู้ดีใน 3 ประการ (1) ความรู้ในทางพระพุทธศาสนาโดยเน้นไปที่หัวใจของ พระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 (2) รู้ศาสนาอื่นหรือรู้ภูมิหลังด้านความเชื่อทางจิตวิญญาณของสถานที่ ที่จะเข้าไปเผยแผ่ (3) รู้ภาษาอังกฤษหรือภาษาที่นิยมใช้ในสถานที่ที่จะเข้าไปเผยแผ่ โดยเริ่มจากเข้าใจ กฎเกณฑ์หรือไวยากรณ์ และฝึกหัดให้เป็นนิสัยให้ถูกต้อง

2) ความสามารถดี เน้นที่ความสามารถพิเศษในการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา ควรมีความรู้ ความชำนาญเพียงพอที่จะอธิบายประสบการณ์ในการทำสมาธิว่าเป็นอย่างไร จิตสงบเป็นอย่างไร จิต ตกวางค์เป็นอย่างไร มีนิมิตเกิดขึ้นมาจะทำอย่างไร แก้ไขอย่างไร เป็นต้น

3) คุณธรรมหรือความประพฤติดี นั่นคือ ประพฤติปฏิบัติตนในกรอบพระธรรมวินัย พระ ธรรมทูตเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาและประเทศไทย จึงต้องมีความระมัดระวังในเรื่องความ ประพฤติ

4) อุดมคติ นั่นคือการรู้จักสละ ยึดมั่นในสาระ รู้จักสละ ไม่ยึดมั่นในอสาระ วางตัวเป็น แบบอย่างของชีวิตที่เรียบง่ายในสังคมให้เป็นที่ปรากฏ 5) อุดมการณ์นั่นคือการทำงานเพื่อ พระพุทธศาสนา เพื่อพระบรมศาสดา และเพื่อบุคคลที่เคารพบูชาสูงสุด (แสง จันทร์งาม, 2544) นอกจากนี้คุณสมบัติที่กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นแล้วสิ่งที่ควรมีเพิ่มเติม ได้แก่คุณลักษณะด้าน ความเป็น ผู้นำเมื่อ พระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ ควรมีคุณสมบัติในการเป็น ผู้นำแก่บุคคลหรือชุมชนให้ประพฤติปฏิบัติตัวหรือดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องตามทำนอง คลองธรรม โดยมีลักษณะ ดังนี้

ก. มีความคิดความเข้าใจในระดับสูง คือเป็นผู้มีความสามารถในการคิดได้อย่างมี เหตุมีผล

และมีความสามารถในการสรุปข้อมูลเพื่อนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ

ข. มีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์คือเป็นผู้มีความสามารถในการนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดกลยุทธ์การทำงานได้

ค. มีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต คือเป็นผู้มีทักษะความเข้าใจเกี่ยวกับอนาคต มีการคาดคะเนอย่างแม่นยำเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน ตลอดจนมีการคะเนทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต

ฅ. มีวิธีคิดเชิงปฏิบัติคือเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อแปลงเป้าหมาย หรือกลยุทธ์ไปสู่แผนการทำงานที่ปฏิบัติได้จริง

ง. สามารถกำหนดเป้าหมายระยะยาว (วิสัยทัศน์) คือเป็นผู้ที่สามารถกำหนดสิ่งที่องค์กรต้องการจะเป็นในอนาคตหรือเป้าหมายที่เป็นความต้องการในอนาคตได้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าคุณสมบัติที่พระธรรมทูตสายต่างประเทศพึงมีได้แก่

1) มีความรู้ดีใน 3 ประการ คือ (1) ความรู้ในทางพระพุทธศาสนา (2) รู้ศาสนาอื่นหรือรัฐภูมิหลังด้านความเชื่อทางจิตวิญญาณของสถานที่ที่จะเข้าไปเผยแผ่ และ (3) รู้ภาษาอังกฤษหรือภาษาที่นิยมใช้ในสถานที่ที่จะเข้าไปเผยแผ่

2) มีความสามารถดีเน้นที่ความสามารถพิเศษในการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนา

3) มีคุณธรรมหรือความประพฤติดีนั่นคือ ประพฤติปฏิบัติตนในกรอบพระธรรมวินัย

4) มีอุดมคติ ยึดมั่นในสาระ วางตัวเป็นแบบอย่างของชีวิตที่เรียบง่ายในสังคมให้เป็นที่น่าปรากฏ และ

5) มีอุดมการณ์ คือ การทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา เพื่อพระบรมศาสดา และเพื่อบุคคลที่เคารพบูชาสูงสุด

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า พระธรรมทูต พระภิกษุสามเณรทุกรูป คือผู้สืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวและเป็นประโยชน์แก่อุภคโลกและความสุขแก่ชาวโลก ที่จะต้องปฏิบัติตามกำลังความสามารถและเพราะ ภิกษุ สามเณร มีความสำนึกและปฏิบัติกันมาโดยลำดับ พระพุทธศาสนาจึงเป็นมรดกสืบต่อมาจนถึง ทุกวันนี้ โลกวิวัฒนาการมากขึ้นการปฏิบัติหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนาจึงมีวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามยุคสมัยโดยต้องไม่ทิ้งหลักการ คือพระธรรมวินัย เป็นที่น่าชื่นชมยินดีที่พระสงฆ์แห่งสังฆมณฑลไทย ที่ออกไปประกาศพระศาสนาในประเทศต่าง ๆ มีความรู้ความสามารถสูง จึงปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกาศพระศาสนา (พระธรรมทูต) ได้ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วโลก ในขณะที่เดียวกันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ต้องรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์เช่นกัน อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของพระธรรมทูตเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งเกื้อกูลให้บทบาทของพระธรรมทูตเด่นชัดเป็นรูปธรรม และเป็นต้นแบบที่ดีของสังคมสืบไป

นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย

นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย การเผยแผ่พระพุทธศาสนานับว่าเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ไทยโดยมียุทธศาสตร์ในด้านการเผยแผ่โดยคณะกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ประกาศแผนแม่บทดังต่อไปนี้

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในปี พ.ศ. 2554 คณะกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559) ได้ประกาศแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2554-2559 ขึ้น โดยมียุทธศาสตร์หลัก 4 ด้าน คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 อุปถัมภ์ ส่งเสริม สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย กลยุทธ์ 2 ด้าน คือ (1) อุปถัมภ์บุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีตัวชี้วัดเป็นจำนวนบุคลากรที่ได้รับการอุปถัมภ์ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนางานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย โดยมีตัวชี้วัด คือ มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประกอบด้วยกลยุทธ์ 2 ด้านคือ (1) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมโดยมีตัวชี้วัดเป็นจำนวนบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้น (2) ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีตัวชี้วัดเป็นจำนวนบุคลากร ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัดกิจกรรมการเผยแผ่หลักพุทธธรรมด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 ด้านคือ (1) ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชน โดยมีตัวชี้วัดเป็นจำนวนวัดที่มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน (2) ส่งเสริมให้วัดมีศักยภาพเป็นศูนย์การเรียนรู้หลักพุทธธรรมและการปฏิบัติกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีตัวชี้วัดเป็นการเพิ่มขึ้นของจำนวนศูนย์การเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมเผยแผ่จำนวนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หน่วยงานเผยแผ่ พร้อมทั้งจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (3) ส่งเสริมพัฒนารูปแบบและนวัตกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกมิติ โดยมีตัวชี้วัดเป็นรูปแบบและสื่อที่เป็นนวัตกรรมนำมาใช้ในการเผยแผ่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วยกลยุทธ์ 2 ด้านคือ (1) จัดตั้งและพัฒนาศักยภาพองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีตัวชี้วัดเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นขององค์กรเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการเผยแผ่ และจำนวนองค์กรเครือข่าย ที่ได้รับการพัฒนา (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่องค์กรทุกภาคส่วน โดยมีตัวชี้วัดเป็นจำนวนองค์กรที่มีส่วนร่วมในการเผยแผ่ และจำนวนกิจกรรมการ

เผยแผ่สู่องค์กร แบบมีส่วนร่วม ตลอดเวลาที่ผ่านมามีคณะสงฆ์ได้มีแนวทางจัดการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลากรูปแบบ ดังที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รวบรวมไว้ เป็นโครงการลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1) การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนในชนบท โดยผ่านหน่วยอบรมประจำตำบลที่มีชื่อย่อเรียกว่า อ.ป.ต. เป็นความคิดริเริ่มของคณะสงฆ์ โดยเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ.9) วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ (1) เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองให้ เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยยึดแนวทางพระพุทธศาสนา (2) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยราชการใน การที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาอาชีพ ส่งเสริม คนขยัน เป็นต้น (3) เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ช่วยกัน ปกป้องพิทักษ์ รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย วาตภัย เมื่อถึงคราวมีทุกข์ช่วยกันแก้ไข ถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท (4) เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่าใคร่มีความคิดเห็นอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองก็ให้มาแสดงความคิดเห็นที่หน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองร่วมกันคิดร่วมกันทำจะนำชาติให้เจริญในรูปแบบธรรมมาธิปไตย (5) เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศ โดยเฉพาะข่าวสารของทางราชการที่จำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วถึง ตรงไปตรงมา ซึ่งยุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา

2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางการจัดฝึกอบรมและสอบธรรม เป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ที่เรียกกันว่า “นักธรรม” ซึ่งเกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาเรียนรู้ทางพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้พระภิกษุ สามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระศาสนา สามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานน ไปสู่การปฏิบัติตลอดจนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป (มีการอำนวยความสะดวก สอบสนามหลวงในต่างประเทศด้วย)

3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางการฝึกสอนและสอบบาลี การศึกษาไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากมายแก่ผู้ศึกษาเรียนรู้ เป็นการพัฒนาปัญญาของบุคคลให้แจ่มแจ้ง ชัดเจน และกว้างไกล เพื่อการรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ยิ่งขึ้นไป

4) พระธรรมทูตงานพระธรรมทูตเป็นงานของคณะสงฆ์ไทยที่เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2507 วัตถุประสงค์เพื่อนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่แก่ประชาชนเป็นการปลูกฝังพัฒนาจิตใจของประชาชนให้ยึดมั่นในหลักธรรม โดยยึดหลักปฏิบัติตาม พระดำรัสที่พระพุทธเจ้าได้ประทานแก่พระสงฆ์สาวก 60 รูป ก่อนจะทรงส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาครั้งแรก

5) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่จัดตั้งตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พุทธศักราช 2543 ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระ เป็นการฝึกสั่งสอนให้ประชาชนได้ฝึกปฏิบัติเรียนรู้และนำหลักธรรมคำสั่งสอนมาสู่กระบวนการภาคปฏิบัติด้วยการเจริญสมถกรรมฐาน คือการฝึกจิตให้เกิดปัญญา รู้แจ้งในสภาวะธรรมตามสภาพความเป็นจริง เพื่อดับกิเลสให้หมดสิ้นไป คือนิพพาน ที่เป็นจุดมุ่งหมายอันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ที่พุทธบริษัททั้งหลายจะต้องพยายามเข้าให้ถึงให้จงได้

6) วัดพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น และพระภิกษุทุกรูปมีภาระหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเจ้าอาวาส ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ในการให้การศึกษา ฝึกอบรมสั่งสอนเผยแผ่หลักพระธรรมวินัยทั้งแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ (วิศิษฐ์ พงศ์พัฒน์จิต , 2546)

ด้านพระธรรมทูต

การจัดส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่แก่ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายต่าง ๆ นั้น คณะสงฆ์ได้ดำเนินการมานานแล้วแต่เป็นไปตามสถานการณ์ที่จำเป็นและตามความเสียดุลของภิกษุแต่ละรูปโดยอยู่ในการกำกับดูแลขององค์การเผยแผ่ ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ต่อมาถึง พ.ศ. 2505 ได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฉบับใหม่ทำให้ในระยะ 2 ปีแรก งานพระธรรมทูตได้สะดุดหยุดลงเป็นบางส่วน แต่ยังมีพระสงฆ์ดำเนินการอยู่บ้าง โดยใช้ชื่อนักเผยแผ่บ้างพระธรรมจาริกบ้างต่างรูปต่างทำไปตามความศรัทธาเป็นที่ตั้งจึงยังไม่เป็นเอกภาพ ทั้งยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559) จนมาถึง พ.ศ. 2507 กรมการศาสนา โดยพันเอก ปิ่น มุทุกันต์ อธิบดีกรมการศาสนา ในเวลานั้นได้ฟื้นฟูงานพระธรรมทูตขึ้นด้วยการจัดตั้งโครงการพระธรรมทูตขึ้นมา และได้ทดลองดำเนินงานโดยอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าคณะอำนวยการจัดส่งพระสงฆ์ออกจาริกประกาศ พระศาสนาในถิ่นต่าง ๆ ต่อมามหาเถรสมาคมมีมติให้รับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบของพระธรรมทูตเป็นกิจกรรมถาวร โดยตั้งเป็นกองงานพระธรรมทูตขึ้นดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 เป็นลำดับมา มีฐานะเทียบเท่ากองธรรมสนามหลวงและกองบาลีสนามหลวง โดยมอบหมายให้สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น) เป็นแม่กองงานพระธรรมทูตสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์) เป็นรองแม่กองงาน พระธรรมทูตรูปที่ 1 พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ธีร์) เป็นรองแม่กอง

งานพระธรรมทูตรูปที่ 2 ชุดแรก หลังจากนั้นก็มีพระเถระผลัดกันเข้ามาทำหน้าที่แม่กองงานและรองแม่กองงานอีกหลายรูป ปัจจุบันหลังจากสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลอาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ) ได้ลาออกจากตำแหน่งแม่กองงาน เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 มหาเถรสมาคมได้มีมติมอบให้สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร อมฺพโร) เป็นแม่กองพระธรรมทูต พระวิสุทธีวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมฺคุโณ) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ 1 และ พระพรหมมุนี (สุชิน อคฺคชิโน) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูตรูปที่ 2

การบริหารงานพระธรรมทูต ได้แผ่ขยายขอบข่ายงานเป็นหลายฝ่ายแต่ยังขาดระเบียบที่จะให้ พระธรรมทูตได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ จนเมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยคำสั่งแม่กองงานพระธรรมทูตได้ตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการเป็น 2 คณะ ซึ่งคณะทำงานชุดแรกเรียกว่าคณะทำงานปรับปรุงงาน พระธรรมทูต ส่วนคณะทำงานชุดที่ 2 เรียกว่าคณะทำงานพิจารณาร่างระเบียบกองงานพระธรรมทูต ซึ่งคณะทำงานชุดที่ 2 นี้ ได้พิจารณากลับกรอระเบียบดังกล่าวเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงงานพระธรรมทูตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การบริหารงานพระธรรมทูตในประเทศไทยจึงได้ถือ “ระเบียบกองงานพระธรรมทูต” เป็นหลักปฏิบัติสืบมา ตามระเบียบนี้ได้แบ่งส่วนงานพระธรรมทูตในประเทศ เป็น 9 สาย และให้มีสำนักงานพระธรรมทูตสายละ 1 แห่งตั้งอยู่ ณ วัดซึ่งหัวหน้าพระธรรมทูตแต่ละสาย กำหนดหัวหน้า พระธรรมทูตต้องจัดส่งพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการออกไปปฏิบัติงานตามแผนระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี แล้วทำการประเมินผลและสรุปเสนอกองงานพระธรรมทูตภายในเดือนกันยายน เป้าหมายด้านจำนวนคือการมีพระธรรมทูตปฏิบัติงานประจำอยู่ในท้องถิ่นตำบลละ 1 รูป (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559)

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

ภารกิจหลักของพระธรรมทูตสายต่างประเทศโดยตรงคือต้องมีหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กล่าวคือการดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสเคารพยำเกรงในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรม ในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ ด้วยหลักประโยชน์ 3 การ ประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าได้ประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งไปประกาศพรหมจรรย์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ยอมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรมจักมีผู้รู้ทั่วถึงธรรม

พระพุทธพจน์นี้ เป็นเครื่องชี้ชัดถึงโอวาทสำคัญ ของการสือหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวก トラบเท่าปัจจุบันนี้ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการคือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3 ประการ คือ (ขุ.จ. (ไทย) 30/673/389)

- 1) ทัศนคติที่ถูกต้องประโยชน์ประโยชน์ในชาติ
- 2) สัมปรายิที่ถูกต้องประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า
- 3) ประมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง จากพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมที่พระพุทธศาสนาถือเป็นหลักสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลเป็นความสุข ความมั่งคั่งบริบูรณ์ความไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และจุดหมาย ปลายทางของชีวิตที่ถือเป็นสุขที่สงบเย็น เป็นชีวิตที่อยู่จบพรหมจรรย์สิ้นทุกข์ทั้งปวง

การที่พระพุทธองค์ประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน คือเกิดเป็นความสุขนั้นทรงหมายเอาลักษณะสุขที่สืบเนื่องจากการดับจำแนกเป็น 3 ประการคือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2541)

- 1) ดับอริชา หมายถึง การเกิดญาณทัสสนะอันสูงสุด
- 2) ดับกิเลส หมายถึง กำจัดความชั่วร้ายและของสิ่งต่าง ๆ ภายในจิตใจหมดเหตุที่จะก่อปัญหาความเดือดร้อนวุ่นวายต่าง ๆ แก่ชีวิตและสังคม
- 3) ดับทุกข์ หมายถึง หมดความทุกข์ บรรลุประโยชน์สูงสุด เกิดเป็นสุขที่นิรันดรความสุขถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สุข เริ่มแต่ขั้นต้น คือ บุญ มีพุทธพจน์รับรองว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข” (ขุ.อิติ. (ไทย) 24/200/240; อง.สตตก.(ไทย) 23/59/90) คนจะถึงความสุขได้ต้องมีศีลเป็นพื้นฐานในการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือเจริญภาวนา ศีลถือเป็นตัวทำให้เกิดเป็นฉานความสุขก็เป็นองค์ประกอบของฉาน ฉานยิ่งสูงขึ้นความสุขก็ยิ่งประณีตขึ้น เป้าหมายของพระพุทธศาสนาคือนิพพาน ก็เป็นสุขและเป็นบรมสุขด้วย ดังพุทธพจน์ว่า “นิพพานเป็น สุขอย่างยิ่ง” (ม.ม. (ไทย) 13/287/281)

ประโยชน์สุขถือเป็นความชัดเจนในคำสอนทางพระพุทธศาสนา มุ่งหมายความสุขด้วยข้อปฏิบัติให้ ถึงสุข มิใช่บรรลุด้วยความทุกข์ แต่มีข้อที่ต้องระวังคือผู้ปฏิบัติต้องไม่ติดใจหลงใหลในความสุขที่เกิดขึ้น แก่ตน ไม่ปล่อยให้ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นครอบงำจิตใจของตน ต้องเป็นอิสระสมบูรณ์จากกิเลสทั้งปวง จึงถือเป็นความสุขที่เป็นจุดหมายปลายทางของพระพุทธศาสนาประโยชน์ สุข 3 ประการจะเกิดขึ้นด้วย การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองก่อน ในขณะที่เดียวกันก็มองถึงเพื่อนมนุษย์รอบข้างด้วยการเผื่อแผ่ยังประโยชน์ ที่ตนได้ปฏิบัติตามจนเกิดผล สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก องค์ที่ 19

(เจริญ สุวฑฺฒโน) ทรงให้อิโฆวาทแก่พระธรรมทูตสายต่างประเทศว่า พระภิกษุทุกรูปที่ได้รับมอบหมายหน้าที่สำคัญให้เป็น ทูตเชิญพระพุทธรศาสนาไปเผยแผ่ในต่างประเทศ เป็นหน้าที่ที่มีเกียรติและมีมงคลอย่างยิ่งแก่ผู้ได้รับมอบที่ปฏิบัติด้วยความเทิดทูนรักษาเต็มสติปัญญาความสามารถ ขอให้นึกถึงความสำคัญนี้ทุกลมหายใจอย่าให้อะไรอื่นมีอำนาจเหนือกว่าเรา จนทำให้คิดพูดทำไปต่าง ๆ ที่จัก พาความเศร้าหมองให้เกิดขึ้นขอให้เป็นผู้ศึกษาพระพุทธรศาสนาปฏิบัติพระพุทธรศาสนา คือพระธรรมวินัย และมีความตั้งใจที่จะเป็นพระธรรมทูต คือทูตแห่งธรรม นำพระธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาไปเผยแผ่แก่ชาวต่างประเทศให้ได้รับแสงสว่างแห่งธรรมอันพระบรมศาสดาตรัสไว้ดีแล้ว โดยให้สมควรแก่การปฏิบัติ (คณะพระธรรมทูตรุ่นที่ 11, 2548) พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมังกโร) กล่าวว่า พระธรรมทูตเป็นผู้มีบทบาทสำคัญใน การเผยแผ่พระพุทธรศาสนา เพราะเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก คณะสงฆ์ให้จาริกไปสู่ที่ต่าง ๆ ทั้งใกล้ และไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าเข้าไปสู่ จิตใจของประชาชน โดยเฉพาะพระธรรมทูตสายต่างประเทศนั้น เป็นพระภิกษุสงฆ์ผู้ผ่านการฝึกอบรม ความรู้ความสามารถในงานด้านเผยแผ่พระพุทธรศาสนาในต่างประเทศอย่างเคร่งครัด เพื่อสามารถประกาศพระพุทธรศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนเป็นที่แพร่หลายในนานาอารยประเทศ (คณะพระธรรมทูตรุ่นที่ 15, /ถถ/)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศคือการ ทำให้พระพุทธรศาสนาขยายออกไป กล่าวคือการขยายพระพุทธรศาสนาซึ่งครอบคลุมถึงพระธรรม คำสอน ของพระพุทธเจ้าให้ออกไปสู่ชนจำนวนมาก ให้ได้รับประโยชน์มากที่สุดด้วยหลักประโยชน์ 3 อย่าง การประกาศพระพุทธรศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาซึ่งเป็นเครื่องชี้ชัดถึงบทบาท สำคัญของการสื่อหลักธรรมในพระพุทธรศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราบเท่าปัจจุบันนี้

วิธีการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระธรรมทูต

การเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระธรรมทูต ควรมีวิธีการ กระบวนการและเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. วิธีการที่ใช้ในการเผยแผ่ในการเผยแผ่หรือประกาศพระพุทธรศาสนา นั้นพระพุทธรองค์รวมถึงพระสาวกได้แสดงรูปแบบหรือวิธีการไว้มากมาย ซึ่งพระธรรมทูตสามารถเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง โดยต้องวิเคราะห์ผู้ฟังว่าเหมาะสมกับพุทธรวิธี ลีลาการสอนและหลักการสอนแบบใดในปัจจุบันการเผยแผ่พระธรรมคำสอนมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีสื่อที่ช่วยให้การเผยแผ่มีความรวดเร็วมากขึ้น ดังนั้น พระธรรมทูตต้องพิจารณาว่าจะใช้สื่อแบบใดที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ฟัง และช่องทางการสื่อสารใดที่ทันยุคทันสมัย สะดวกและง่ายต่อการเข้าถึงในวิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับ

วิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการของชาวตะวันตก

2. เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจนได้ในปัจจุบัน หลีกเลียงหลักธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจนได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน และไม่ควรวางใจดี แนวคำสอนของความเชื่ออื่น ๆ เนื้อหาของเรื่องที่น่าสนใจนำมาเผยแพร่ตามแนวทางแห่งพุทธะมี 5 ประการ คือ (1) สัจจะ ได้แก่ เรื่องที่เสนอต่อมวลชนนั้นต้องเป็นเรื่องจริง เสนอตามความเป็นจริงไม่บิดเบือน (2) ตถตา เรื่องแท้ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้นต้องเป็นเรื่องแท้ เสนอตามสภาพที่แท้จริง ไม่คาดเดา ไม่แต่งแต้ม (3) กาละ เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลา (4) ปิยะ เรื่องที่เสนอนั้น เป็นเรื่องที่คนชอบ หรือเสนอโดยวิธีที่ผู้รับสารชื่นชอบ (5) อัตถะ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้นต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่ในบางครั้งบางสถานการณ์ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาด้วยปัญญาว่า บางเรื่อง อาจไม่เหมาะสมกับเวลาอาจจะไม่เป็น ที่ชอบใจของคนบางกลุ่มบางคน แต่เมื่อเสนอเรื่องนั้นไปแล้วเกิดประโยชน์ต่อมหาชนผู้ส่งสารอาจจะต้องกระทำหรือควร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในปัจจุบัน ควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และเท่าทันสถานการณ์โลกปัจจุบัน กล่าวคือ ไม่ควรใช้วิธีเทศน์อย่างเดียว ควรเปิดโอกาสให้ผู้สงสัยได้ซักถาม และอธิบายให้ผู้ฟังคลายความสงสัยและได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างแจ่มแจ้ง เป็นการประเมินผลไปในตัว การเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ชาวต่างประเทศจะต้องมีการศึกษาเรียนรู้ด้านภาษา มีปฏิภาณ ปฏิสัมพันธ์ปัญญาอันแตกฉาน คือ ไหวพริบในการที่จะได้ตอบโดยฉับพลันและความรู้ต้องแน่นและพร้อมธรรมะที่เรียนไปและมีประโยชน์มากที่สุดในปัจจุบันคือ ความรู้ด้านการเจริญกรรมฐาน เป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศมาก เพราะฉะนั้นการมีความรู้พร้อมทั้งทางด้านปริยัติและปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ดีจะได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษ หากมีความรู้ด้านปริยัติเพียงอย่างเดียวจะได้รับความ สนใจจากคนบางกลุ่มเท่านั้น คนที่ปฏิบัติได้แต่อธิบายไม่ได้ ก็เป็นเรื่องที่ยากต่อการเผยแพร่ให้คนอื่นได้ รู้วิธีการและผลแห่งการปฏิบัติพระธรรมทูตที่จะไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศปัจจุบัน จะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์กับทุกศาสนาในประเทศนั้น ๆ ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของพระธรรมทูต ที่จะต้องมีความมั่นใจในคุณค่าความดีงาม รู้เข้าใจปัญหาและความต้องการของถิ่นฐานจะไป มีวิธีการที่จะสื่อสารกับเขาอย่างได้ผล และมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา จึงจะทำให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งการฝึกอบรม พระธรรมทูตเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะประสบการณ์ และทัศนคติในด้านการประกาศและเผยแพร่ พระพุทธศาสนาด้วยแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้พระธรรมทูตสายต่างประเทศสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎีสมรรถนะ

สมรรถนะ คือ ความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร เป็นตัวกำหนดเกณฑ์ความสามารถในการปฏิบัติงานของตนเองให้ประสบความสำเร็จ

สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีตามเกณฑ์ที่กำหนดและสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนเองได้ดีกว่าผู้อื่น เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ทำให้สร้างผลงานได้โดยโดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานในองค์กร (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2551, น. 3)

สมรรถนะ คือ คุณลักษณะและความสามารถที่องค์กรต้องการให้พนักงานมี ความสามารถดังกล่าวทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้สำเร็จลุล่วง ด้วยดี (อชิพงษ์ ฤทธิชัย, 2553 หน้า 2)

สมรรถนะ คือ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ค่านิยม และจริยธรรมที่จำเป็นและสอดคล้องกับความเหมาะสมกับองค์กร ซึ่งสามารถจำแนกได้ว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานต้องมีลักษณะเด่น ๆ อะไรบ้างหรือคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ อะไรบ้าง (อนันต์ นามตันทอง, 2553 หน้า 21)

ทฤษฎีสมรรถนะ

สมรรถนะ (Competency) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมากขึ้น การบริหารทรัพยากรบุคคล องค์กรชั้นนำต่าง ๆ ได้นำเอาระบบสมรรถนะมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล อย่างเป็นระบบ ใช้ทรัพยากรได้อย่างถูกต้องทิศทาง คุ่มค่ากับการลงทุน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่บุคลากรในองค์กรอีกแนวทางหนึ่งด้วย สมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร ดังนี้

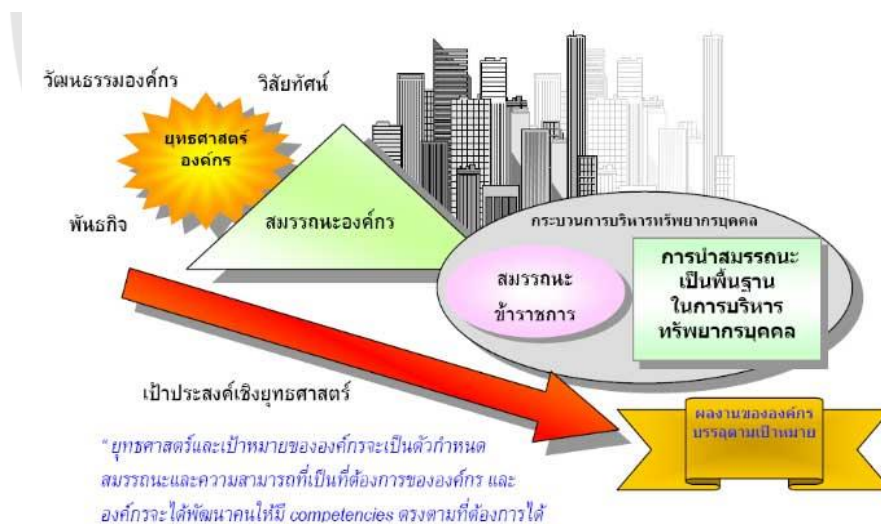
1. เป็นเครื่องมือช่วยในการแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กรและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ขององค์กร มาสู่กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคล
2. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กรอย่างมีระบบต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และยุทธศาสตร์ องค์กร
3. เป็นมาตรฐานการแสดงพฤติกรรมที่ดีในการทำงานของบุคลากร สามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ
4. เป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าทางอาชีพ การวางแผน การสืบทอดตำแหน่ง และการจ่ายผลตอบแทน

Arnauld de Nadailac (2003) ให้คำจำกัดความ สมรรถนะ ว่า เป็นสิ่งที่ต้องลงมือปฏิบัติและทำให้เกิดขึ้น คือ ความสามารถที่ใช้เพื่อให้เกิดการบรรลุผลและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดความรู้ (Knowledge) การเรียนรู้ทักษะ (Know-how) เจตคติ/ลักษณะนิสัย

หรือบุคลิกภาพต่าง ๆ (Attitude) ที่ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง

David D. Dubois, William J. Rothwell (2004) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง “คุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย คุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล รูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำ”

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กล่าวว่า “สมรรถนะคือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใด สมรรถนะหนึ่งได้จะต้องมีองค์ประกอบของความรู้ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น สมรรถนะการบริการที่ดี การที่จะสามารถให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้ นั้น ถ้าขาดองค์ประกอบด้าน ความรู้ในงานหรือทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจต้องหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นคนใจเย็น อุตุน ขอบช่วยเหลือผู้อื่น แล้วบุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของการบริการที่ดีด้วยการให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้

ภาพ 1 แสดงการพัฒนาระบบสมรรถนะในองค์กร

การพัฒนาระบบสมรรถนะ จะต้องมีการออกแบบแนวคิดพื้นฐานและที่มา การกำหนดระบบสมรรถนะ จะต้องกำหนดจากวิสัยทัศน์ (Vision) พันธะกิจ (Mission) ยุทธศาสตร์ (Strategy) ค่านิยม (Value) วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) หรือพฤติกรรมที่องค์กร คาดหวัง/ปรารถนาให้

บุคลากรประพฤติปฏิบัติ (Behavior Desirable) จึงกำหนดสมรรถนะขององค์กร (Organizational Competency) หรือทิศทาง เป้าหมายที่องค์กรต้องการบรรลุเพื่อสร้างความแตกต่างหรือโดดเด่นกว่าองค์กรคู่แข่ง

เมื่อกำหนดสมรรถนะองค์กรแล้ว ขั้นตอนต่อมาต้องกำหนดสมรรถนะของบุคลากร (Employee Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะตามสายวิชาชีพ (Functional Competency) สมรรถนะร่วมของทุกตำแหน่งในกลุ่มงาน/สายวิชาชีพ (Common Functional Competency) และสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งในกลุ่มงาน/สายวิชาชีพ (Specific Functional Competency)

ขั้นสุดท้าย คือ การนำระบบสมรรถนะไปเป็นพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านต่าง ๆ ขององค์กร เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ การวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง และการจ่ายค่าตอบแทน เมื่อบุคลากรขององค์กรมีสมรรถนะสูงขึ้นก็จะทำให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ ส่งผลให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ (Excellence Performance)

ควรเปลี่ยนแปลงสมรรถนะเมื่อไร

1. เมื่อองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยมและวัฒนธรรมของ องค์กรใหม่ ก็ควรปรับปรุงสมรรถนะให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงไป
2. เมื่อภารกิจ บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ และลักษณะงานของหน่วยงาน/องค์กรเปลี่ยนแปลง
3. เมื่อบุคลากรสามารถแสดงพฤติกรรมในระดับนั้น ๆ หรือสมรรถนะนั้น ๆ ได้สมบูรณ์แล้ว

คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic or Attribute)

ภาพ 2 แสดงคุณลักษณะขั้นพื้นฐาน

เป็นสมรรถนะของบุคคลซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการกระทำ พฤติกรรม หรือการคิด โดยคุณลักษณะพื้นฐานเหล่านี้จะแผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่น ๆ และคงทนอยู่ภายในตัวบุคคลเป็นระยะเวลานาน กล่าว คือ "บุคคลต้องมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง" คุณลักษณะพื้นฐานประกอบด้วย

1. **แรงจูงใจ (Motive)** เป็นสิ่งที่บุคคลคิดถึงหรือมีความต้องการ แรงจูงใจจะเป็นตัวผลักดันหรือแรงขับให้บุคคลกระทำพฤติกรรมหรือตัวกำหนดทิศทางทางเลือกในการกระทำพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมาย หรือหลีกเลี่ยงจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนไม่พึงปรารถนา เช่น เมื่อบุคคลตั้งเป้าหมายที่ท้าทายจะทำให้มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ และจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อทำงานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

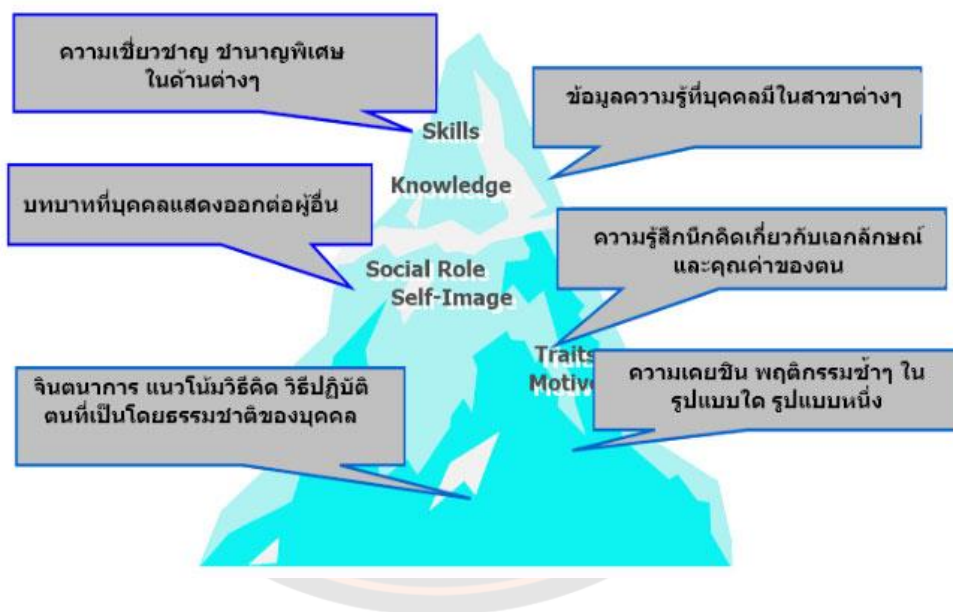
2. **อุปนิสัย (Trait)** เป็นคุณลักษณะทางกายภาพของบุคคล ซึ่งแสดงออกมาเพื่อตอบสนองต่อข้อมูลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ อุปนิสัยเป็นสิ่งที่เกิดจากการศึกษา การอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ การเรียนรู้ของบุคคล สมรรถนะด้านอุปนิสัย เช่น การควบคุมอารมณ์ภายใต้สภาวะความกดดัน และความคิดริเริ่ม

3. **อัตมโนทัศน์ (Self-Concept)** หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง รวมถึงทัศนคติ (Attitude) ค่านิยม (Value) และ จินตภาพส่วนบุคคล (Self-Image)

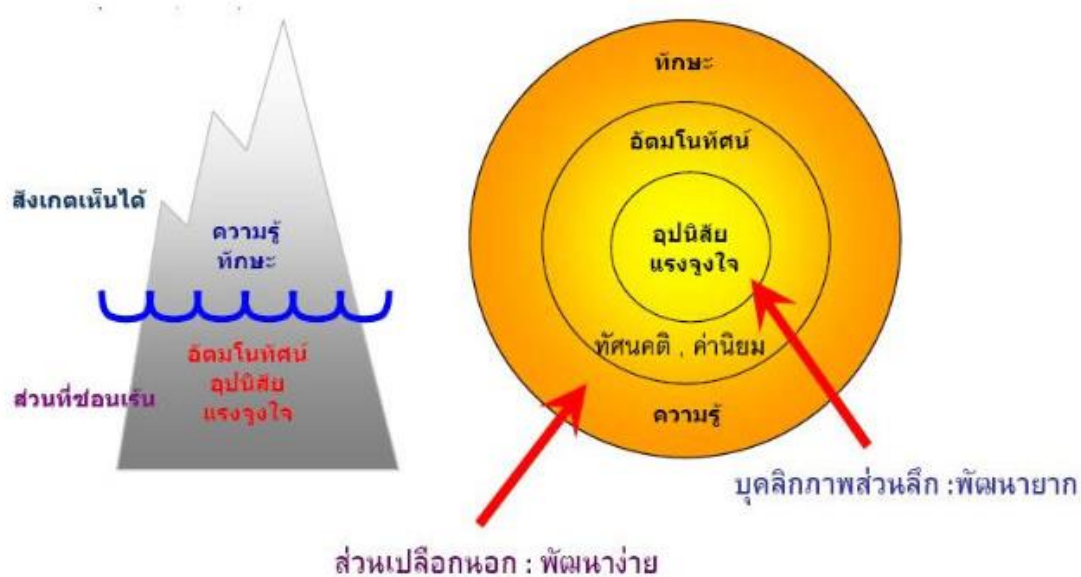
4. **บทบาททางสังคม (Social Role)** หมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องการสื่อให้ผู้อื่นในสังคมเห็นว่าตัวเขามีบทบาทต่อสังคมอย่างไรบ้าง เช่น การเป็นผู้นำทีมงาน การมีจริยธรรม

5. **ความรู้** (Knowledge) หมายถึง ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจในหลักการแนวคิดต่าง ๆ ที่บุคคลจำเป็นต้องมีในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ บุคคลต้องมีความรู้อะไรบ้าง เช่น เจ้าหน้าที่บุคคล ต้องมีความรู้หลักการบริหารทรัพยากรบุคคล ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน

6. **ทักษะ** (Skill) หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานการใช้วัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย การใช้สมองเพื่อคิดสิ่งต่าง ๆ หรือคือ “บุคคลต้องทำอะไรได้บ้าง” เช่น อายุรแพทย์ต้องมีสมรรถนะ “ความเชี่ยวชาญในการตรวจวินิจฉัยและรักษาโรคด้านอายุรศาสตร์” จิตแพทย์ต้องมีสมรรถนะ “ความเชี่ยวชาญในการตรวจ วินิจฉัยและรักษาผู้ป่วยจิตเวชและสารเสพติด” ระดับหรือประเภทของสมรรถนะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารทรัพยากรบุคคล ทั้ง 5 ประการดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบกับทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (The Iceberg Model)

ภาพ 3 The Iceberg Model

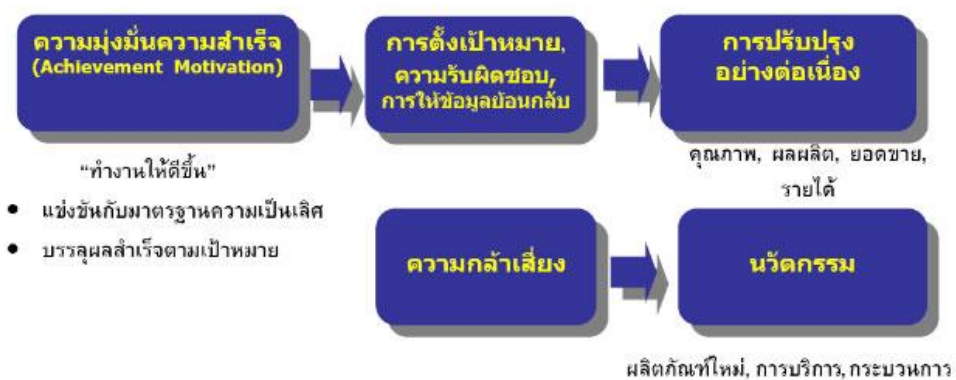

ภาพ 4 สมรรถนะความรู้และทักษะ

สมรรถนะด้านความรู้และทักษะนี้ คนจะสามารถสังเกตเห็นและวัดได้ อยู่ในส่วนที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมาหรือเปลือกนอกของต้นไม้ ความรู้และทักษะจึงสามารถพัฒนาได้ง่ายที่สุด สมรรถนะที่อยู่ใต้น้ำหรืออยู่ในส่วนที่เป็นแก่นของต้นไม้ หรือซ่อนเร้นอยู่ลึก ๆ ภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย อัตมโนทัศน์ สมรรถนะเหล่านี้จะยากต่อการวัดและพัฒนา สมรรถนะด้านอัตมโนทัศน์สามารถสังเกตเห็นได้ บางครั้งก็ซ่อนเร้นอยู่ภายใน สามารถเปลี่ยนแปลง/พัฒนาได้ด้วยการฝึกอบรม การบำบัดทางจิตวิทยา และ/หรือพัฒนาโดยการให้ประสบการณ์ทางบวกแก่บุคคล แต่เป็นสิ่งที่พัฒนาค่อนข้างยากและต้องใช้เวลาานาน โดยทั่วไปองค์กร จะทำการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรโดยพิจารณาจากสมรรถนะด้านความรู้ และสมรรถนะด้านทักษะเป็นส่วนใหญ่ เพราะสามารถทำได้ง่าย พิจารณาจากผลการศึกษา การทดสอบความรู้ ความสามารถ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ อัตมโนทัศน์ และอุปนิสัย นั้น จะไม่ค่อยวัดและประเมิน เพราะเชื่อว่ามิอยู่ในตัวบุคคลแล้ว ในความเป็นจริงถ้าสามารถเลือกได้เราควรพิจารณาสมรรถนะด้านคุณลักษณะ (แรงจูงใจ อัตมโนทัศน์ และอุปนิสัย) ของผู้สมัครเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นส่วนที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล เป็นส่วนที่พัฒนายากที่สุด ส่วนสมรรถนะด้านความรู้และทักษะเป็นสิ่งที่สามารถสอน ฝึกฝน และพัฒนาได้ง่ายกว่า

ตัวอย่าง : ความมุ่งมั่นความสำเร็จ

ภาพ 5 สมรรถนะด้านแรงจูงใจ อัธมโนทัศน์ และอุปนิสัย

สมรรถนะด้านแรงจูงใจ อัธมโนทัศน์ และอุปนิสัย เป็นตัวทำนายทักษะพฤติกรรมและการกระทำ สุดท้ายจะทำนายผลการปฏิบัติงาน (Outcome) คุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยแรงจูงใจ อุปนิสัย มโนทัศน์ และความรู้ เป็นสมรรถนะพื้นฐานของบุคคล เมื่อบุคคลแสดงเจตนาหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติงาน จะมีความมุ่งมั่นพยายามแสดงพฤติกรรมปฏิบัติงาน สุดท้ายจะทำให้เกิดผลการปฏิบัติงาน เช่น สมรรถนะด้านความมุ่งมั่นความสำเร็จ เป็นสิ่งที่บุคคลแสดงเจตนาที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ เมื่อต้องการประสบความสำเร็จ ก็จะตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้มีความท้าทาย พยายามปฏิบัติงานให้เสร็จ ทำงานให้สูงกว่าเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ นำผลงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องทั้งด้านคุณภาพ ผลผลิต ยอดขาย และรายได้ บุคคลใดก็ตามที่มีลักษณะกล้าเสี่ยง (Risk Taking) จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการ และกระบวนการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน

สมรรถนะในการทำงาน

ระบบสมรรถนะในการทำงาน (Competency Model) เป็นเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารทุกระดับสามารถนำมาใช้ในการสรรหา รักษา และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและบุคลิกลักษณะเฉพาะตรงตามตำแหน่งกำหนด เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ สมรรถนะในการทำงาน (Competency) หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ (Knowledge, Skills, Personal Attribute) ของบุคคลที่จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีความรู้ พนักงานก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างถูกต้อง ความรู้ได้จากการศึกษาอบรม สัมมนา การแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้มีความรู้ด้านนั้นๆ

2. ทักษะ (Skills) หมายถึง ทักษะความสามารถเฉพาะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีทักษะแล้ว ก็ยากที่จะทำให้พนักงานมีผลการทำงานออกมาดีตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทักษะนี้ ได้จากการฝึกฝน หรือกระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความชำนาญในสิ่งนั้น

3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attribute) หมายถึง คุณลักษณะ ความคิด ทศนคติ ค่านิยม แรงจูงใจและความต้องการส่วนตัวของบุคคล คุณลักษณะเป็นสิ่งที่ติดตัวและ เปลี่ยนแปลงได้ ไม่ถาวร คุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับหน้าที่มักจะทำให้เกิดปัญหาในการทำงาน และทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

องค์ประกอบของระบบสมรรถนะ (Components of a Competency Model)

องค์ประกอบของระบบสมรรถนะประกอบด้วยฐานข้อมูลสมรรถนะขององค์กร (Competency Basket) ประเภทของสมรรถนะ (Competency Categories) ชื่อสมรรถนะ คำจำกัดความ (Competency Names & Definitions) ระดับชั้นความสามารถ (Proficiency Level) และดัชนีชี้วัดเชิงพฤติกรรม (Behavioral Indicators) รายละเอียดดังภาพ

ภาพ 6 องค์ประกอบสมรรถนะในการทำงาน

1. ชีตความสามารถ (Proficiency Level): หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถ ความชำนาญในแต่ละสมรรถนะ ซึ่งชีตความสามารถของกลุ่มสมรรถนะหลัก (Core Competency) กลุ่มสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (Functional Competency) และกลุ่มความรู้ในงาน (Job Competency) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามระดับความชำนาญ (Expertise)

ระดับที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Novice) หมายถึง ระดับทักษะพื้นฐานที่พนักงานควรมี

ระดับที่ 2 ขั้นปฏิบัติงาน (Adequate) หมายถึง ระดับความสามารถที่พนักงานจำเป็นต้องมีการปฏิบัติงานประจำวัน

ระดับที่ 3 ขั้นประยุกต์ (Develop) หมายถึง ระดับที่พนักงานมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบได้ดี

ระดับที่ 4 ขั้นก้าวหน้า (Advance) หมายถึง ระดับที่พนักงานสามารถใช้ทักษะด้วยความชำนาญในงานที่ตนเองรับผิดชอบ

ระดับที่ 5 ขั้นเชี่ยวชาญ (Expert) หมายถึง ระดับที่พนักงานมีความเชี่ยวชาญในการใช้ทักษะนั้น ๆ กับหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

กลุ่มสมรรถนะด้านการบริหาร (Management Competency) 5 ระดับ ตามสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) ได้แก่

ระดับที่ 1 เจ้าหน้าที่อาวุโสหรือหัวหน้าทีม (Senior Officer /Team Leader) หมายถึง ชีตความสามารถด้านการบริหารจัดการพื้นฐานที่พนักงานในระดับพนักงานอาวุโสต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าทีม

ระดับที่ 2 ผู้บริหารระดับต้น (First Line Management) หมายถึง ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการที่พนักงานในกลุ่มผู้บริหารระดับต้น เช่น หัวหน้าหน่วย/ผู้จัดการหน่วย จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

ระดับที่ 3 ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management) หมายถึง ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการที่พนักงานในกลุ่มผู้บริหารระดับกลางผู้จัดการฝ่าย จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

ระดับที่ 4 ผู้บริหารระดับสูง (Top Management) หมายถึง ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการที่พนักงานในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการฝ่าย จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

ระดับที่ 5 ผู้บริหารองค์กร (Executive) หมายถึง ขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการสำหรับผู้บริหารระดับองค์กรจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

2. ประเภทของสมรรถนะในการทำงาน

สมรรถนะในการทำงาน (Competency Model) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

2.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency: CC) หมายถึงทักษะและคุณลักษณะที่ทุกคนในองค์กรจำเป็นต้องมี เป็นพื้นฐานที่จะนำองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ สมรรถนะหลัก

ประกอบด้วย

รหัส ชื่อสมรรถนะหลัก

การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation-ACH)

บริการที่ดี (Service Mind-SERV)

ความร่วมมือแรงร่วมใจ (Teamwork-TW)

จริยธรรม (Integrity-ING)

การสั่งสมความชำนาญในงานอาชีพ (Expertise-EXP)

2.2 สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ (Functional Competency: FC) หมายถึง ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่บุคลากรจำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สมรรถนะตามบทบาทหน้าที่ประกอบด้วย

รหัส ชื่อสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่

การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking-AT)

การมองภาพองค์รวม (Conceptual Thinking-CT)

การสืบเสาะหาข้อมูล (Information Seeking-INF)

ความเข้าใจข้อแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity-CS)

ความเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal Understanding-IU)

การดำเนินการเชิงรุก (Pro Activeness - PROAC)

ความถูกต้องของงาน (Concern for Order-CO)
 ความมั่นใจของตนเอง (Self Confidence-SCF)
 ความยืดหยุ่นผ่อนปรน (Flexibility-FLX)
 ศิลปะการสื่อสารจูงใจ (Communication & Influencing-CI)
 สุนทรียภาพทางศิลปะ (Aesthetic Quality-AQ)
 การประสานงาน (Coordination-COOR)
 การวางแผน (Planning-PLAN)
 การติดตามงาน (Follow up-FO)
 การเจรจาต่อรอง (Negotiation-NE)
 การแก้ปัญหา (Problem Solving-PS)
 การให้คำปรึกษา (Consultation-CONSULT)
 การบริหารงานวิจัย (Research Management-RM)
 การบริหารโครงการ (Project Management-PM)
 การบริหารงบประมาณ (Budget Management-BM)
 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (English Literacy-ENG)
 ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ IT (IT Literacy-IT)
 ความสามารถในการจัดทำเอกสาร (Writing Literacy-WRITE)

2.3 สมรรถนะด้านการบริหาร (Management Competency: MC) หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการที่จำเป็นสำหรับพนักงานที่มีหน้าที่ในระดับจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วย

รหัส ชื่อสมรรถนะด้านการบริหาร

วิสัยทัศน์ (Visioning-VI)
 การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management-CM)
 การให้อำนาจผู้อื่น (Empowerment-EM)
 การบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management-PM)
 การพัฒนาศักยภาพคน (Caring & Developing Others-DEV)

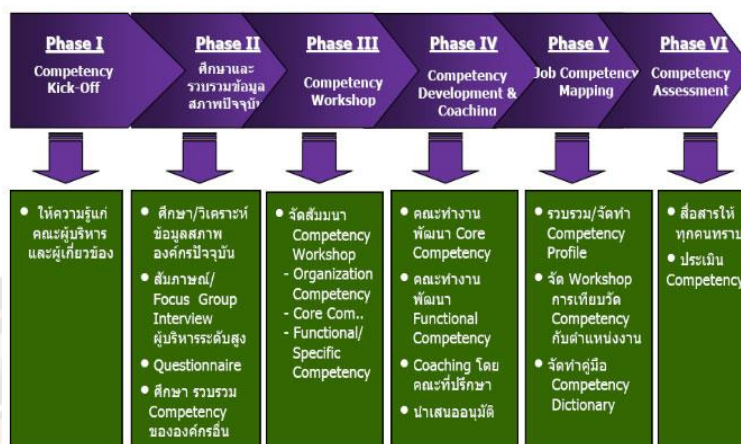
2.4 ความรู้ตามสายงาน (Job Competency: JC) หมายถึง ความรู้เฉพาะสายงาน ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ความรู้ตามสายงานประกอบด้วย

รหัส ชื่อสมรรถนะตามสายงาน

ความรู้ด้านงานทรัพยากรบุคคล (Human Resources Knowledge)
 การบริหารด้านงานสารสนเทศ (Information Technology Management)

ความรู้ด้านงานบัญชี (Accounting Knowledge)
 ความรู้ในด้านงานคลังพัสดุและจัดซื้อ (Store and Purchasing Knowledge)
ขั้นตอนการกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Development Model)

ภาพ 7 ขั้นตอนการกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะ

การกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะขององค์กรทำได้หลายวิธี เช่น ว่าจ้างที่ปรึกษามาช่วยดำเนินการจัดทำระบบสมรรถนะหรือแต่งตั้งคณะทำงานภายในขึ้นมาศึกษาและร่วมกันพัฒนาก็ได้ แต่ละวิธีมีข้อจำกัดแตกต่างกัน ในที่นี้จะนำเสนอขั้นตอนการกำหนดและพัฒนาระบบสมรรถนะที่เป็นรูปธรรม มีประสิทธิผล ขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การเปิดตัวโครงการพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Kick-off)

ขั้นตอนการเปิดตัวโครงการพัฒนาระบบสมรรถนะ เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญมาก องค์กรควรเชิญทีมงานที่ปรึกษาหรือวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบ สมรรถนะมาเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้แนวคิดของระบบสมรรถนะและแผนการดำเนินงานของโครงการแก่ผู้บริหารระดับต้น – สูง วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บริหารทุกระดับ มีความรู้ความเข้าใจระบบสมรรถนะ ความสำคัญและประโยชน์ แผนการดำเนินงานโครงการโดยคาดหวังว่าผู้บริหารทุกท่านจะไปถ่ายทอดความรู้ต่อให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ ตอบคำถามข้อสงสัยเบื้องต้นได้ ให้ความเห็น/ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาระบบสมรรถนะได้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายควรเป็นผู้บริหาร ตั้งแต่ระดับหัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้าฝ่าย รองผู้อำนวยการ/รองคณบดี จนถึงผู้บริหารระดับสูงและคณะทำงานพัฒนาระบบสมรรถนะ

ขั้นตอนที่ 2: ศึกษารวบรวมข้อมูลปัจจุบันขององค์กร (Organization Investigation and Diagnosis)

ทีมที่ปรึกษาและคณะทำงานฯ ศึกษารวบรวมข้อมูลปัจจุบันขององค์กรเกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์การบริหารงาน วัฒนธรรมองค์กร ระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล สมรรถนะที่ผู้บริหารคาดหวังจากบุคลากรและข้อมูลทั่วไป ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คู่มือ Website สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง การใช้แบบสอบถามกับบุคลากรระดับต่าง ๆ ขององค์กร ศึกษา ระบบสมรรถนะจากสถาบันองค์กรคู่แข่งหรือองค์กรที่มีโครงสร้างภารกิจการทำงานที่คล้ายคลึง/ใกล้เคียงกับองค์กร เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษา กำหนดสมรรถนะของบุคลากรให้ถูกต้อง เหมาะสม และท้าทายมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3: การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Workshop)

ขั้นตอนนี้ควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบสมรรถนะขององค์กรเชิญผู้บริหารระดับสูงตั้งแต่หัวหน้า/ผู้อำนวยการ/คณบดี ขึ้นไปมาร่วมกำหนดสมรรถนะองค์กร (Organizational Competency) และค้นหาสมรรถนะหลัก (Core Competency) เพราะ ผู้บริหารระดับสูงจะทราบวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ทิศทางนโยบาย เป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงกำหนดสมรรถนะขององค์กรได้ชัดเจนตรงประเด็นมากกว่าบุคลากรกลุ่มอื่น เมื่อกำหนดสมรรถนะองค์กรและสมรรถนะหลักเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปควรกำหนดสมรรถนะตามสายวิชาชีพ (Functional Competency) ทั้งสมรรถนะร่วม/สมรรถนะเฉพาะทาง ของแต่ละสายวิชาชีพ (Common & Specific Functional Competency) โดยกลุ่มเป้าหมายควรเป็น Key Persons ตัวแทนจากสายวิชาชีพต่างๆ

ขั้นตอนที่ 4: การให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาระบบสมรรถนะ (Competency Development & Coaching)

หลังจบการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว คณะที่ปรึกษา/วิทยากร ควรมอบหมายให้คณะทำงานแต่ละสายวิชาชีพกลับไปปรับปรุง พัฒนาสมรรถนะตามสายวิชาชีพของตน ประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ เพื่อเตรียมกลับมาพัฒนากับทีมที่ปรึกษา/วิทยากร คณะที่ปรึกษา/วิทยากร ควรให้คำปรึกษาชี้แนะ (Competency Consulting & Coaching) การพัฒนาสมรรถนะในแต่ละวิชาชีพให้ถูกต้องมีความสมบูรณ์มากขึ้นและเทียบสมรรถนะตามสายวิชาชีพกับตำแหน่งงานด้วย (Functional Competency Mapping with Job Position)

ขั้นตอนที่ 5: การรวบรวมและจัดทำพจนานุกรมสมรรถนะ (Competency Profile & Dictionary)

ขณะที่ปรึกษาและคณะทำงานพัฒนาระบบสมรรถนะขององค์กร ร่วมกันทบทวนสมรรถนะหลักขององค์กร การจัดทำพจนานุกรมสมรรถนะแต่ละตัว (คำอธิบายรายละเอียดพฤติกรรมเพิ่มเติม วิธีการประเมินผลและแนวทางการพัฒนา) จัดทำการเทียบสมรรถนะหลักกับตำแหน่งงาน (Core Competency Mapping with Job Position) พิจารณาว่าแต่ละตำแหน่งควรมีระดับความสามารถมาตรฐานในระดับใด คณะที่ปรึกษาฯ รวบรวมสมรรถนะทั้งหมดจัดทำคู่มือ พจนานุกรมสมรรถนะขององค์กร (Competency Dictionary) เป็นหมวดหมู่สมรรถนะใช้เป็นมาตรฐานการเผยแพร่ให้บุคลากรทุกหน่วยงานรับทราบ ขออนุมัติใช้ระบบสมรรถนะองค์กรจากผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนที่ 6: การสื่อสารและการประเมินสมรรถนะข้าราชการ (Communication & Competency Assessment)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด กล่าวคือ เมื่อพัฒนาระบบสมรรถนะเสร็จแล้วจะต้องทำการสื่อสารหรือถ่ายทอดระบบสมรรถนะให้กับบุคลากรทุกคนรับทราบรายละเอียดของระบบสมรรถนะ ตั้งแต่แนวคิดหลักการ ประโยชน์ของสมรรถนะ ขั้นตอนการพัฒนา พจนานุกรมสมรรถนะ วิธีการประเมินสมรรถนะ นโยบายการนำระบบสมรรถนะไปใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นประโยชน์ ให้ความร่วมมือในการนำไปใช้ในการวัดประเมิน และพัฒนาสมรรถนะของตนเอง เมื่อสื่อสารให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจแล้วก็ทำการประเมินสมรรถนะ บุคลากรเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมสมรรถนะ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดสมรรถนะ

1. การกำหนดสมรรถนะต้องมุ่งที่อนาคต มิใช่เครื่องมือที่ Cloningความสำเร็จจากอดีต
2. ควรศึกษาวิเคราะห์องค์กรก่อน ควรนำจุดอ่อนขององค์กรมากำหนดเป็นสมรรถนะ สิ่งที่เป็นจุดแข็งก็ควรนำมากำหนดเช่นเดียวกัน เพื่อเสริมและรักษาจุดแข็งให้คงอยู่
3. การกำหนดสมรรถนะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร ภารกิจ และลักษณะงานขององค์กร
4. สมรรถนะที่กำหนดขึ้นมาต้องไม่ง่ายหรือยากเกินไป ต้องมีลักษณะที่ท้าทายความสามารถของบุคลากรให้ทำพฤติกรรมนั้นๆ
5. ต้องกำหนดสมรรถนะและตัวชี้วัดพฤติกรรมโดยต้องแสดงพฤติกรรม หรือความสามารถที่สูงกว่า/โดดเด่นกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง
6. บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการกำหนดสมรรถนะเพื่อให้เกิด Commitment และความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership)

7. สมรรถนะที่กำหนดขึ้นควรปรับปรุงและพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ

การประเมินสมรรถนะ (Competency Assessment)

การประเมินสมรรถนะ (Competency Assessment) หมายถึง กระบวนการในการประเมิน ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และพฤติกรรมการทำงานของบุคคลในขณะนั้นเปรียบเทียบกับระดับ สมรรถนะที่องค์กรคาดหวังในตำแหน่งงานนั้น ๆ ว่าได้ตามที่คาดหวังหรือมีความแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด มีลักษณะ ดังนี้

1. ประเมินอย่างเป็นระบบ (Systematic)
2. มีวัตถุประสงค์ในการประเมินอย่างชัดเจน (Objective)
3. เป็นกระบวนการที่สามารถวัดประเมินได้ (Measurable)
4. เครื่องมือมีความเที่ยง (Validity) และมีความเชื่อถือได้ (Reliability)

การประเมินสมรรถนะในการทำงานและกำหนดแผนพัฒนารายบุคคล

วัตถุประสงค์ของการประเมินสมรรถนะในการทำงาน

1. เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรและใช้ในการปรับปรุงงาน
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร
3. เพื่อให้เห็นภาพปัญหาอุปสรรคในการทำงานเป็นข้อมูลในการปรับปรุงระบบและพัฒนาบุคลากร
4. เพื่อทำให้บรรยากาศในการทำงานร่วมกันของบุคลากรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และร่วมกันพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย
5. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาความดี ความชอบประจำปีของพนักงาน

ผู้รับผิดชอบในการประเมินสมรรถนะ

ในการประเมินสมรรถนะ องค์กรจะต้องพิจารณาว่าจะให้ใครเป็นผู้ประเมินสมรรถนะ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความพร้อม และวัฒนธรรมขององค์กร ผู้ที่สามารถประเมินสมรรถนะ ดังนี้

1. ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น (Immediate Supervisor)
2. ผู้ใต้บังคับบัญชา (Subordinates)
3. เพื่อนร่วมงาน (Peers)
4. ประเมินตนเอง (Self-assessment)
5. ประเมินโดยลูกค้า (Customer Assessment)
6. ประเมินโดยคณะกรรมการ (Committee)

การประเมินระบบสมรรถนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้วัดระดับความสามารถที่มีอยู่จริงของบุคลากร เปรียบเทียบกับระดับของสมรรถนะที่องค์กรคาดหวังในแต่ละตำแหน่งงาน การประเมินของแต่ละองค์กรจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำระบบสมรรถนะมาใช้และ

ความพร้อมของบุคลากร ทรัพยากร เวลา วิธีการประเมิน ระบบสมรรถนะ อาจแบ่งได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การประเมินโดยผู้บังคับบัญชา (Boss Assessment) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะที่ให้ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ประเมินผู้ใต้บังคับบัญชาฝ่ายเดียวเพราะเชื่อว่าผู้บังคับบัญชาจะรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชามากที่สุด ต้องรับผิดชอบการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ข้อจำกัด คือ ผู้บังคับบัญชาอาจไม่เห็นพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดเวลา การประเมินจากผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดแต่เพียงฝ่ายเดียวอาจไม่สามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน มีความเอนเอียงหรืออคติกับลูกน้องบางคนได้

2. การประเมินตนเองและผู้บังคับบัญชา (Self & Boss Assessment) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเปิดโอกาสให้ทั้งผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาร่วมกันประเมิน มีการพูดคุย ปรึกษาหารือตกลงร่วมกัน วิธีนี้ทำได้ง่าย ประหยัดค่าใช้จ่าย แต่ข้อจำกัด คือ บางครั้งผลการประเมินที่พนักงานประเมินกับผู้บังคับบัญชาอาจมีผลประเมินไม่ตรงกัน ทำให้ตกลงกันไม่ได้ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง วิธีแก้ไข คือ พนักงานและผู้บังคับบัญชาต้องบันทึกพฤติกรรมระหว่างช่วงเวลาการประเมินไว้ให้ชัดเจนและนำมาใช้ประกอบในช่วงการสรุประดับสมรรถนะร่วมกัน การประเมินตนเองและผู้บังคับบัญชา (Self & Boss Assessment) มีขั้นตอน ดังนี้

- A ตัวบุคลากรประเมินสมรรถนะของตนเอง
- B ผู้บังคับบัญชาประเมินสมรรถนะของบุคลากรที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา
- C ปรึกษาหารือและสรุป โดยความเห็นร่วมของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
- D คณะกรรมการบุคคลของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร ให้ความเห็นชอบผลการประเมิน
- E ผู้บังคับบัญชา และฝ่ายทรัพยากรบุคคลของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร ให้การดูแล

พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะตามความคาดหวังขององค์กร

ข้อจำกัดของวิธีนี้ คือ การประเมินตนเอง ผู้ประเมินมักจะประเมินตนเองสูงกว่าความเป็นจริง หรือสูงกว่าที่ผู้บังคับบัญชาประเมินให้ ผู้บังคับบัญชาก็มักจะประเมินสมรรถนะของลูกน้องต่ำกว่าความเป็นจริง มักมีความขัดแย้งเกิดขึ้น แนวทางแก้ไข คือ ผู้บังคับบัญชาจะต้องบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ใต้บังคับบัญชาในช่วงประเมินไว้เป็นหลักฐาน ขณะเดียวกันผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะต้องบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสมรรถนะของตนไว้เป็นหลักฐานเช่นเดียวกันและนำมาใช้ยืนยันในช่วงปรึกษาหารือสรุปสมรรถนะร่วมกัน ผู้บังคับบัญชาควรมีทักษะในการให้คำปรึกษาที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

1. การประเมินโดยใช้แบบทดสอบ (Test : Knowledge & Skill) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้หรือทักษะตามสมรรถนะที่กำหนด แบบปรนัยเลือกตอบ แบบ

อัตรายโดยให้ผู้เข้าทดสอบเขียนอธิบายคำตอบ แบบทดสอบประเภทนี้ ออกแบบมาเพื่อวัดความสามารถของบุคคล (Can do) ภายใต้เงื่อนไขของการทดสอบ ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถทางสมองทั่วไป (General Mental Ability) แบบทดสอบที่วัดความสามารถเฉพาะ เช่น Spatial Ability หรือ ความเข้าใจ ด้านเครื่องยนต์กลไกและแบบทดสอบที่วัดทักษะ ความสามารถทางด้านร่างกาย

2. การประเมินพฤติกรรมจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่สำคัญ ๆ (Critical Incident) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะที่มุ่งเน้นให้ผู้ประเมินพฤติกรรมบันทึกพฤติกรรมหลัก ๆ จาก เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ผู้ถูกประเมินแสดงพฤติกรรมเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับระดับสมรรถนะที่คาดหวัง ว่าสูงหรือต่ำกว่า

3. การเขียนเรียงความ (Written Essay) เป็นวิธีการประเมินที่ง่ายที่สุด โดยให้ผู้ถูกประเมิน เขียนบรรยายผลการปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่ผ่านมาว่าตนใช้ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมอะไรบ้าง จากนั้นผู้ประเมินจะวิเคราะห์พฤติกรรมจากเรียงความว่าผู้ถูกประเมินมีสมรรถนะแต่ละตัวอยู่ระดับใด

4. ประเมินโดยการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเทคนิคที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ประเมินทำการสัมภาษณ์ผู้ได้บังคับบัญชาตามสมรรถนะที่กำหนด และประเมินว่ามีสมรรถนะอยู่ระดับใด การใช้เทคนิคนี้มีข้อจำกัด คือ ใช้เวลามากกรณีที่มีผู้ได้บังคับบัญชาหลายคนต้องเสียเวลามาก วิธีนี้ เหมาะสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อเลื่อนตำแหน่งงานหรือสัมภาษณ์คนเข้าทำงาน

5. การประเมินโดยใช้แบบสอบถาม (Rating Scale) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะที่สร้างแบบประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า แบบประเมินพฤติกรรมนี้สร้างได้หลายแบบ แบบที่นิยมกันแพร่หลายได้แก่แบบประเมินที่ใช้ความถี่หรือปริมาณกำหนดระดับ (Likert Scale)

6. การประเมินจากพฤติกรรมการปฏิบัติงาน (Behaviorally Anchored Rating: BARS) เป็นเทคนิคการประเมินสมรรถนะที่มุ่งประเมินพฤติกรรมหลักที่คาดหวัง (Key Result Areas) ในสมรรถนะตัวนั้น ๆ โดยแบ่งช่วงการให้คะแนนของแต่ละพฤติกรรมที่แสดงออกระหว่าง 1 – 9 ช่วงตามแนวตั้งลงมา สำหรับผู้ประเมินอาจเป็นได้ทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชา หรือร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย เพื่อประเมินสมรรถนะของบุคลากร

7. ประเมินแบบสามร้อยหกสิบองศา (360 Evaluation) การประเมินสมรรถนะแบบ 360 เป็นการประเมินโดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม (Rating Scale) หรือแบบประเมินจากพฤติกรรม การปฏิบัติงาน (Behaviorally Anchored Rating : BARS) โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกประเมินเป็นผู้ประเมินสมรรถนะ เช่น ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง ลูกค้า เมื่อทุกคนประเมินเสร็จ หาข้อสรุปว่าผู้ถูกประเมินมีสมรรถนะอยู่ในระดับใด ข้อดีของการประเมินแบบนี้ คือ การประเมินโดยบุคคลหลายคนหลายระดับทำให้มีหลายมุมมอง ลดอคติจากการประเมินโดยบุคคลคนเดียว ข้อจำกัด

คือ มีภาระเอกสารจำนวนมาก บางครั้งผู้ประเมินมีความเกรงใจทำให้ประเมินสูงกว่าความเป็นจริง หรือเกิดพฤติกรรมฮั้วซึ่งกันและกัน

8. การประเมินแบบศูนย์ทดสอบ (Assessment Center) เป็นเทคนิคการประเมินที่ใช้เทคนิคหลาย ๆ วิธีร่วมกัน ใช้บุคคลหลายคนร่วมกันประเมิน เช่น แบบสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การทดสอบ การใช้แบบวัดทางจิตวิทยา กรณีศึกษา ข้อดีของการประเมินแบบนี้ คือ ผลการประเมินมีความเที่ยงและความน่าเชื่อถือได้สูงเพราะใช้เทคนิคหลายวิธีร่วมกัน ใช้คนหลายคน ช่วยกันประเมิน ส่วนข้อจำกัดก็คือเสียค่าใช้จ่ายสูง ใช้เวลามาก

บทบาทผู้บริหาร/การนำระบบสมรรถนะมาใช้ (Executive Role for Competency Implementation)

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ เกี่ยวกับระบบสมรรถนะให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง
2. ให้ข้อมูลกับคณะที่ปรึกษาฯ หรือคณะทำงานในการกำหนดสมรรถนะองค์กร สมรรถนะหลักและสมรรถนะตามสายวิชาชีพ (Core & Functional Competency)
3. ร่วมจัดทำการเทียบวัดสมรรถนะหรือมาตรฐานของความสามารถของผู้ดำรงตำแหน่ง (Job competency Mapping) ของผู้ได้บังคับบัญชา
4. ประเมินสมรรถนะของตนเองและสมรรถนะของผู้ได้บังคับบัญชา
5. ร่วมกำหนดแนวทางในการนำระบบสมรรถนะไปใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านต่าง ๆ เช่น การสรรหาและคัดเลือก การวางแผนความก้าวหน้า
6. ให้ความเห็นในการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรตามระบบสมรรถนะ (Competency Development Roadmap)
7. สื่อสารและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับระบบสมรรถนะแก่ผู้ได้บังคับบัญชาดูแลและช่วยพัฒนาสมรรถนะของผู้ได้บังคับบัญชา
8. วางแผนร่วมกับผู้ได้บังคับบัญชาในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลของผู้ได้บังคับบัญชา ภายหลังการทำ GAP Analysis
9. มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชา
10. ส่งเสริมและสนับสนุนการนำระบบสมรรถนะมาใช้ในองค์กร

ประโยชน์ของการนำระบบสมรรถนะไปใช้ในองค์กร

การนำระบบสมรรถนะไปใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรมีประโยชน์ต่อบุคลากร ผู้บริหาร หน่วยงาน ผู้บริหารระดับสูง และฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล ดังนี้

บุคลากร (Operators)

1. ช่วยให้บุคลากรทราบถึงระดับสมรรถนะของตนเอง (ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ) ว่าอยู่ในระดับใด มีจุดแข็งจุดอ่อนเรื่องใดบ้าง และจะต้องพัฒนาสมรรถนะในเรื่องใดบ้าง

2. ช่วยให้บุคลากรทราบกรอบพฤติกรรมมาตรฐานหรือพฤติกรรมที่องค์กรคาดหวังให้ตนแสดงพฤติกรรมในตำแหน่งนั้นอย่างไรบ้าง สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดผลความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน เป็นระบบมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กร

3. ช่วยให้พนักงานทราบถึงเส้นทางความเจริญเติบโตก้าวหน้าในสายวิชาชีพ (Career Development) ของตนเองและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างชัดเจน

ผู้บริหารระดับหน่วยงาน (Director, Dean)

4. ช่วยให้ผู้บริหารระดับหน่วยงานทราบถึงสมรรถนะ (ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ) ที่บุคลากรในหน่วยงานของตนเองจำเป็นต้องมีเพื่อให้การปฏิบัติงานในตำแหน่งประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

5. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานของตนเป็นรายบุคคล

6. ใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาสรรหาและคัดเลือกบุคลากรของหน่วยงานให้ตรงกับคุณสมบัติของตำแหน่งงานนั้น ๆ

ผู้บริหารระดับสูง (Top Executive)

1. สามารถเชื่อมโยงหรือแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัฒนธรรมองค์กร หรือยุทธศาสตร์ขององค์กรมาสู่กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างชัดเจน

2. ใช้สมรรถนะเป็นตัวผลักดัน (Driver) ให้วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัฒนธรรมองค์กรหรือยุทธศาสตร์ขององค์กรบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงาน

3. ช่วยให้องค์กรสามารถประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนในศักยภาพของบุคลากรในองค์กร และสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. สามารถนำไปใช้วัดผลการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างเป็นระบบและชัดเจน

ฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management Division)

5. เห็นภาพรวมของสมรรถนะองค์กร สมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามกลุ่มงาน/สายวิชาชีพของบุคลากรทุกตำแหน่งงาน

6. สามารถวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรได้ตรงตามความต้องการของบุคลากรและหน่วย

7. นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กร อาทิเช่นการสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง การพัฒนาความก้าวหน้า ในสายอาชีพ การดูแลรักษาบุคลากร และการจ่ายผลตอบแทน

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Ability) ทศนะคติ (Attitude) ความเชื่อ (Belief) จริยธรรม (Ethical) ความชำนาญ

(Expert) บุคลิกภาพ(Personality) ค่านิยม (Popularity) ศักยภาพ (Potential) แรงจูงใจ (Motive) และคุณลักษณะส่วนบุคคล(Personal Characteristics) ส่งผลต่อพฤติกรรมทำให้บุคคลมีผลการปฏิบัติงานที่ดีตามเกณฑ์ที่กำหนด ปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดี สร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อร่วมงานในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปราบกฐินดังนี้

พระครูสุริธรรมวิสุทธ (ทองสอน สิริธมฺโม) (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนางานพระธรรมทูตในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่

1) ด้านการอบรม ต้องมีการจัดตั้งโรงเรียนพระธรรมทูต คัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถฝึกอบรมวิชาพระธรรมทูต เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมประชุมปรึกษาหารือและดำเนินงานไปตามเป้าหมายที่วางไว้นำสื่อที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการอบรม

2) ด้านการบริหาร ควรยึดหลักบริหาร 4 ประการคือ บริหารคน บริหารงาน บริหารเวลา บริหารวัตถุประสงค์

3) ด้านสาธารณสงเคราะห์ควรยึดหลักการสงเคราะห์ 4 อย่าง ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และการสงเคราะห์ด้วยธรรมะ

4) ด้านการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุ ต้องมีความรู้ความสามารถด้านการบรรยายธรรม กล้าแสดงออก สอดแทรกนิทานประกอบ

5) ด้านกิจกรรมประเพณีควรส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนเข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนาทุกวันธรรมสวนะ เวียนเทียน การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

6) ด้านวิปัสสนากรรมฐาน ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มมากขึ้น

7) ด้านบรรพชาอุปสมบทและบวชศีลจารีณีพระวิทยากรและพระพี่เลี้ยงต้องมีความรู้ความสามารถดูแลสามเณรที่เข้าร่วมโครงการได้เมื่อผู้บวชลดลงจำเป็นต้องหาเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ เพื่อดึงดูดให้เข้ามาบวช งบประมาณต้องเพียงพอ และต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชวี อิสสรโร (จรัลมัย) (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินบทบาทการอบรมของพระธรรมทูตในการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนในเขตอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า พระธรรมทูตเป็นพระภิกษุที่ส่วนใหญ่บวชมาแล้วหลายพรรษา มีการอบรมเทคนิคการบรรยายหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ด้านการบรรยาย มีความเหมาะสมที่จะอบรมนักเรียน นอกจากนี้พระธรรมทูตยังใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยประกอบการบรรยาย ประกอบด้วย โปรเจกเตอร์เสนอด้วย

ภาพเคลื่อนไหวพร้อมทั้งมีเสียงประกอบและสื่อที่ผลิตขึ้นเอง ทำให้นักเรียนมีความสนใจและเข้าใจง่ายด้านพฤติกรรมของนักเรียนภายหลังการอบรมของพระธรรมทูต นักเรียนส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นรู้จักพูดจาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน มีความขยันอดทนประหยัดและช่วยเหลือส่วนร่วม บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งมีบุคลิกภาพที่ดี มีความเหมาะสม

พระครูธรรมธรรบงกช คนธาโร (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบชีวประวัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระรัฐบาล และพระสาวกผู้บวชด้วยศรัทธา ผลการวิจัย พบว่า พระรัฐบาล มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชิวประวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระรัฐบาล เมื่อเปรียบเทียบกับพระสาวกผู้บวชด้วยศรัทธาแล้ว ปรากฏว่า พระเถระทั้งหลายล้วนเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยแบ่งเบาภาระพระพุทธรองค์ และพระอัครสาวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามความสามารถด้านความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษเฉพาะแต่ละองค์

พระมหามนตรี ศรีบุญสูง (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2551-2560) ผลการวิจัย พบว่า ด้านบุคลิกภาพ พระธรรมทูตจะต้องมีศีล จารีย์วัตรที่ดี เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีความอดทน มีความเมตตาเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ การศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี แรกฉานในพระไตรปิฎก มีอุดมการณ์ที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ ชาวต่างประเทศได้ และผ่านหลักสูตรการอบรมพระธรรมทูต ด้านยุทธวิธีในการเผยแผ่ จะต้องเผยแผ่ผ่าน web site ใช้ภาษาร่วมสมัย อาจทำเป็นสิ่งพิมพ์เล็ก ๆ ทสะดวกในการหยิบอ่าน สอดคล้อง

มณฑนา ทิมมณี (2553) ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แก่ การบริการที่ดี การทำงานเป็นทีม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และด้านการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และครูโรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี จังหวัดชลบุรีที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันและประเภทวิชาที่สอนแตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ธวัช กงเต็ม (2554) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 พบว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และด้านภาวะผู้นำ

บดินทร์ อินทร์พันธ์ (2554) ทำการศึกษาวิจัย สมรรถนะหลักและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลัก ของพนักงาน บริษัท มอนซานโต้ไทยแลนด์ จำกัด พบว่า บุคลากรของบริษัทมอนซานโต้ไทยแลนด์ จำกัด เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุระหว่าง 26 – 30 ปี เชื้อชาติและสัญชาติไทย การศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 14 – 16 ปี ตำแหน่ง พนักงานขาย และการตลาด ความคิดเห็นของบุคลากร บริษัท มอนซานโต้ไทยแลนด์ จำกัด ที่มีต่อสมรรถนะหลักของพนักงาน ภาพรวม สมรรถนะทุกด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.75) พิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ การทำงานเป็นทีม (ค่าเฉลี่ย = 4.17) ส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน (ค่าเฉลี่ย = 3.91) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.90) อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านบริการที่ดี (ค่าเฉลี่ย = 3.41) และด้านการพัฒนาตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 3.37) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานบริษัท มอนซานโต้ไทยแลนด์ จำกัด ที่มีต่อสมรรถนะหลักในการปฏิบัติภาพรวม จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีสภาพส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลัก ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน สอดคล้องกับสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

นราภรณ์ วงศ์พระคุณ (2555: 85) ทำการวิจัย การพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการรับรู้ของครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเชียงราย โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กัลยาวิดี ศรีบุญจันทร์ (2557) ทำการวิจัย การพัฒนาสมรรถนะในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุน 2) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะในการทำงานและความต้องการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานของพนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบแบบทีและแบบเอฟ พบว่า พนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมีสมรรถนะในการทำงานทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน อาชีพด้านบริการที่ดีและด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน พนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดมีความ ต้องการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานทั้งโดยรวมและรายด้านในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาด้านส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพและการทำงานเป็นทีม ด้านบริการที่ดีและด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานตามลำดับพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ร้อยเอ็ด ที่มี เพศ ระดับการ ศึกษา และลักษณะการจ้าง มีสมรรถนะในการทำงานและความต้องการ พัฒนาสมรรถนะในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

อัจฉรา หล่อตระกูล (2557) การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ มี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงาน มหาวิทยาลัยของรัฐ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการวิจัยแบบผสมวิจัย คือ เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้จัดการด้านทรัพยากรมนุษย์และ พนักงานมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง 15 ราย ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัยในเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 500 คน เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงาน มหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะ ของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐมี ปัญหาอุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจาก ภารกิจหลักของของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐประกอบ ไปด้วยงานสอน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้รับมอบหมายมาจาก ผู้บังคับบัญชา จึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเองหรือเข้ารับการพัฒนา จากแบบสอบถามพบว่าอยู่ ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ ดี และการทำงานเป็นทีม ด้านที่มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยมีปัญหาที่น้อยที่สุด คือ การยึดมั่นในความ ถูกต้องชอบธรรม 2) ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาสมรรถนะของ พนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจากความคิดเห็นของพนักงาน มหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม เพราะจะ ทำให้ผู้รับการพัฒนาได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด การฝึกอบรมยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง นำไปใช้ ประโยชน์กับการปฏิบัติงานของตน ความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญและระดับความคิดเห็นของพนักงาน มหาวิทยาลัยของรัฐ ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย ตามหลักไตรสิกขา โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นในทุกด้านอยู่ในมาก ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ว่า หลักไตรสิกขาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่พร้อมด้านศีล สมาธิ ปัญญา โดยนำคำสอน ของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักคิด เพื่อให้พนักงานมหาวิทยาลัยที่เข้ารับการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขามี ความรู้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ยืนยันตัวบ่งชี้การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย พบว่า การ พัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักไตรสิกขา นี้ ตัวบ่งชี้ในการพัฒนาทุกตัวบ่งชี้มี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำมาวิเคราะห์

องค์ประกอบได้ ข้อมูลเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่า การพัฒนาด้วยไตรสิกขานั้น จะมีอิทธิพลต่อตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ตัวแปรการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การยกระดับความถูกต้องขออบรม การบริการที่ดี และการทำงานเป็นทีม 3) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้านมีส่วนประกอบ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือ หลักพุทธธรรมไตรสิกขา ส่วนที่ 3 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนา รูปแบบที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ คือ การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยด้วยไตรสิกขา

อัจฉรา หล่อตระกูล (2559) ทำการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะหลักของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย สายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะทุกตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์กันกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ ข้อมูลเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์ องค์ประกอบดีมาก ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัย พบว่า ตัวแปรการยึดมั่นในความถูกต้องขออบรมมากที่สุด รองลงมา คือ ตัวแปรการทำงานเป็นทีม ตัวแปรการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ตัวแปรมุ่งผลสัมฤทธิ์ และตัวแปรการบริการที่ดี

พระมหามนตรี ศรีบุญสูง (2550) ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า (พ.ศ.255 – 2560) วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.255 – 2560) 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า 3) เพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า พบว่า 1) ด้านบุคลิกภาพ ภูมิรู้ ภูมิธรรมในการทำงานของพระธรรมทูต จะต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยา มีความอดทน มีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกันไปอยู่ที่ไหนก็สามารถอยู่ร่วมกับหมู่คณะด้วยความสุขพร้อมที่จะเสียสละเพื่องานให้แก่พระพุทธศาสนา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้ ความรู้ทางโลกจะต้องไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก เชื่อมมั่นในพระรัตนตรัย เข้าใจจิตภาวนา มีอุดมการณ์ที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวต่างประเทศเพื่อความมั่นคงของศาสนาในอนาคต ผู้ที่จะเป็นพระธรรมทูตจะต้องผ่านหลักสูตรการ

อบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศโดยตรง 2) ยุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องเผยแผ่ทาง Web Site ใช้ภาษาให้ร่วมสมัย อาจทำเป็นสิ่งพิมพ์เล่มเล็ก ๆ สะดวกในการหยิบอ่าน ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่าย กระจายการเผยแผ่ไปยังจุดต่าง ๆ โดยยึดหลักอุดมการณ์ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนว่า พวกเราจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขของมหาชน 3) ด้านวิธีการพัฒนาพระธรรมทูต ควรมีระบบคัดเลือก การอบรมมีการประเมินติดตามผลในอนาคต ควรมีวิชาลัยพระธรรมทูตหรือเปิดเป็นหลักสูตรศึกษาระดับปริญญาโทด้านพระธรรมทูต จัดหลักสูตรให้เอื้อต่อการปลูกฝังอุดมการณ์การเผยแผ่ สร้างจิตวิญญาณแห่งความเป็นพระธรรมทูตให้อยู่ในใจ ให้เป็นผู้มีความรู้มีความประพฤติดีและมีหน่วยงานรับผิดชอบด้านนี้โดยตรง

พระมหาสุริยา วรเมธี (2556) ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) วัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ แนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎก 2) ศึกษาแนวคิด เป้าหมายและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา 3) ปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากร คือ กลุ่มผู้บริหารโครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ได้แก่ สมัชชาสงฆ์ไทย หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการฝึกอบรมพระธรรมทูต จากพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานและเคยปฏิบัติงานเป็นพระธรรมทูตในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 100 รูป การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านไม่เสียดีสีข่มขู่ผู้อื่น เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและไม่ใช่ว่าชาวพุทธ มุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศุนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง หรือการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา การเขียนบทความ การจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกที่ตั้ง เช่น การสอน,บรรยายธรรมในสถานศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อยู่นอกวัด การใช้เทคโนโลยี สื่อสารมวลชน วิทยุ โทรทัศน์หรือการจัดกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ นอกวัด การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดกิจกรรม การส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การ

สร้างเครือข่ายชาวพุทธฝ่ายฆราวาสและพระสงฆ์ หมายถึง สมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป

ปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศได้ไม่ดีเท่าที่ควร เป็นอุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระธรรมทูตยังไม่เข้มแข็งพอ จึงให้การสนับสนุนดูแลไม่ทั่วถึง ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรง แต่ยังคงครอบคลุมทั่วถึง เช่น ศูนย์ควบคุมดูแลพระไปต่างประเทศทำหน้าที่อย่างหนึ่ง สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตทำหน้าที่อีกอย่าง อบรมพระธรรมทูตแล้วส่วนการคัดเลือกว่าพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งดูแล เมื่อผ่านเกณฑ์พิจารณาแล้วก็ต้องผ่านขั้นตอนในการติดต่อทำหนังสือเดินทาง แบบราชการ และขอวีซ่าเข้าประเทศที่จะเข้าไปทำหน้าที่พระธรรมทูต บางประเทศขอวีซ่ายากมาก และให้เวลาในการพำนักอยู่ในประเทศไม่นาน เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการแก้ไขปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสหรัฐอเมริกา ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการและการปกครองสำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยจัดตั้งสถาบันหรือวิทยาลัยพระธรรมทูต เพื่อพัฒนาบุคลากรดำเนินงานเผยแผ่พระศาสนาในต่างประเทศ จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกิจการพระธรรมทูตคณะกรรมการฯ ชุดนี้ควรได้รับมอบอำนาจจากมหาเถรสมาคมให้สามารถเข้าไปดูแลการคัดเลือกจัดส่งพระธรรมทูต ไปประจำหรือทำงานในต่างประเทศ การดูแลเรื่องสวัสดิการ สุขภาพ การเดินทางไปเผยแผ่ การพิจารณาให้ความดีความชอบ และมาตรการลงโทษ ควรมีบุคลากรและงบประมาณสนับสนุนงานพระธรรมทูตอย่างเพียงพอ

พระมหาอำนาจ มีราคา (2559) ทำการศึกษาวิจัย แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปตามพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเพื่อประโยชน์ แก่กุศล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธ มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคคลในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัด ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ

ปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนใน

ประเทศที่ไปพำนักอาศัยอยู่สื่อสารกันไม่เข้าใจเท่าที่ควร ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระสงฆ์ไม่เข้มแข็งพอ แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ยังไม่ครอบคลุมดูแลไม่ทั่วถึง แม้จะมีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตทำหน้าที่อย่าง การอบรมพระธรรมทูตแล้ว การคัดเลือกพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งดำเนินการ ขอวีซ่าเข้าประเทศ บางประเทศยากมาก การให้เวลาในการพำนักอยู่ในประเทศนั้น น้อย ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ต่อเนื่อง

แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านบริหาร ควรมีการฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ สร้างพลังศรัทธาให้เกิดในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา การพิจารณาพระสงฆ์ที่มีความเหมาะสม ทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดความสุขด้วยการใช้หลักธรรมศาสนาในการดำเนินชีวิต

พระทินวัฒน์ จนทปญญ (สุขสง) (2559) ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก เพื่อศึกษาสภาพการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในโลกตะวันตก และวิเคราะห์เปรียบเทียบสรุปเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก พบว่าแนวทางที่เหมาะสมสำหรับพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกมีองค์ประกอบสำคัญ 1) วิธีการเผยแผ่ ควรสร้างบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชาวตะวันตกควรผลิตสื่อ ที่เหมาะสมกับความต้องการของชาวตะวันตก 2) เนื้อหา คำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน เนื้อหาหลักธรรมไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่น ๆ 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มคนท้องถิ่น เจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา 4) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งสู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ได้

พระณัฐภักดิ์ สุทธิมโฆ (อุดมผล) (2560) ทำการศึกษาวิจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษ วัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบค้นประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ 2) ศึกษาบทบาทบาทและปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษ และ 3) เสนอแนะวิธีการแนวทางการแก้ไขปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทของพระสงฆ์ไทยในประเทศอังกฤษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า 1) พระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ที่ประเทศอังกฤษตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 หนังสือประทีปแห่งทวีปเอเชีย ตีพิมพ์ในประเทศอังกฤษทำให้ผู้คนเริ่มสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้นเมื่อมีการค้นพบโบราณสถานและวัตถุที่ประเทศอินเดีย เป็นหลักฐานบ่งชี้ว่าพระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองอย่างมากในอดีต เกิดการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังในวงการศึกษาและปรัชญาของเหล่านักปรัชญาตะวันตก มีชาวอังกฤษเดินทางมาอุปสมบทที่ประเทศศรีลังกาและ

ประเทศพม่า นอกจากนี้สมาคมบาลีปกรณ์ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2424 มีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและบาลีศึกษา เพราะว่าภาษาบาลีเป็นภาษาในคัมภีร์ของนิกายเถรวาทสมาคมยังได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎก พจนานุกรมภาษาบาลี อรรถกถา คัมภีร์ต่าง ๆ และวารสารออกเผยแผร์ ทำให้ผู้สนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดสมาคมชาวพุทธต่าง ๆ เช่น พุทธสมาคมแห่งกรุงลอนดอนและพุทธวิหาร 2) รัฐบาลไทยได้สร้างวัดพุทธทิพย์ ใน กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ.2509 เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อจำนวนพุทธศาสนิกชนสนใจด้านการปฏิบัติตามแนวสายวัดป่ามากขึ้น ได้สร้างวัดป่าจิตตวิเวกเป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อแก้ปัญหาด้านสถานที่คับแคบ ได้สร้างวัดอมราวดีและวัดสาขาอื่น ๆ ขึ้น 3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษทำได้หลายอย่าง เช่น 3.1) ควรทำข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงบางแห่งในประเทศอังกฤษเพื่อจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง 3.2) ควรจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ชาวอังกฤษและพระสงฆ์ไทยได้ศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง 3.3) ควรจัดสร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐานเพิ่ม เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมวิปัสสนากรรมฐานตามปฏิญญาลอนดอน และ 3.4) ควรมีการร่วมมือกับองค์กรพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับคนในประเทศอังกฤษ

พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน (ดั่งวงศ์) (2553) ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พบว่า 1) คณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ใช้อินเทอร์เน็ตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวนมาก เนื้อหาหลักอยู่ที่ประวัติองค์กรหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมองค์กร 2) รูปแบบการนำเสนอมีหลายอย่างทั้งเอกสารที่เป็นข้อความตัวอักษร เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟิก โดยผ่านเว็บเพจหลายเว็บเพจในโฮมเดียวกัน กระบวนการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น มีแตกต่างกันออกไปแต่ก็มีองค์ประกอบคล้ายกัน บุคลากรส่วนมากยังเป็นผู้เสพสาร ผู้ผลิตยังมีไม่พอ ประสิทธิภาพในการผลิตอยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ ผลกระทบ ปัญหาอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการใช้เทคโนโลยีของคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน พบว่า ทำให้ชาวบ้านมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่าอาจจะไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว อาจเปิดดูเว็บที่ไม่เหมาะสม ได้ง่าย 3) แนวทางในการพัฒนารูปแบบ กระบวนการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต นั้น คณะสงฆ์ไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันกับความเจริญของเทคโนโลยี และใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิผล คณะสงฆ์ไทยควรมีองค์กรเพื่อให้การสนับสนุนและควบคุมดูแลในการใช้อินเทอร์เน็ตให้เหมาะสมกับสมณภาวะ เพราะในอนาคตสถาบันสงฆ์ องค์กรสงฆ์และวัดต่าง ๆ มีความจำเป็นที่

จะต้องใช้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเพื่อให้มีความเหมาะสมกับความเจริญของยุคสมัย

พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ตันศิริ) (2555) ศึกษาวิจัย บทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) พระสงฆ์มีการปฏิบัติงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักรธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญ และวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แก่พระสงฆ์ให้มากกว่านี้ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแพร่ได้ถูกต้อง ควรตั้งมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแพร่ไว้โดยเฉพาะ ควรจัดบุคลากรเผยแพร่เพิ่มเติม เริ่มสร้างทีมงานในกลุ่มพระเผยแพร่ด้วยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และกัน ควรฝึกฝนอบรมในเรื่องอาจารย์ ความประพฤติตลอดถึงฝ่ายปกครองก็ต้องดูแลพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ให้ทันสมัย

พระมหาสุนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์) (2555) ทำการศึกษาวิจัย ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) พระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดบุคลากรเพื่อดำเนินการเผยแพร่ วิธีการเผยแพร่ ปัญหาและอุปสรรคในวิธีดำเนินการเผยแพร่ อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านกลุ่มบุคคลเป้าหมายในการเผยแพร่และสื่อในการเผยแพร่ อยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล พบว่า คณะสงฆ์ที่มีตำแหน่ง อายุพรรษา วุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักรธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทุกข้อ 3) การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาบทบาทด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3.1) ด้านการจัดบุคลากรเพื่อดำเนินการเผยแพร่ ควรเปิดอบรมถวายความรู้ในการเผยแพร่แก่พระภิกษุเพื่อให้มีคุณภาพเพียงพอในการที่จะไปดำเนินการเผยแพร่ 3.2) ด้านกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ คณะสงฆ์ควรเพิ่มการเผยแพร่ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนรวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชน โดยวัดจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาหรืออบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม 3.3) ด้านวิธีดำเนินการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ควรมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน มีเป้าหมาย ติดตามผลงานและปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ 3.4) ด้านสื่อในการเผยแพร่

คณะสงฆ์ควรสร้างสื่อให้มากขึ้น 3.5) ปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ คือ ไม่มีสถานที่ให้เผยแผ่ ขาดงบประมาณสนับสนุน

พระครูปลัดชโล เดชพล (เป็นวิเศษ) (2555) ทำการศึกษาวิจัย บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สะอิ่ง สิรินนโท) พบว่า 1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สะอิ่ง สิรินนโท) เป็นพระผู้ใหญ่ มีความกตัญญูกตเวทิตา เป็นบุชฌิยสงฆ์ของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นนักเผยแผ่ มีความรู้ลึกซึ้งในพระพุทธธรรม ใช้รูปแบบและแนวทางการสอนให้ประจักษ์มีผลสัมฤทธิ์ ปฏิบัติตนดี แนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน ทำแต่ความดี เว้นจากการทำชั่ว เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร 2) พระเทพสุวรรณโมลี (สะอิ่ง สิรินนโท) นำเสนอพระพุทธธรรมที่เป็นเรื่องง่ายไม่ไกลตัว อธิบายธรรมได้ ชัดเจน แจ่มแจ้งนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เน้นเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ความกตัญญูกตเวทิตา 3) พระเทพสุวรรณโมลี (สะอิ่ง สิรินนโท) ได้นำรูปแบบการนำเสนอแบบ 4 ส. คือ ส.ที่ 1 คือ สันตัสสนา (แจ่มแจ้ง ส.ที่ 2 คือ สมาทปนา (จงใจ) ส.ที่ 3 คือ สมุตเตชฌา (หาญกล้า) และ ส.ที่ 4 คือ สัมปาหังสนา (ร่าเริง) มีการยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ ด้วย ทำให้เกิดอารมณ์ขัน ใช้ภาษาง่าย ๆ มีความโดดเด่นเผยแผ่ธรรมะ ด้วย โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ทำสรภัญญะ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน เป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่มีความเมตตาสูง เป็นกันเอง

พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์ (2559) ทำการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา: การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ปัญหาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันไม่มีมาตรฐานและไม่มีเอกภาพ ขาดบุคลากรทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่ทำงานอย่างทุ่มเท นโยบายไม่สอดคล้องกับศักยภาพของวัด 2) ปัญหาการส่งเสริมวัดต้นแบบของการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนรวมทั้งปัญหาด้านเทคนิคการสอนธรรมะของพระสงฆ์ ขาดความสามารถด้านภาษา ลีลาการเทศนา ธรรมะไม่ลึกซึ้งพอ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก 1) การจัดโครงการธรรมสังฆจรส่งพระวิทยากรไปอบรมประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย 2) จัดปฏิบัติธรรมในวัดเพื่ออบรมเยาวชนและประชาชนที่สนใจ 3) การเทศนาธรรมในพิธีกรรมต่าง ๆ ตามโอกาสสมควร โดยรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งสามรูปแบบนี้เหมาะสมกับสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากชาวเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีจิตใจอ่อนโยน ใช้ชีวิตบนพื้นฐานของหลักธรรมคำสอนตามศาสนาพุทธ การนำรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก 3 ข้อ ไปส่งเสริมอย่างเป็นทางการจะเป็นรูปธรรม จะส่งผลให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เหมาะสมและมีสังคมที่สงบสุขมากขึ้น

พระมหาเป้า เดชพลโยธ (คำสบาย) (2552) ศึกษาวิจัย นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาเถรสมาคม พบว่า นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาเถรสมาคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ ภาพรวมถือว่าเป็นที่น่าพอใจ เพราะยังมีพุทธศาสนิกชนให้ความสนใจเคารพนับถือให้การสนับสนุนอุปถัมภ์กิจกรรมคณะสงฆ์เป็นอย่างดี แม้จะมีพวกที่นอกกริตนอกรอยอยู่

บ้างก็เพียงเล็กน้อย การเผยแพร่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสร้างศรัทธา ยังไกลต่อเป้าหมายสูงสุดของพุทธองค์ ยิ่งในต่างแดนถือว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จ ยังไม่อาจสร้างความเชื่อ ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่คนต่างชาติต่างภาษาได้เท่าที่ควร แม้จะมีวัดในต่างแดนมากมายแต่ก็ได้เพียงรักษาศรัทธาของคนไทยในต่างแดนเท่านั้น มรรคผลจึงเป็นเรื่องยากที่จะเผยแพร่ในต่างแดนต่างชาติต่างภาษา ส่วนนโยบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐ รับนโยบายจากรัฐไปดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสนองงานคณะสงฆ์ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ วางแผนงานจัดสรรงบประมาณคณะสงฆ์ ประสานงานการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล การบริหารจัดการต่าง ๆ ขึ้นต่อสำนักนายกรัฐมนตรี ไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายใดๆ

พระปลัดสุชาติ สุวฑฒโก (ชีหมีนแปร) (2553) ทำการวิจัย ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนในหน้าที่ในการพิทักษ์พระพุทธศาสนามากขึ้นจากเดิม ชาวบ้านถือว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและการดูแลศาสนสถานเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์เป็นส่วนมาก ชาวบ้านเพียงแต่ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมทางศาสนา เท่านั้น มีการพัฒนาวิธีการเผยแผ่มมากขึ้นด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนแต่ละชุมชนเลือกคนที่มีศักยภาพเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านให้เป็นแกนนำชาวพุทธ มีการจัดตั้งเครือข่ายยุวชนธรรมจาริกที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลืองานพระศาสนา ขบวนการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลาย การประชุมระดมความคิดเห็นถึงสภาพปัญหาของแต่ละชุมชนพร้อมทั้งสาเหตุ แนวทางจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแกนกลาง เช่น กิจกรรมบุญสัจจ การทำวัตรสัจจ การประชุมแกนนำสัจจ การจัดรายการผ่านวิทยุชุมชน การเยี่ยมผู้ป่วยและผู้สูงอายุ การเป็นที่ปรึกษาปัญหาในการดำเนินชีวิต การรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีด้านการแต่งกาย ภาษาเขียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายและต่างชุมชน กระบวนการทำงานเน้นเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ออกเยี่ยมเยียนชาวบ้าน สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัยจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาและพระธรรมจาริกสร้างความสนใจให้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้น ข้อบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เด่นชัดมีหลายประการ เช่น ชุมชน ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจถึงหลักธรรมและพิธีกรรมทาง

พระพุทธศาสนา สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของในศาสนสถานและมีแกนนำชาวพุทธที่เป็นตัวแทนจากแต่ละชุมชนเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา รวมทั้งรู้จักปกป้องพระพุทธศาสนา ด้วย พื้นที่เป้าหมาย 7 หมู่บ้าน ประชากร 606 ครอบครัว มีประชากร 426 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 71 เข้าพิธีกรรมเป็น

พุทธมามกะ ยึดมั่นในพระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) ตลอดชีวิต ถือว่าประสบความสำเร็จ

พระครูใบฎีกาชิตวัสส์ ธวัชชโย (ทนนาน) (2555) ทำการวิจัย ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า วิจัย ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ค่าเฉลี่ย 4.16 ด้านเทคนิค การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตค่าเฉลี่ย 4.26 และด้านสื่อการเผยแผ่ของพระธรรมทูต ค่าเฉลี่ย 4.27 อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสถานศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และโรงเรียนที่สังกัด พบว่า ด้านเนื้อหาการเผยแผ่ของพระธรรมทูต ด้านเทคนิคการเผยแผ่ของพระธรรมทูต ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะพบว่า พระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติควรมีการวางแผนงาน วางนโยบายให้ชัดเจนทั้งด้านเนื้อหาและเวลาที่ใช้ในการบรรยายให้เหมาะสมกับช่วงชั้นของนักเรียน ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการให้ชัดเจน ถึงวันเวลาและสถานที่ ที่พระธรรมทูตจะลงปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน ควรมีการพัฒนาส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคนิควิธีการนำเสนอธรรมะในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พระมหาสุนันท์ สุนันโท (รุจิเวทย์) (2555) ทำการศึกษาวิจัย ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) พระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดบุคลากรเพื่อดำเนินการเผยแผ่ วิธีการเผยแผ่ ปัญหาและอุปสรรคในวิธีดำเนินการเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านกลุ่มบุคคลเป้าหมายในการเผยแผ่และสื่อในการเผยแผ่ อยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล พบว่า คณะสงฆ์ที่มีตำแหน่ง อายุพรรษา วุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทุกข้อ 3) การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3.1) ด้านการจัดบุคลากรเพื่อดำเนินการเผยแผ่ ควรเปิดอบรมถวายความรู้ในการเผยแผ่แก่พระภิกษุเพื่อให้มีคุณภาพเพียงพอในการที่จะไปดำเนินการเผยแผ่ 3.2) ด้านกลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ คณะสงฆ์ควรเพิ่มการ

เผยแผ่ให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนรวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชน โดยวัดจัดกิจกรรมการเจริญภาวนาหรืออบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม 3.3) ด้านวิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ควรมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน มีเป้าหมาย ติดตามผลงานและปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ 3.4) ด้านสื่อในการเผยแผ่ คณะสงฆ์ควรสร้างสื่อให้มากขึ้น 3.5) ปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ คือ ไม่มีสถานที่ให้เผยแผ่ ขาดงบประมาณสนับสนุน

พระณัฐพงษ์ สิริวิโส (ต้นศิริ) (2555) ศึกษาวิจัย บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) พระสงฆ์มีการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญ และวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ควรเพิ่มการจัดอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระสงฆ์ให้มากกว่านี้ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่ได้ถูกต้อง ควรตั้งมูลนิธิเพื่อเตรียมดำเนินการเผยแผ่ไว้โดยเฉพาะ ควรจัดหาบุคลากรเผยแผ่เพิ่มเติม เริ่มสร้างทีมงานในกลุ่มพระเผยแผ่ด้วยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และกัน ควรฝึกฝนอบรมในเรื่องอาจารย์ ความประพฤติตลอดถึงฝ่ายปกครองก็ต้องดูแลพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัย

พระครูปลัดชัชวาล เดชพโล (ปิ่นวิเศษ) (2555) ทำการศึกษาวิจัย บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สะอาด สิรินนฺโท) พบว่า 1) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สะอาด สิรินนฺโท) เป็นพระผู้ใหญ่ มีความกตัญญูกตเวทีตา เป็นปูชนียสงฆ์ของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นนักเผยแผ่ มีความรู้ลึกซึ้งในพระพุทธธรรม ใช้รูปแบบและแนวทางการสอนให้ประจักษ์มีผลสัมฤทธิ์ ปฏิบัติตนดี แนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชน ทำแต่ความดี เว้นจากการทำชั่ว เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร 2) พระเทพสุวรรณโมลี (สะอาด สิรินนฺโท) นำเสนอพระพุทธธรรมที่เป็นเรื่องง่ายไม่ไกลตัว อธิบายธรรมได้ ชัดเจน แจ่มแจ้งนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เน้นเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ความกตัญญูกตเวทีตา 3) พระเทพสุวรรณโมลี (สะอาด สิรินนฺโท) ได้นำรูปแบบการนำเสนอแบบ 4 ส. คือ ส.ที่ 1 คือ สันตัสสนา (แจ่มแจ้ง ส.ที่ 2 คือ สมาทปนา (จงใจ) ส.ที่ 3 คือ สมุตเตชชา (หาญกล้า) และ ส.ที่ 4 คือ สัมปาหังสนา (รำเริง) มีการยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ ด้วย ทำให้เกิดอารมณ์ขัน ใช้ภาษาง่าย ๆ มีความโดดเด่นเผยแผ่ธรรมะ ด้วย โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ทำสรภัญญะ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเผยแผ่หลักธรรม คำสอน เป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่มีความเมตตาสูง เป็นกันเอง

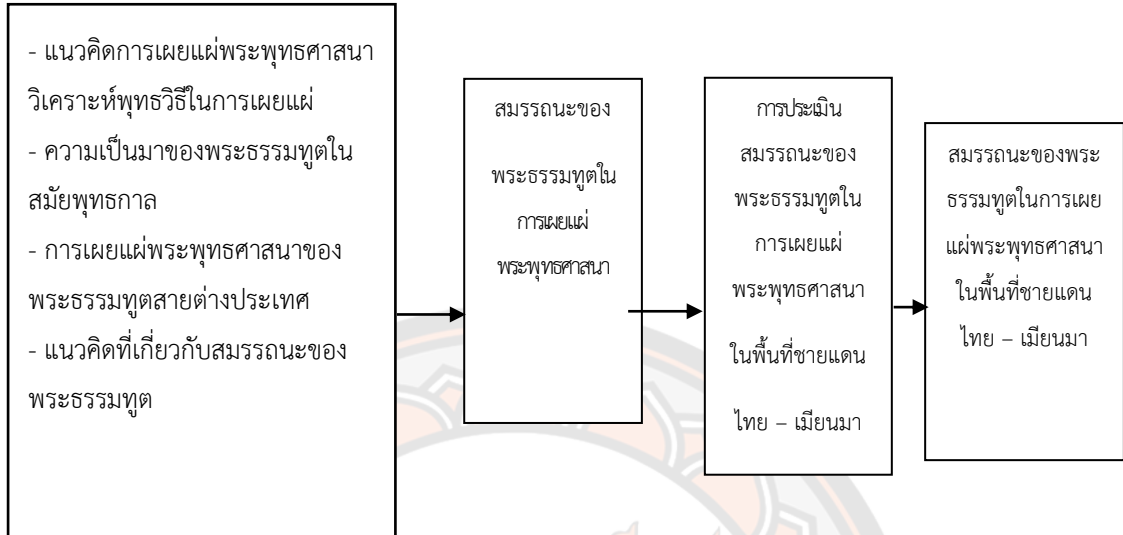
พระธรรมรินทร์ โภคากรณ์ (2556) ทำการวิจัย คุณลักษณะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล พบว่า พระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล มีคุณลักษณะที่ตรงกันทั้ง 7 ประการ คือ 1) มีความรู้ 2) มีจรรยา (ปฏิบัติ) 3) ใฝ่ศึกษา 4) มีคุณธรรมและจริยธรรม 5) มีทักษะ 6) อุทิศตน และ 7) มีภาวะผู้นำ ส่วน คุณลักษณะรอง เหมือนกันหมดและหลังพุทธกาลมีคุณลักษณะรองเพิ่มขึ้นมา 2 ประการ คือ มีทักษะ ชีวิตและมีทักษะการสื่อสาร เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละคุณลักษณะ พบว่า ต่างกันเล็กน้อย เฉพาะด้านมิวัชชา เท่านั้น กล่าวคือ สมัยพุทธกาล พระธรรมทูต รู้แจ่มแจ้งในธรรมชั้นสูงสุด สำเร็จ เป็นพระอรหันต์ ส่วนหลังพุทธกาล นอกจากเป็นพระอรหันต์แล้ว ยังเป็นผู้ทรงพระปริยัติ (พระไตรปิฎก) แดกฉานปฏิสัมภิทา 4 และชำนาญวิชา 3 ด้วย พระธรรมทูตทั้งสองสมัยนี้มี คุณลักษณะที่เด่นชัด คือ ทุกองค์ล้วนเป็นพระอรหันต์

งานวิจัยต่างประเทศ

แฮมแดน และคณะ (Hamdan and et al, 2010: 610-616) ทำการศึกษาวิจัย การทดสอบ สมรรถนะของครูชาวมาเลเซีย ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับสมรรถนะ การสอน ครูเพศหญิงมีสมรรถนะการสอนดีกว่าเพศชาย โดยเพศมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติกับสมรรถนะการสอนไม่มีความสัมพันธ์กันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การสอนกับสมรรถนะการ สอนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่คุณวุฒิกับสมรรถนะการสอนไม่มี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ออน (Onn. 2010: 464 – 469) ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะของหัวหน้าฝ่ายโรงเรียน มัธยมศึกษาประเทศมาเลเซีย พบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อร่วมงานเป็นสมรรถนะสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 74 รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร ร้อยละ 50 สมรรถนะที่ต่ำที่สุด คือ การบริหารกลุ่มสาระการ เรียนรู้ การนิเทศ กำกับและติดตามครู และการพัฒนาความเป็นมืออาชีพร้อยละ 29 – ร้อยละ 39

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัย นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยดำเนินขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้ คือ

ขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา

1. กลุ่มเป้าหมาย เลือกมาโดยวิธีการดังนี้
  - 1.1 เลือกตัวอย่างพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองในระดับบริหารนโยบายพระธรรมทูต
  - 1.2 เลือกตัวอย่างพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดนไม่น้อยกว่า 5 ปี
  - 1.3 เลือกตัวอย่างผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดตาก
2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ ในขั้นตอนนี้
  - 2.1 การรวบรวมข้อมูลดังกล่าวใช้วิธี การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล เช่น เอกสาร สื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่ของพระธรรมทูต
  - 2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก
  - 2.3 การสนทนากลุ่ม
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวรเพื่อการนำไปประกอบการขออนุญาตเก็บข้อมูล
  - 3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือและแนะนำตัวกับพระธรรมทูตในระดับปฏิบัติการ
  - 3.3 ผู้วิจัยประสานงานและกำหนดวันเวลาการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และรับรู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในแนวทางข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการพรรณนา การบรรยาย ประกอบภาพ โดยมีลักษณะการนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 โดยการรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย พระธรรมทูต ในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ และการศึกษาเอกสาร (Documentary Study)

4.2 โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นจากสื่อออนไลน์ บทความ วารสาร และสื่อสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย โดยนำมาวิเคราะห์แยกเป็นหมวดหมู่เพื่อเชื่อมโยงสู่การวิเคราะห์ผลการวิจัย

4.3 การศึกษาจากการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Study) เป็นการเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

4.4 เป็นการลงพื้นที่ด้วยตัวเอง และทำการศึกษาเชิงพื้นที่ประกอบกัน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินสมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย -เมียนมา

1. กลุ่มเป้าหมาย เลือกมาจากผู้มีความรู้ความสามารถดังนี้

1.1 เป็นพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานพระธรรมทูตในระดับภาค จังหวัด และอำเภอ และมหาวิทยาลัย

1.2 ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตาก

2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้

ในขั้นตอนนี้

2.1 เลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับสมกับประเด็นสนทนาโดยวิธีการเจาะจง

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นการสนทนาได้อย่างชัดเจน

2.3 สามารถนำการสนทนาที่บันทึกไว้ มาแยกรายละเอียด มาแยกประเด็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินสมรรถนะต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.4 เครื่องมือสำหรับการประเมินแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่ 1 คือ แบบประเมินความคิดเห็น ได้แก่ 1) มติความเหมาะสมในการนำไปใช้ และการให้ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อสมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมาใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) บริบทเชิงพื้นที่ 2) สภาพปัญหาการเผยแผ่ 3) สภาพปัญหาการทำงาน 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อเผยแผ่พระศาสนา ทั้งนี้ ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดความหมายและเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้น้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของผู้เรียนด้วยการพิจารณาขอบเขตของคะแนนเฉลี่ยที่ได้ โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ตามแนวทางของ Best (1981 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541, น. 67) แปลผลคะแนนเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงมีความหมาย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม ในการนำไปใช้ระดับน้อยที่สุด

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือเชิญจากบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยนเรศวรไปขอความอนุเคราะห์ในการเชิญผู้เชี่ยวชาญประเมินสมรรถนะพระธรรมทูต

3.2 รวบรวมความคิดเห็นจากผู้มีองค์ความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการแยกแยะและกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์และกำหนดเป็นสมรรถนะที่เหมาะสมต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ
2. การทำตารางบันทึกข้อมูล
3. การขอเอกสารประกอบการสนทนา

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาจมาจากความคิดเห็นของของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อเป็นการปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย-เมียนมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจะต้องนำข้อมูลที่ได้นั้นมา วิเคราะห์ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า และใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์และการใช้เอกสาร โดยมีรายละเอียดในการตรวจสอบดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (investigator triangulation) เป็นการ ตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนคนแล้วรวมสามคนข้อมูลจะตรงกัน
2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ(methodological triangulation) เป็นการ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีแต่ผลลัพธ์เหมือนเดิม โดยการใช้วิธีการสังเกต การ สัมภาษณ์ และการใช้เอกสารประกอบกัน

ผู้วิจัยนำข้อมูลการศึกษาที่เก็บรวบรวมได้มาสรุปผลการวิจัย พร้อมอธิบายผลที่มีความ เชื่อมโยงกัน โดยการใช้กระบวนการพรรณนา (Descriptive Approach) เป็นหลัก เพื่อศึกษาสภาพ ปัจจุบันของสมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย -เมียนมา ซึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาสภาพปัญหาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรม โดยการรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากข้อมูลจากการสนทนา กลุ่มกับพระธรรมทูตในพื้นที่ การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) โดยการรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารงานวิจัย ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นจากทางเว็บไซต์ บทความ วารสาร สื่อ สิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย โดยนำมาวิเคราะห์แยกเป็นหมวดหมู่เพื่อเชื่อมโยงสู่การ วิเคราะห์ผลการวิจัย การศึกษาจากเชิงพื้นที่ (Pilot Study) เป็นการเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่โดยใช้ วิธีการเก็บข้อมูลจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกระดับชั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลวัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ที่ 1 จาก การศึกษาเอกสาร การศึกษาเชิงพื้นที่ แบบบันทึกการสนทนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมิน สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เรื่องสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา และ 2) เพื่อประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพได้ผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย - เมียนมา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เพื่อศึกษาประเด็น 1) บริบทเชิงพื้นที่ 2) สภาพปัญหาการเผยแผ่ 3) สภาพปัญหาการทำงาน 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อเผยแผ่พระศาสนา

1. บริบทเชิงพื้นที่

ผลการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ พบว่า พระธรรมทูตที่ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ขาดความเจริญของสิ่งอำนวยความสะดวก ห่างไกลสาธารณูปโภค พื้นที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ดังข้อมูลต่อไปนี้

...โดยภาพกว้างจังหวัดตากมีประชากรหลายเผ่าพันธุ์ เรามีพระธรรมทูตปฏิบัติการอยู่แล้ว การเผยแผ่ ผลที่ได้รับจะว่าสมบูรณ์ ไม่สมบูรณ์หรือ เพราะอะไร ภาษา เขากับภาษาเรา เสร็จแล้ว ก็ได้บ้างการปฏิบัติทุกปี ๆ ก็ได้บ้างถ้าหากเรามีความเพียร

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2565)

...มีบทบาท ถ้าจะพูดว่าดี ก็ดีมาก เพราะเขามารับการศึกษาจากเราดีแล้ว ภาคปฏิบัติเขาก็ได้ นำภาคปฏิบัติไปเผยแพร่ ผลที่มันจะเกิดก็จากการปฏิบัติ แต่พวกนี้ไม่ว่า จะเป็นชาวชวาตอยแล้วแต่ ต้องใกล้ชิด ต้องเดินเท้า ไซ้กำลังหมู่บ้าน หมู่บ้านห่างไกล ไม่ใช่ ใกล้ ๆ สีสิบห้าสิบกิโล

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2565)

... - พระธรรมทูต พระธรรมจาริก มีทุกอำเภอ ในรูปแบบอาศรมพระธรรมจาริก ท่านเหล่านี้ก็จะมีข้อมูลส่งไปวัดศรีโสศกา เป็นต้นสังกัด และวัดศรีโสศกาส่งต่อไป แต่ก็มีอยู่ว่า ในความคิดของผมนะ เราต้องให้กำลังใจพวกนี้ ผมก็เลยต่อรองว่าสมควรจะเป็นพระครูสัญญาบัตรได้ไหม พระที่ปฏิบัติงาน คือผลงานเขาเกิดจากตรงนี้ ทีนี้ก็ ถ้าหากคณะสงฆ์หรือ มหาเถรทั้งหลายเห็นสมควรแล้วว่าจะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตรเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสที่ไหนก็แล้วแต่ คือเราให้กำลังใจเขา เขาจะได้ภูมิใจ ผมเรียนไปอย่างนั้น นี้ผลจะเกิดตาม

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2565)

...แต่ทีนี้ในพื้นที่ของเรามีปัญหาเรื่องชาติพันธุ์เยอะ เช่น ม้ง มูเซอร์ ลีซอ ทีนี้เรา ต้องหาบุคลากร อย่างเช่น พระเราต้องการพระที่รู้จักภาษาม้งเข้าไป ถ้าอย่างนั้นเขาจะไม่ ยอมรับ ถ้าเอาม้งเลย เขาก็ไม่ยอมรับ ต้องพระที่เป็นคนไทยได้ภาษาม้งแล้วเข้าไป ถ้าเป็น พระม้งเอง เขาจะไม่

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2565)

... เรื่องภาษาเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องฝึกฝนพัฒนา และก็เรียนรู้ ครับ มีชาวบ้านที่อยู่ แถบนั้นเป็นชุมชนอะไรส่วนใหญ่ครับ กะเหรี่ยง 99% ครับผม

(สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

... - ถ้าหากว่าเราจะขยายงานการเผยแผ่ให้มากขึ้น มันก็เกี่ยวกับเรื่องบุคลากร สำคัญบุคลากร หมู่บ้านห่างไกลต้องรับผิดชอบ บุคลากรมีน้อย

(สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 1, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

....ปัญหาที่ชัดเจนอีกอย่างหนึ่งก็คือทางบ้านเมืองก็ไม่ได้ช่วยเหลืออะไร

(สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

...พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศตีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศได้ไม่ดีเท่าที่ควร

(เอกสารหมายเลข 7)

2. สภาพปัญหาการเผยแพร่

...ปัญหาการเผยแพร่ก็มาจากปัญหาอุปสรรคเรื่องชาติพันธุ์อย่างหนึ่ง ที่สำคัญก็มาจากความเข้มแข็งของพระธรรมวินัยการปฏิบัติของพระ ปัญหาหลัก ๒ อย่างต้องแก้คู่กัน สำคัญว่าต้องแก้อันไหนก่อน ต้องพยายามแก้กันไป ตอนนี้เรามีโครงการหมู่บ้านศีล ๕ โครงการศีล ๕ คำว่าศีลเป็นของชาวบ้าน แต่ชาวบ้านคิดว่าศีลเป็นของวัด โยมมาสมทานแล้วรับจากวัด ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด ซึ่งต้องให้ศีล๕ ไปอยู่ในวิถีชีวิต ของชาวบ้าน เข้าไปอยู่ในการดำเนินชีวิตปกติ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...อย่างน้อยได้ภาษากะเหรี่ยง สักภาษา

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...อาตมาภาพในมุมมองก็ บุคลากรเนี่ยก็เป็นส่วนหนึ่งว่ามีความรู้การศึกษานี้ก็บางที่ที่ผมอยู่ต้องใช้ภาษากะเหรี่ยงนี้แหละ ถ้ามาหาประโยค 9 ประโยคอะไร มาถ่ายทอดเนี่ยชาวบ้านเนี่ยถึงจะได้เป็นนักเรียนเป็นอะไรรุ่นใหม่ ๆ แต่ว่ารุ่นเก่าๆยังมีเยอะ ก็ต้องใช้ภาษาท้องถิ่นเนี่ยแหละถึงจะเข้าใจลึกซึ้ง เหมือนที่ธรรมะข้อนั้นข้อนี้ต้องพยายามแปล บางทีแปลก็จะเป็นภาษาพิศพัทธ์บ้างอะไรบ้างเนี่ยนะ เนี่ยแหละครับ เรื่องภาษา

(การสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

...พระธรรมทูตบางรูปก็ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน บางรูปก็มีปัญหาอุปสรรค ทำให้การทำงานขาดความร่วมมือไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

(เอกสารหมายเลข 1)

...พระธรรมทูตขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ
รู้ไม่ ละเอียด ไม่ลึกซึ้ง ขาดความเข้าใจในข้อธรรมต่างๆ ที่จะนำไปเผยแผ่

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...ขาดทักษะและวิธีการที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ
ในปัจจุบัน วิธีการนำเสนอและการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึง
ประชาชนได้ทั่วถึงนั้นต้องมี ช่องทางหลายวิธีการ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...ในการไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้น ความรู้ความสามารถมี
ด้วยกันทั้งนั้น แต่ที่ไม่ค่อยบรรลุผลตามที่ต้องการคงจะเกี่ยวกับปัญหาเรื่องยุทธศาสตร์
จึงทำให้มีปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ มาก บางท่านเทศน์ดีสอนดีก็ยังไม่ได้อยู่ไม่ได้ ไม่ประสบ
ผลสำเร็จ เพราะยังมีปัจจัยอะไรหลายอย่าง งานของพระธรรมทูตมีความละเอียดอ่อนมาก
แถมยังถูกค่อนข้างขอตัวไปสอนเฉพาะกับคนไทยด้วยกัน เขาเอาเราไปเปรียบเทียบกับพระ
ธรรมทูตทิเบต ญี่ปุ่น หรือแม้กระทั่งศรีลังกา ที่ประสบผลสำเร็จมากกว่าในการเผยแผ่กับ
ชาวต่างประเทศ

(เอกสารหมายเลข1)

3. สภาพปัญหาการทำงาน

...ขาดทุนสนับสนุนส่งเสริมการเผยแผ่จากทางราชทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
อย่างแท้จริง ส่วนมากให้พระธรรมทูตเป็นผู้ลงทุนดำเนินการด้วยตนเองตามความสามารถที่
ตนเองมี

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...พุดง่าย ๆ คือทำบ้านตนเองให้สะอาดก่อนค่อยไปกวาดบ้านคนอื่น พระภิกษุที่จะไป
เผยแผ่ต้องฝึกตัวเองให้ได้ก่อน โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์นี้ อินเทอร์เน็ตการสื่อสาร
อาจมาบอกกับลูกศิษย์ว่าเฟซบุ๊กนี้ถ้าท่านใช้เพื่อการทำงานก็เป็นของมีประโยชน์ ถ้าท่านใช้
เล่นก็จะเป็นของเล่น

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...ปัญหาในปัจจุบันที่เห็นได้ชัดเจนคือตัวพระองค์เอง ไม่มีความรู้พอ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...คือตัวของพระองค์ ระบบคณะสงฆ์เองอาจจะเอื้อตามนโยบาย พหุชนะหิตายะ พหุชนะสุขายะ แต่คณะสงฆ์เองก็ต้องมองย้อนว่าตนเองมีความสามารถอย่างไร นี่เป็นสิ่งที่มีความเป็นปัญหา เราหลายท่านเลยพยายามสร้างการศึกษา การเรียนบาลี เพื่อที่จะแก้ไขปัญหา

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...ปัญหาที่ชัดเจนอีกอย่างหนึ่งก็คือทางบ้านเมืองก็ไม่ได้ช่วยเหลืออะไร อย่างเรื่องหมู่บ้านรักษาศีล 5 สำนักพุทธนั่นแหละสนับสนุน แต่มันต้องเป็นภาคีเครือข่าย พระมีศีลอยู่แล้วแต่โยมไม่มีถ้าพระจะเอาไปถ้าโยมไม่มารับ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...เราก็ใช้สถานการณ์โดยเฉพาะของเรามีโรงเรียน เราก็จะเอานักเรียนของเราเข้ามา เราเผยแผ่ด้วยการดึงนักเรียนมาด้วยการบวชเป็นศาสนทายาทเกิดขึ้น เพื่อที่จะเผยแผ่ดึงคนเข้ามา ในศาสนาพุทธของเรา เพราะว่าเรามองดูแล้วว่า ถ้าเราอยู่ในสิ่งที่มันจะเป็นมันยากที่จะเป็น เป็นไปได้ถ้าจะเผยแผ่เนี่ยเพื่อให้เขาทราบซึ่งนี่เรื่องภาษานี้อันดับแรกจะละกอสถานที่สถานที่ก็เพราะที่อยู่นี้แหละเรื่องภาษาการสงเคราะห์ด้วยหรือต้องประกอบนี้หนาเพราะว่า อามิตสีของแจกนี่ก็แจกไว้บ้าง แต่ว่าถ้าไม่แจกเขาก็ไม่มาบ้าง แต่ที่เจริญแล้วก็ไม่ค่อยมาแล้ว

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...เดี๋ยวเอาตามพโยมพูดถึงเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่ากลัวในแม่สอด แต่ว่าอำเภอนี้ อาจจะไม่มีส่งผล แต่ว่าแม่สอด ละแวกนี้ตอนเช้า ได้ยินเสียงการละหมาดทุกวัน การละหมาดเนี่ยมีความหลายนัยยะ เพราะว่าแค่อำเภอนี้เดี๋ยวมีถึงถึง ๔ มัสยิด ด้วยกัน เนี่ยในอนาคตอาจมายังมองว่าแม่สอด เป็นศูนย์กลางที่เขาจะยึดโดยใช้ มันมีทั้งโรฮิงยา มีทั้งอะไร ถ้ามาเรา ในเมื่อภัยมันมาขนาดนี้แล้ว พวกอาตมาซึ่งเป็นทีมคนรุ่นใหม่ หนัก เพราะว่าอะไร เพราะว่าเรา ก็ช่วย ที่หลวงพ่อกับเข้ามาทำให้เกิดมีลูกพระลูกเณรเยอะแยะที่โยมเห็น เราทำยังไงที่เราจะสกัดกันให้ได้ เนี่ยคือการสร้าง การเผยแผ่เชิงรุกของเรา

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...บางรูปก็มีปัญหาอุปสรรค ทำให้การทำงานขาดความร่วมมือไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สิ่งที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับพระธรรมทูตสายต่างประเทศด้วยการพัฒนาศักยภาพที่พระธรรมทูตสายต่างประเทศต้องพัฒนาให้มีให้เกิดขึ้นให้ได้

(เอกสารหมายเลข 1)

...ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากพฤติกรรมทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่๒๑ หากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนวางเฉยไม่พัฒนาสมรรถนะทางการเผยแผ่ และไม่มีควมสามัคคีของคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนทั้งประเทศเพราะความไม่รู้ ไม่เข้าใจ เป็นสาเหตุของความจำเป็นที่ต้องผลักดันให้มีนวัตกรรมมากขึ้นเพราะคนไทยเพิ่มขึ้นทุกวัน

(เอกสารหมายเลข 2)

...เพราะสภาพสังคมในปัจจุบัน ประชาชนมีความเดือดร้อนวุ่นวายเนื่องจากปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการละเมิดทางเพศ ปัญหาการก่อทะเลาะวิวาทกันของนักเรียน เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดศีลธรรมนั้นเป็นที่มาของคำถามว่า ประเทศไทยก็เป็นเมืองพุทธ ทำไมจึงเกิดปัญหาเช่นนี้ได้

(เอกสารหมายเลข 4)

...ส่วนหนึ่งก็สรุปว่าเป็นเพราะพระสงฆ์ปรับตัวตามกระแสโลกไม่ทัน พระสงฆ์ส่วนมากยังไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาดีพอ ไม่มีเทคนิควิธีการเผยแผ่ที่ดี สื่อสารไม่ตรงกับความต้องการของผู้ฟังหรือผู้รับสาร แต่ส่วนหนึ่งก็สรุปว่าพระธรรมทูตก็ทำหน้าที่ของตนอย่างมิได้ขาดตกบกพร่อง แต่ปัญหาต่างๆ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น

(เอกสารหมายเลข 3)

...การสงเคราะห์ด้วยหรือต้องประกอบนี้หนาเพราะว่า อามิสของแจกนี้ก็แจกไว้บ้าง แต่ว่าถ้าไม่แจกเขาก็ไม่มาบ้าง แต่ที่เจริญแล้วก็ไม่ค่อยมาแล้ว

(สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 5, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

...ที่ผมคิดส่วนตัวนะหรืออาจจะไม่เหมือนใครก็ได้นี่กว่านิมนต์พระนักเทศน์หลวง พ่อพยอมบ้างมาเทศน์ในงานมิ่งงานฉลองมิ่งงานอะไรเทศกลางเวทิตแบตดูลีเกจจริงนี้แหละ มา แสดงให้ชาวบ้านมาดู

(สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 4, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

...พระธรรมทูตฝ่ายบริหารกับพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติภารกิจค่อนข้างจะขาดความ เชื่อมโยงซึ่งกันหมายถึงไม่ค่อยมีการประชุมร่วมการวางแผนปฏิบัติงานหรือบางทีพระ ธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติงานก็ไม่ค่อยขอคำปรึกษาจากฝ่ายบริหารอะไรอย่างงี้ละ

(สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 5, ผู้ให้ข้อมูล, 15 มกราคม 2565)

4. แนวทางการพัฒนาเพื่อเผยแผ่พระศาสนา

...ทางนี้ก็ยังมีในมิติของทางวัฒนธรรม แต่ก็ยังเป็นเพียงวัฒนธรรมนะ ไม่ใช่. มันก็มีอยู่ แล้ว เพียงแค่สืบสาน อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่เป็น ที่เราทำร่วมกันแล้วก็ ที่เห็น ที่ทำ ก็คือ การพยายามเชื่อมโยงเรื่องของการทำงานร่วมกัน เช่น เอามิติด้านวันสำคัญเช่น มาเป็น ตัวเชื่อมระหว่างสองแผ่นดินก็ทำให้มีเชิงรุกมากขึ้นโดยมีเจ้าภาพคือวัฒนธรรม เช่น วัน มาฆบูชาที่กำลังจะถึงนี้ นอกจากวันมาฆะก็ยังมีวันวิสาขะซึ่ง เราก็มีการจัดงานสัปดาห์ ศาสนาตอนนี้ก็ทำงานเชิงรุกมากในแง่ของที่เป็นกิจกรรมทางศาสนา เช่น เอาพระสอง แผ่นดินมาสวดมนต์คนละด้าน เช่น เวลานี้เป็นการสวดมนต์ของพระพม่า เวลาหนึ่งก็เป็นการสวดมนต์ของพระไทย

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

... - พระธรรมทูต พระธรรมจาริก มีทุกอำเภอ ในรูปแบบอาศรมพระธรรมจาริก ท่านเหล่านี้ก็จะมีข้อมูลส่งไปวัดศรีโสดา เป็นต้นสังกัด และวัดศรีโสดาส่งต่อไป แต่ก็มียุ่ว่า ในความคิดของผมนะ เราต้องให้กำลังใจพวกนี้ ผมก็เลยต่อรองว่าสมควรจะเป็นพระครู สัญญาบัตรได้ไหม พระที่ปฏิบัติงาน คือผลงานเขาเกิดจากตรงนี้ ทีนี้ก็ ถ้าหากคณะสงฆ์หรือ มหาเถรทั้งหลายแหละ เห็นสมควรแล้วว่าจะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตรเป็น ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสที่ไหนก็แล้วแต่ คือเราให้กำลังใจเขา เขาจะได้ภูมิใจ ผม เรียนไปอย่างนั้น นี้ผลจะเกิดตาม

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...การเป็นพระธรรมทูตที่ดีต้องพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้ 2. ด้านทักษะ 3. ด้านการปฏิบัติและศีลาจารวัตร 4. ด้านจิตวิญญาณ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2565)

...ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงก็คือการปฏิบัติสมาธิภาวนานั้นคือการปฏิบัติตามทาง พระพุทธศาสนาที่แท้จริง พระธรรมทูตสามารถนำประเพณีปฏิบัติได้

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมขีดความสามารถของพระธรรมทูตได้ดีนั้นควรมี 4 อย่าง คือ 1. การศึกษาเล่าเรียน 2. การอบรมพัฒนาศักยภาพ 3. การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต 4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาศักยภาพ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2565)

...ความเป็นพระธรรมทูตที่ดีคาดหวังก็คือ พระธรรมทูตควรมีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ 1. มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา 2. มีทักษะด้านภาษา 3. มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส 4. มีความรู้ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน 5. มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อ

(สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหมายเลข 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2565)

...มีความรู้เข้าใจ เรื่องพระไตรปิฎก 2 สามารถประยุกต์ใช้งานได้

(เอกสารหมายเลข 1)

...ความรู้ทางธรรม ความรู้ทางโลกและฝึกรอบรม ด้านทักษะ- การปฏิบัติตน ปฏิบัติธรรม- การเทศนา และ-การผลิตและใช้สื่อ การใช้เทคโนโลยี และด้านคุณลักษณะ ที่เท่าทัน

(เอกสารหมายเลข 2)

...เพิ่มธรรมะเข้ามาในการพัฒนาสมรรถนะรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

(เอกสารหมายเลข 3)

...การเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำเป็นต้องมี ตามพระพุทธดำรัสให้พระภิกษุสงฆ์เผยแผ่ธรรมแก่คนทั่วไปบนโลกนี้ เพราะหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธสามารถใช้เป็นเครื่องชี้ทางการดำเนินชีวิตที่สงบ ร่มเย็น เป็นสุข เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

(เอกสารหมายเลข 4)

...แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธ มุ่งพัฒนาศักยภาพบุคคลในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

(เอกสารหมายเลข 8)

...ปัญหาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันไม่มีมาตรฐาน และไม่มีเอกภาพ ขาดบุคลากรทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่ทำงานอย่างทุ่มเท นโยบายไม่สอดคล้องกับศักยภาพของวัด

(เอกสารหมายเลข 6)

...จะต้องมีศิลาจารวัตร เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีความอดทน มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

(เอกสารหมายเลข 7)

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สมรรถนะของพระธรรมทูต

จากการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulations) ผู้วิจัยสรุปประเด็นสมรรถนะการเผยแผ่ของพระธรรมทูต ได้ 7 สมรรถนะ ดังนี้

สมรรถนะที่ 1 การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต

สมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี

สมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร

สมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง

สมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ

สมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ตาราง 1 แสดงสมรรถนะที่ 1 การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.1 ชื่อสมรรถนะ	
ความรู้ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา	
1.2 นิยามสมรรถนะ	
รอบรู้หลักธรรมหมวดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง	
1.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	อธิบายหลักธรรมทั้งในแง่ศีลธรรม และประมัตถธรรมได้
	เข้าใจเนื้อหาหลักธรรมคำสอน
	อ้างอิงหลักฐานเพื่อส่งเสริมการบรรยายและเผยแผ่ธรรมได้
	เข้าใจสถานการณ์ทางสังคมที่มีความหลากหลายในการรับฟังธรรม
	ผสมผสานการเผยหลักธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่
รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี	
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	คำนึงถึงการนำหลักธรรมการเผยแผ่อย่างเหมาะสม
	ระมัดระวังรอบคอบในการนำเสนอความรู้
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม
	เลือกใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้หลักธรรมอย่างสร้างสรรค์
	นำหลักธรรม ไปใช้แต่แต่ละกลุ่มบุคคลอย่างเหมาะสม
	สามารถคัดสรรหลักธรรมเผยแผ่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย
	เชื่อมโยงหลักธรรมกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้
	มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดเนื้อ

ตาราง 2 แสดงสมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต

2.1 ชื่อสมรรถนะ	
การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต	
2.2 นิยามสมรรถนะ	
มีความมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในทุกสถานการณ์	
2.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	มีความรู้เรื่องระเบียบแนวทางการเผยแผ่ของพระธรรมทูต
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ใฝ่ศึกษา หาความรู้หลักธรรม
	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
	มีเป้าหมายที่ชัดเจน
ด้านทักษะ (Skill)	ปรับตัวเข้ากับบริบทพื้นที่การปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา
	ปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด
	ปฏิบัติตามหลักพระปาติโมกข์

ตาราง 3 แสดงสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี

3.1 ชื่อสมรรถนะ	
การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม	
3.2 นิยามสมรรถนะ	
ปฏิบัติตามกิจวัตรของพระสงฆ์ รักษาข้อวัตรปฏิบัติของสังฆมที่ตนเองสังกัด	
3.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	รู้หลักธรรมวินัยและข้อพึง ระมัดระวังสำรวม
	ตีความหลักธรรมได้อย่างชัดเจน
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มุ่งมั่นรักษาธรรมเนียมข้อปฏิบัติของสงฆ์เป็นสำคัญ
	การเป็นผู้รู้จักแบ่งปัน
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตามกิจวัตรของสงฆ์อย่างเหมาะสม

ตาราง 4 แสดงสมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร

4.1 ชื่อสมรรถนะ	
การสื่อสาร	
4.2 นิยามสมรรถนะ	
การที่ผู้ที่สามารถรับรู้ รับฟัง ตีความ และส่งสารด้วยภาษาต่าง ๆ ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา โดยใช้กระบวนการคิด จนผู้รับฟังธรรมเกิดความเข้าใจในหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนา	
4.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	มีความรู้ในการสื่อสารได้ 2 ภาษาขึ้นไป
	มีความรู้ในการสื่อสารธรรมะตามขอบเขตของหมวดหมู่หลักธรรมนั้น เข้าใจถึงหลักภาษาคนและภาษาธรรม
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	ตระหนักถึงความสำคัญในการสื่อสาร
	ระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำในการสื่อสาร
ด้านทักษะ (Skill)	ประยุกต์ใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม
	พูดได้ 2 ภาษาขึ้นไป
	พูดจูงได้อย่างชัดเจน เข้าในสิ่งที่ต้องการสื่อ
	สามารถใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดหลักธรรมพระศาสนา
	สื่อสารได้ชัดเจนตรงกับกลุ่มเป้าหมาย
ใช้สื่อเทคโนโลยี ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา	

ตาราง 5 แสดงสมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง (มาจากข้างใน โดยบังจาก
พระธรรมวินัย/การฝึก)

5.1 ชื่อสมรรถนะ	
การบริหารพฤติกรรมของตนเอง	
5.2 นิยามสมรรถนะ	
สามารถปฏิบัติในอยู่ในความสำรวม อยู่ในศีล ในสมาธิภาวนาทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน	
5.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	รู้และเข้าใจหลักสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
	มีความรู้เรื่องพระธรรมวินัย
	มีความสามารถเปรียบเทียบหลักธรรมวินัยกับกฎหมาย
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มีความสงบสำรวม กาย วาจาใจ
	มีความสุข รอบคอบ
	มีความเอื้อเฟื้อ เมตตากรุณา
	มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
	มีความอดทนอดกลั้นท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบากได้
	มีความเพียรพยายาม
	มีความเสียสละ
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตามหลักวิปัสสนากรรมฐานได้
	ปฏิบัติสมาธิภาวนาทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
	มีการทำงานอย่างประณีต

ตาราง 6 แสดงสมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ

6.1 ชื่อสมรรถนะ	
สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ	
6.2 นิยามสมรรถนะ	
มีการร่วมกันทำงานของพระสงฆ์เป็นหมู่คณะ ที่มีเป้าหมายเดียวกัน มีการยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน	
6.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	เข้าใจกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	เคารพ ให้เกียรติกับพระสงฆ์ในหมู่คณะที่คิดเห็นแตกต่างกัน
	มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ
ด้านทักษะ (Skill)	มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ
	ร่วมปฏิบัติงานของพระธรรมทูตให้เกิดความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
	บริหารสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง อย่างสร้างสรรค์

ตาราง 7 แสดงสมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

7.1 ชื่อสมรรถนะ	
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	
7.2 นิยามสมรรถนะ	
สามารถแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ปฏิบัติตนบนความแตกต่างทางความเชื่อ การดำรงชีวิตของผู้ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม	
7.3 องค์ประกอบสมรรถนะ	
ด้านความรู้ (Knowledge)	มีความรู้ด้านกิจกรรมและประเพณีของศาสนิกในประเทศเพื่อนบ้านและประชาชนในพื้นที่
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	การเคารพในความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างมีความสุข ใจกว้างยอมรับความแตกต่างความคิด และวิถีปฏิบัติ มีความยืดหยุ่นและเข้าใจบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น
ด้านทักษะ (Skill)	ร่วมกิจกรรมทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมอย่างสอดคล้องกับบริบทของชุมชน สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยปราศจากความขัดแย้ง ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 ผลประเมินความเหมาะสมสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมา

ตาราง 8 แสดงสมรรถนะที่ 1 สมรรถนะการถ่ายทอดความรู้หลักการทางพระพุทธศาสนา

	รายการประเมิน			SD	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.1 ชื่อสมรรถนะ					
สมรรถนะการถ่ายทอดความรู้หลักการทางพระพุทธศาสนา	4	5	4	4.33	0.33 มาก
1.2 นิยามสมรรถนะ					
รอบรู้หลักธรรมหมวดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง	4	4	4	4.00	0.00 มาก
1.3 องค์ประกอบสมรรถนะ					
ด้านความรู้ (Knowledge)					
อธิบายหลักธรรมทั้งในแง่ศีลธรรม และประมัตตธรรมได้	4	5	5	4.33	0.33 มาก
เข้าใจเนื้อหาหลักธรรมคำสอน	4	5	4	4.33	0.33 มาก
อ้างอิงหลักฐานเพื่อส่งเสริมการบรรยายและเผยแผ่ธรรมได้	4	5	4	4.33	0.33 มาก
เข้าใจสถานการณ์ทางสังคมที่มีความหลากหลายในการรับฟังธรรม	4	5	4	4.33	0.33 มาก
ผสมผสานการเผยแผ่หลักธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่	4	5	4	4.33	0.33 มาก
รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี	4	5	4	4.33	0.33 มาก
รวม				4.39	0.33 มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)					
คำนึงถึงการนำหลักธรรมการเผยแผ่อย่างเหมาะสม	4	3	4	3.66	0.33 มาก
ระมัดระวังรอบคอบในการนำเสนอความรู้	4	4	4	4.00	0.00 มาก

รายการประเมิน					
	คนที่	คนที่	คนที่	$\bar{X}$	SD
	1	2	3		
รวม				3.83	0.17
ด้านทักษะ (Skill)					
ปฏิบัติกิจกรรมในการเผยแพร่ศาสนาอย่างเหมาะสม	4	4	3	3.67	0.33
เลือกใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้หลักธรรมอย่างสร้างสรรค์	4	4	4	4.00	0.00
นำหลักธรรม ไปใช้แต่ละกลุ่มบุคคลได้อย่างเหมาะสม	5	4	5	3.67	0.33
สามารถตีตราหลักธรรมเผยแพร่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย	4	3	3	3.33	0.33
เชื่อมโยงหลักธรรมกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้	3	4	4	3.67	0.33
มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดเนื้อ	4	4	3	3.67	0.33
รวม				3.83	0.28

จากตาราง 8 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 1 สมรรถนะการถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)

ตาราง 9 แสดงสมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต

รายการประเมิน		คนที่	คนที่	คนที่	$\bar{x}$	SD	แปลผล
		1	2	3			
2.1 ชื่อสมรรถนะ							
การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต		3	4	4	3.67	0.33	มาก
2.2 นิยามสมรรถนะ							
มีความมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูตในทุกสถานการณ์		3	4	3	3.33	0.00	ปานกลาง
2.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
มีความรู้เรื่องระเบียบแนวทางการเผยแผ่ของพระธรรมทูต		4	4	3	3.67	0.33	มาก
รวม					3.67	0.33	มาก
ด้านคุณลักษณะ							
ได้ศึกษา หาความรู้หลักการธรรม		4	4	4	4.00	0.33	มาก
(Attribute)							
มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์		4	3	4	3.67	0.00	มาก
มีเป้าหมายที่ชัดเจน							
รวม					3.89	0.17	มาก
ด้านทักษะ (Skill)							
ปรับตัวเข้ากับบริบทพื้นที่การปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา		4	3	4	3.67	0.33	มาก
ปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด		3	4	4	3.67	0.00	มาก
ปฏิบัติตามหลักพระปาติโมกข์		3	4	4	3.67	0.33	มาก
รวม					3.67	0.33	มาก

จากตาราง 9 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 2 สมรรถนะการสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูต พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก($\bar{X}$ = 3.67)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67)

ตาราง 10 แสดงสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี

รายการประเมิน		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	$\bar{x}$	SD	แปลผล
3.1 ชื่อสมรรถนะ							
การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม		4	5	4	4.33	0.33	มาก
3.2 นิยามสมรรถนะ							
ปฏิบัติตามกิจวัตรของพระสงฆ์ รักษาข้อวัตรปฏิบัติของสงฆ์ที่ตนเองสังกัด		4	3	4	3.67	0.33	มาก
3.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
ด้านความรู้ (Knowledge)	รู้หลักธรรมวินัยและข้อพึง ระมัดระวังสำรวม	4	4	4	4.00	0.00	มาก
	ดีความหลักธรรมได้อย่างชัดเจน	3	4	3	3.33	0.33	ปานกลาง
รวม					3.67	0.17	มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)	มุ่งมั่นรักษาธรรมเนียมข้อปฏิบัติของสงฆ์เป็นสำคัญ	4	4	3	3.67	0.33	มาก
	การเป็นผู้รู้จักแบ่งปัน	4	4	4	4.00	0.00	มาก
รวม					3.83	0.17	มาก
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตามกิจวัตรของสงฆ์อย่างเหมาะสม	4	3	3	3.33	0.33	มาก
	รวม				3.33	0.33	มาก

จากตาราง 10 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 3 สมรรถนะการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรม พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33)
2. นิยามสมรรถนะ ระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก($\bar{X}$ = 3.67)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33)

ตาราง 11 แสดงสมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร

รายการประเมิน		คนที่	คนที่	คนที่	$\bar{x}$	SD	แปลผล
		1	2	3			
4.1 ชื่อสมรรถนะ							
การสื่อสาร		5	5	4	4.67	0.33	มาก
4.2 นิยามสมรรถนะ							
การที่สามารถรับรู้ รับฟัง ตีความ และส่งสารด้วยภาษาต่าง ๆ ทั้งวจนภาษา และอวจนภาษา โดยใช้กระบวนการคิด จนผู้รับฟังธรรมเกิดความเข้าใจ ในหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนา		4	4	4	4.00	0.00	มาก
4.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
ด้านความรู้	มีความรู้ในการสื่อสารได้ 2 ภาษาขึ้นไป	4	4	3	3.67	0.33	มาก
(Knowledge)	มีความรู้ในการสื่อสารธรรมะตามขอบเขตของหมวดหมู่หลักธรรมนั้น	4	4	4	4.00	0.00	ปานกลาง
	เข้าใจถึงหลักภาษาคนและภาษาธรรม	4	4	4	4.00	0.00	
	รวม				3.67	0.17	มาก
ด้านคุณลักษณะ	ตระหนักถึงความสำคัญในการสื่อสาร	4	3	4	3.67	0.33	มาก
(Attribute)	ระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำในการสื่อสาร	4	4	3	4.00	0.00	มาก
	รวม				3.49	0.17	ปานกลาง
ด้านทักษะ (Skill)	ประยุกต์ใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม	5	4	4	4.33	0.33	มาก
	พูดได้ 2 ภาษาขึ้นไป	4	3	3	3.33	0.33	ปานกลาง

รายการประเมิน					
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	$\bar{X}$	SD
พูดได้อย่างชัดเจน เข้าในสิ่งที่ต้องการสื่อ	4	5	5	4.67	0.33
สามารถใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดหลักธรรมพระศาสนา	4	5	4	4.33	0.33
สื่อสารได้ชัดเจนตรงกับกลุ่มเป้าหมาย	4	5	4	4.33	0.33
ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่พระพุทธรศาสนา	4	4	4	4.00	0.00
รวม				4.17	0.33

จากตาราง 11 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 4 สมรรถนะการสื่อสาร พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17)

ตาราง 12 แสดงสมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง

รายการประเมิน		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	$\bar{X}$	SD	แปลผล
5.1 ชื่อสมรรถนะ							
การบริหารพฤติกรรมของตนเอง		3	3	4	3.33	0.33	ปานกลาง
5.2 นิยามสมรรถนะ							
สามารถปฏิบัติได้อยู่ในความสำรวม อยู่ในศีล ในสมาธิภาวนาทั้งสมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน		3	4	3	3.33	0.33	ปานกลาง
5.3 องค์ประกอบสมรรถนะ							
ด้านความรู้ (Knowledge)	รู้และเข้าใจหลักการปฏิบัติสมณธรรม	4	4	4	4.00	0.00	มาก
	มีความรู้เรื่องพระธรรมวินัย	3	4	4	3.67	0.33	มาก
	มีความสามารถเปรียบเทียบหลักธรรมวินัยกับกฎหมาย	4	3	4	3.67	0.33	มาก
	รวม				3.67	0.22	มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)							
มีความสงบสำรวม ภาว วาจาใจ		4	4	4	4.00	0.00	มาก
มีความสุข รอบคอบ		4	4	4	4.00	0.00	มาก
มีความเอื้อเฟื้อ เมตตากรุณา		4	4	3	3.33	0.33	มาก
มีความอ่อนน้อมถ่อมตน		4	3	4	3.67	0.33	มาก
มีความอดทนอดกลั้นท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบากได้		4	4	4	3.33	0.33	มาก
รวม					3.67	0.17	ปานกลาง

รายการประเมิน							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	$\bar{X}$	SD	แปลผล	
ด้านทักษะ (Skill)	ปฏิบัติตามหลักวิปัสสนากรรมฐานได้	5	4	4	4.33	0.33	มาก
	ปฏิบัติสมาธิภาวนาทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน	4	3	3	3.33	0.33	ปานกลาง
	มีการทำงานอย่างประณีต	4	5	5	4.67	0.33	มาก
รวม				4.33	0.33	มาก	

จากตาราง 12 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 5 สมรรถนะการบริหารจัดการของตนเอง พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

ตาราง 13 แสดงสมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ

รายการประเมิน	คนที่			x̄	SD	แปลผล
	1	2	3			
6.1 ชื่อสมรรถนะ						
สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ	4	5	5	4.67	0.33	มาก
6.2 นิยามสมรรถนะ						
มีการร่วมกันทำงานของพระสงฆ์เป็นหมู่คณะ ที่มีเป้าหมายเดียวกันมีการยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน	4	5	4	4.33	0.33	มาก
6.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
เข้าใจกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ	4	5	4	4.33	0.33	มาก
รวม				4.33	0.33	มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
เคารพ ให้เกียรติกับพระสงฆ์ในหมู่คณะที่คิดเห็นแตกต่างกัน	4	4	4	4.00	0.00	มาก
มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ	4	5	5	4.67	0.33	มาก
มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ	4	5	4	4.33	0.33	มาก
รวม				4.33	0.22	ปานกลาง
ด้านทักษะ (Skill)						
ร่วมปฏิบัติงานของพระธรรมทูตให้เกิดความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	5	4	4	4.33	0.33	มาก
บริหารสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง อย่างสร้างสรรค์	4	3	3	3.33	0.33	ปานกลาง

รายการประเมิน					
	คนที่	คนที่	คนที่	SD	แปลผล
	1	2	3		
รวม				4.33	0.33 มาก

จากตาราง 13 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

ตาราง 14 แสดงสมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

รายการประเมิน	คนที่			$\bar{X}$	SD	แปลผล
	1	2	3			
7.1 ชื่อสมรรถนะ						
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	4	5	4	4.33	0.33	มาก
7.2 นิยามสมรรถนะ						
สามารถแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ปฏิบัติตนบนความแตกต่างทางความเชื่อ การดำรงชีวิต ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และ วัฒนธรรม	4	4	4	4.00	0.00	มาก
7.3 องค์ประกอบสมรรถนะ						
ด้านความรู้ (Knowledge)						
มีความรู้ด้านกิจกรรมและประเพณีของศาสนาในประเทศ เพื่อที่บ้านและประชาชนในพื้นที่	4	4	3	3.67	0.33	มาก
รวม				3.67	0.33	มาก
ด้านคุณลักษณะ (Attribute)						
การเคารพในความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ หลากหลายอย่างเป็นสุข	4	4	3	3.67	0.33	มาก
ใจกว้างยอมรับความแตกต่างความคิด และวิถีปฏิบัติ	4	5	4	4.33	0.33	มาก
มีความยืดหยุ่นและเข้าใจบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น	3	3	4	3.33	0.33	มาก
รวม				3.78	0.33	ปานกลาง
ด้านทักษะ (Skill)						
ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างสอดคล้อง กับบริบทของชุมชน	4	5	4	4.33	0.33	มาก

รายการประเมิน	คนที่			$\bar{X}$	SD	แปลผล
	1	2	3			
สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยปราศจากความขัดแย้ง	4	3	3	3.33	0.33	ปานกลาง
ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4	4	4	4.00	0.00	
รวม				4.89	0.22	มาก

จากตาราง 14 ผลการประเมินสมรรถนะที่ 7 สมรรถนะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม พบว่า

1. ชื่อสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
2. นิยามสมรรถนะ มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$)
3. องค์ประกอบสมรรถนะ
  - 3.1 ด้านความรู้ (Knowledge) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 4.67$)
  - 3.2 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
  - 3.3 ด้านทักษะ (Skill) มีระดับความเหมาะสมในการนำไปใช้ระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาวิจัยสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทฤษฎีสมรรถนะ บทบาทหน้าที่ พระธรรมทูต และเสนอการพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา จึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างประเทศและในประเทศ และในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา และ ขั้นตอนที่ 2 ประเมินสมรรถนะพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา

การวิจัยเรื่องสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา โดยสรุปมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และศึกษาเชิงพื้นที่ (pilot study) ของผู้เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฐานะพระธรรมทูต ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Tri-angulations) เพื่อศึกษาประเด็นสมรรถนะของพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา ขั้นตอนการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารตั้งแต่ ปี 2550-2561 จากภารกิจของคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งเอกสารทางพระพุทธศาสนา งานวิจัย เอกสารทางราชการ และเว็บไซต์มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในส่วนของแหล่งข้อมูลของการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้รับที่รับผิดชอบการฝึกอบรมพระธรรมทูตทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ

ในส่วนของแหล่งข้อมูลของการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้รับที่รับผิดชอบการบริหารงาน และการปฏิบัติการของพระธรรมทูต 5 ท่าน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) และแหล่งข้อมูลจากการศึกษาเชิงพื้นที่ ผู้วิจัยการคัดเลือก จากพระสงฆ์ผู้มีประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ โดยการเลือกแบบ

เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลโดยวิธี Triangulations Technique เพื่อให้ได้ประเด็นสมรรถนะของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา ซึ่งสรุปประเด็นสมรรถนะพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาได้ 4 ประเด็น 1) บริบทเชิงพื้นที่ 2) สภาพปัญหาการเผยแผ่ 3) สภาพปัญหาการทำงาน 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อเผยแผ่พระศาสนา และสมรรถนะที่ได้ มี 7 สมรรถนะคือ สมรรถนะที่ 1 การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูตสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี สมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร สมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง สมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ สมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา

ในขั้นนี้ผู้วิจัยทำการประเมิน ความคิดเห็นต่อสมรรถนะของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบข้อมูล ความคิดเห็นที่มีต่อแบบสมรรถนะของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นและเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า

1. การศึกษาสมรรถนะการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดนไทย -เมียนมา ผู้วิจัยได้นำกรอบบริบทของภารกิจของคณะสงฆ์ใน 4 ด้าน มาเป็นกรอบในการศึกษา อันได้แก่ 1) บริบทเชิงพื้นที่ 2) สภาพปัญหาการเผยแผ่ 3) สภาพปัญหาการทำงาน 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อเผยแผ่พระศาสนา นำไปสู่ประเด็นสมรรถนะพระธรรมทูตใน 7 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูตสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี สมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร สมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง สมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ สมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

2. ผลการประเมินการสมรรถนะการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมาผู้วิจัยทำการประเมินความคิดเห็นต่อแบบสมรรถนะการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดนไทย -เมียนมา พบว่า พระธรรมทูตในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย - พม่า ควรประกอบด้วย 1) คุณลักษณะพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรประกอบด้วยความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ 2) การพัฒนาพระ

ธรรมทูตและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ไทยในพื้นที่ชายแดนโดยพระธรรมทูตในต่างประเทศ 3) พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ 4) พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรเป็นผู้มีอุปนิสัยเป็นบัณฑิต คือ เป็นผู้ทรงความรู้มีปัญญา มีจิตใจดีและมีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีจริยวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างงดงาม 4 ประการ 5) สะท้อนผลการประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมี 6 องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูตให้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้มแข็งและทรงประสิทธิภาพ 6) หลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ 7) ประเด็นด้านสมรรถนะพระธรรมทูต โดยทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าพระธรรมทูตทุกประเภท จะต้องมี องค์ประกอบด้านสมรรถนะที่สำคัญ 3 อย่าง คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) และ 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลการอภิปรายตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่มีทั้งหมด 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา และ ขั้นตอนที่ 2 ประเมินสมรรถนะพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมา มีรายละเอียดของการอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

การอภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา และ พบว่าพระธรรมทูตมีบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2553 เรียกว่า “ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ถือเป็นงานหลักของคณะสงฆ์ไทย ที่จะต้องทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ พระธรรมทูตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานในประเทศ และพระธรรมทูตที่ไปปฏิบัติงานในต่างประเทศ แต่ละประเภทจะปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของตน บทบาทหน้าที่ของพระธรรมทูตที่ไปปฏิบัติงานในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยหลักการแล้วของพระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นพระธรรมทูตจะต้องมีคุณสมบัติคือเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้เรื่องหลักธรรมของศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง มีปฏิปทา มีการปฏิบัติธรรมเป็นนิตยจรรยาใจแจ่มแจ้งสามารถอธิบายหรือแนะนำการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อาทิ รู้หลักวิธีปฏิบัติสมาธิภาวนา วิปัสสนากรรมฐาน และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนด้วยภาษาท้องถิ่นได้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเคารพพระรัตนตรัย ผู้บังคับบัญชา มีระเบียบวินัย เคารพกฎกติกาของอารามรักษาสถาบัน ยึดถือระเบียบปฏิบัติขององค์กรเป็นสำคัญ และมีด้านคุณลักษณะคือ มีบุคลิกภาพที่สාරวม มีวัตรปฏิบัติที่ดีงามมีวุฒิภาวะผู้นำที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามนตรี ศรีบุญสูง ที่สรุปว่า ด้านบุคลิกภาพ พระธรรมทูตจะต้องมีศีล จาริยวัตรที่

ดี เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ มีความอดทน มีความเมตตาเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ การศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี แต่กถาโนพระไตรปิฎก มีอุดมการณ์ที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างประเทศได้ (พระมหามานตรี ศรีบุญสูง, 2553) เผยแผ่ทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ได้ เข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้ สามารถประยุกต์การเผยแผ่ธรรมในรูปแบบการบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม และเขียนหนังสืออธิบายพุทธธรรมได้ ที่ผ่านมานงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในประเทศไทยยังอยู่ในลักษณะตั้งรับมิได้ขยายงานออกไปจากขอบข่ายงานเดิมเท่าใดนักเป็นเพียงการรักษาศรัทธาของศาสนิกชน ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีอิทธิพลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการเผยแผ่ศาสนา ความรู้ทางสังคม และคุณลักษณะที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถมองสังคมได้อย่างถูกต้อง ความรู้ทางสังคมจะทำให้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้นและจะส่งผลกระทบต่อตนเอง การมีทักษะชีวิตจะทำให้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีปัญหา คุณลักษณะในสังคมที่เหมาะสมจะทำให้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเกิดแรงขับในการแสดงออกของพฤติกรรมที่ถูกต้อง ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูตมีบทบาทและหน้าที่สำคัญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการให้การศึกษาเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ในปัจจุบันบทบาทและหน้าที่การทำงานของพระธรรมทูตมีความหลากหลายตามสภาพการณ์ของสังคม ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 6 ประการ ดังนี้ 1) ด้านการปกครอง เป็นบทบาทหน้าที่ของพระธรรมทูตในฐานะเป็นพระภิกษุต้องสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรืออยู่ในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศมหาเถรสมาคม หรือบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอุปัชฌาย์ในการบรรพชาและอุปสมบทกุลบุตร 2) ด้านการเผยแผ่งานของพระธรรมทูตข้อนี้เป็นงานหลักของพระธรรมทูต เพื่อประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนรับทราบด้วยวิธีการที่ไม่ผิดพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าใจหลักพุทธธรรมแล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเช่น การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม อาจมุ่งเน้นการสืบสานวัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาทั้งนี้ เพื่อเป็นการเผยแผ่ธรรมทั้งในวัดและนอกวัด รวมถึงการเผยแผ่ในประเทศและต่างประเทศ 3) ด้านการศาสนศึกษา คือบทบาทหน้าที่ด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี อันเป็นการจัดการศึกษาด้านคันถธุระการฝึกฝนบ่มเพาะด้านจิตใจ บทบาทหน้าที่ด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระธรรมทูตได้รับการแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นครู

สอนเป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมและบาลีสนามหลวงเลขานุการสอบธรรมและบาลีสนามหลวง ผู้อำนวยการหรือประธานจัดสอบธรรมบาลีสนามหลวง 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือบทบาทหน้าที่ด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กเยาวชน ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กในวัด โรงเรียนการกุศลของวัด รวมถึงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระธรรมทูตผู้เป็นเจ้าของวัดได้เป็นประธานบริหารทุนสงเคราะห์ จัดตั้งทุนสงเคราะห์มอบทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนในทุกระดับชั้นการศึกษา 5) ด้านการสาธารณูปการ เป็นบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์วัดทั้งในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสเพื่อให้เกิดความสัปปายะในการปฏิบัติกิจทางพระศาสนาเช่น ภารกิจการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลา การเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นบทบาทหนึ่งในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล เช่นการสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชนเป็นสำคัญ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การจัดให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้าย การบริจาคทรัพย์ส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์ หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ทั้ง 6 ถือเป็นหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่พระธรรมทูตจะต้องแสดงบทบาทและทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ในหลาย ๆ ด้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พระธรรมทูตต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจเผชิญกับรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย โดยเฉพาะงานด้านเผยแผ่ที่ถือว่าเป็นงานหลักของพระธรรมทูต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุธีธรรมวิสุทธ (ทองสอน สิริธมโม) ที่สรุปว่าแนวทางการพัฒนาพระธรรมทูตในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ 1) ด้านการอบรม ต้องมีการจัดตั้งโรงเรียนพระธรรมทูต คัดเลือกพระภิกษุที่มีความรู้ ความสามารถฝึกอบรมวิชาพระธรรมทูต เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมประชุมปรึกษาหารือและดำเนินงานไปตามเป้าหมายที่วางไว้นำสื่อที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการอบรม 2) ด้านการบริหาร ควรยึดหลักบริหาร 4 ประการคือ บริหารคน บริหารงาน บริหารเวลา บริหารวัตถุสิ่งของ 3) ด้านสาธารณสงเคราะห์ควรยึดหลักการสงเคราะห์ 4 อย่าง ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และการสงเคราะห์ด้วยธรรมะ 4) ด้านการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุ ต้องมีความรู้ความสามารถด้านการบรรยายธรรม กล้าแสดงออก สอดแทรกนิทานประกอบ 5) ด้านกิจกรรมประเพณีควรส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนเข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนาทุกวันธรรมสวนะ เวียนเทียน การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ 6) ด้าน

วิปัสสนากรรมฐาน ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มมากขึ้น (พระครูสุธีธรรมวิสุทธ (ทองสอน สิริธมฺโม), 2555) พระธรรมทูตมีบทบาทหน้าที่ในการนำองค์ความรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปทำการเผยแผ่อบรมสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตามและสืบสานให้ประชาชนรู้และเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง แต่ด้วยสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันยุค ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทำให้สถาบันพุทธศาสนา มีความจำเป็นต้องพัฒนาให้พระสงฆ์มีศักยภาพและสามารถเผยแผ่หลักคำสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นพระธรรมทูตจึงจำเป็นต้องมีความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ชัดเจนทุกเนื้อหาต้องสอนภาวนา สมาธิ วิปัสสนากรรมฐานได้มีความเป็นผู้นำ เผยแผ่หลักธรรมคำสอนด้วยภาษาต่างประเทศหรือภาษาท้องถิ่นได้ สามารถเผยแผ่ขยายไปยังนานาประเทศได้ พระธรรมทูตปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแนวก้าวหน้าให้พระธรรมทูตต้องสร้างชุมชนแห่งความสงสัย กระตือรือร้น อยากเรียนรู้ อยากได้คำตอบในการแก้ไขปัญหาตามหลักศาสนาพุทธ เริ่มต้นจากความสงสัย อยากเรียน อยากรู้ อยากฝึกปฏิบัติ โดยใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรืออาจกล่าวได้ว่าพระธรรมทูตจำเป็นต้องมีสมรรถนะ David D. Dubois, William J. Rothwell (2004) กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง “คุณลักษณะที่ทุกคนมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย คุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล รูปแบบความคิดและวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำ” การพัฒนาระบบสมรรถนะ จะต้องมีการออกแบบคิดพื้นฐานและที่มา การกำหนดระบบสมรรถนะ จะต้องกำหนดจากวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ยุทธศาสตร์ (Strategy) ค่านิยม (Value) วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) หรือพฤติกรรมที่องค์กร คาดหวัง/ปรารถนาให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติ (Behavior Desirable) จึงกำหนดสมรรถนะขององค์กร (Organizational Competency) หรือทิศทาง เป้าหมาย ที่ต้องการต้องการบรรลุเพื่อสร้างความแตกต่างหรือโดดเด่นกว่าองค์กรคู่แข่งเมื่อกำหนดสมรรถนะองค์กรแล้ว ขั้นตอนต่อมาต้องกำหนดสมรรถนะของบุคลากร (Employee Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะตามสายวิชาชีพ (Functional Competency) สมรรถนะร่วมของทุกตำแหน่งในกลุ่มงาน/สายวิชาชีพ (Common Functional Competency) และสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งในกลุ่มงาน/สายวิชาชีพ (Specific Functional Competency) ขั้นสุดท้าย คือ การนำระบบสมรรถนะไปเป็นพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านต่างๆ ขององค์กร เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ การวางแผนการสืบ ทอดตำแหน่ง และการจ่ายค่าตอบแทน เมื่อบุคลากรขององค์กรมีสมรรถนะสูงขึ้นก็จะทำให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ ส่งผลให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ (Excellence

Performance) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มพบว่า พระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย-เมียนมา จำเป็นต้องมีสมรรถนะซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะที่ 1 การถ่ายทอดความรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สมรรถนะที่ 2 การสร้างจิตวิญญาณและอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูตสมรรถนะที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดี สมรรถนะที่ 4 การสื่อสาร สมรรถนะที่ 5 การบริหารพฤติกรรมของตนเอง สมรรถนะที่ 6 สมรรถนะการทำงานเป็นหมู่คณะ สมรรถนะที่ 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดน ไทย – พม่า พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของภาษาการสื่อสาร และวัฒนธรรม เนื่องจากบริบทของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวชนเผ่าชาติพันธุ์ไม่สามารถสื่อภาษาไทยได้ จึงเข้าไม่ถึงหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา พระธรรมทูตขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือรู้ไม่ละเอียด ไม่ลึกซึ่งขาดความเข้าใจในข้อธรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปเผยแผ่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยา วรเมธี ที่สรุปว่าปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศได้ไม่ดีเท่าที่ควร เป็นอุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระธรรมทูตยังไม่เข้มแข็งพอ จึงให้การสนับสนุนดูแลไม่ทั่วถึง (พระมหาสุริยา วรเมธี, 2556) ขาดทักษะและวิธีการที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในปัจจุบัน วิธีการนำเสนอและการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนได้ทั่วถึงนั้นต้องมีช่องทางหลายวิธีการความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงก็คือการปฏิบัติสมาธิภาวนานั้นคือการปฏิบัติตามทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริง พระธรรมทูตสามารถนำประเพณีปฏิบัติได้ ขาดอุดมการณ์ความเป็นพระธรรมทูตที่แท้จริง ที่จะอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ขาดทุนสนับสนุนส่งเสริมการเผยแผ่จากทางราชทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์ ที่สรุปว่า ปัญหาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยในจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันไม่มีมาตรฐานและไม่มีเอกภาพ ขาดบุคลากรทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่ทำงานอย่างทุ่มเท นโยบายไม่สอดคล้องกับศักยภาพของวัด ปัญหาการส่งเสริมวัดต้นแบบของการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนรวมทั้งปัญหาด้านเทคนิคการสอนธรรมะของพระสงฆ์ ขาดความสามารถด้านภาษา ลีลาการเทศนา ฐิติธรรมไม่ลึกซึ่งพอ (พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์, 2559) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกส่วนมากให้พระธรรมทูตเป็นผู้ลงทุนดำเนินการด้วยตนเองตามความสามารถที่ตนเองมี ดังนั้นในการเผยแผ่จึงเป็นสิ่งที่ทำหายและยาก แต่อย่างไรก็ตามการเผยแผ่ต้องดำเนินไปเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ชายแดน ไทย – พม่า ได้เข้าถึง จึงมีการประชาสัมพันธ์และบวชเรียนสามเณรส่งผลให้ชาวชนเผ่าชาติพันธุ์ได้ส่งบุตรเข้าเรียนหนังสือและศึกษาหลักธรรมเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก ในด้านการเผยแผ่จึงเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นผ่านการสื่อสารการเทศนาธรรมเป็นภาษาที่ชนเผ่าสามารถเข้าใจและเข้าถึงพุทธศาสนาได้มากขึ้น ทั้งนี้พระ

ธรรมทูตถือเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในการทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมเข้าสู่ทุกสังคมจึงต้องมีบทบาทและหน้าที่สำคัญของอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่โลกเจริญด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัย พระธรรมทูตต้องมีการปรับตัวทัศนคติความคิดและวิธีการต่าง ๆ จะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์กับทุกศาสนา ทุกสถานที่หรือทุกสังคมที่เข้าไปจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญของพระธรรมทูตที่ต้องตั้งมั่นในความดีเข้าใจปัญหาและความต้องการของถิ่นฐานที่จะไป มีวิธีการสื่อสารอย่างได้ผลและมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา จึงจะสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งมีการฝึกอบรมพระธรรมทูตเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในด้านการประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การอภิปรายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การประเมินสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย - พม่า พบว่า การเผยแผ่จะขับเคลื่อนไปได้ด้วยดีต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ บุคลากรในการเผยแผ่ แต่ในทางกลับกันปัจจุบันมีบุคลากรจำนวนน้อยอีกทั้งมีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พุทธศาสนาต่อความเชื่อมโยงกัน ในการรับผิดชอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของประเทศจำเป็นต้องมีกองงานพระธรรมทูตส่วนกลางก็คือมีพระธรรมทูตฝ่ายบริหารคู่กับฝ่ายปฏิบัติการควบคู่และมีความความเชื่อมโยงกันขององค์การทั้งสามเป็นความเชื่อมโยงเหมือนกัน มีแผนปฏิบัติงานแต่ละปีมีความชัดเจนในการถ่ายทอด นอกจากนี้ข้อจำกัดอย่างหนึ่งก็คือการเผยแผ่งานคณะสงฆ์ ในช่วงของการปฏิบัติงานเยอะ เช่นว่า เป็นแม่กองงานสำนักทูตแล้วก็ยังมีเจ้าคณะภาคต่าง ๆ เจ้าคณะจังหวัดต่าง ๆ ทั้งนี้ในการสื่อสารการเผยแผ่งานในการปฏิบัติงานสำนักทูต บางครั้งก็ไปติด เจ้าคณะภาคหรือเจ้าคณะจังหวัดส่งผลให้เกิดความล่าช้าและอาจจะเข้าไม่ถึงพระธรรมทูตฝ่ายบริหารระดับจังหวัดหรือพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการอันนี้ค่อนข้างจะยากทำหน้ามีสายตามี่มองเห็นดีและมีจิตสัมผัสในส่วนของการปฏิบัติงานในจังหวัดแต่ละจังหวัด พระธรรมทูตฝ่ายบริหารกับพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการก็ค่อนข้างจะขาดความเชื่อมโยงซึ่งกัน หมายถึงไม่ค่อยมีการประชุมร่วมการวางแผนปฏิบัติงานหรือบางที่พระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการก็ไม่ค่อยขอคำปรึกษาจากฝ่ายบริหาร ในการเชื่อมโยงในส่วนนี้เท่ามองเห็นในอุปสรรคปัญหาในส่วนตัวของพระธรรมทูตเองยังขาดภูมิความรู้ที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาของเราซึ่งจะนำไปเผยอีกอย่างงานเผยแผ่ไม่ใช่เผยแผ่เฉพาะคำพูดในการเผยแผ่ต้องมีเรื่องของสมณะรูปเรื่องของการปฏิบัติด้วยวิชาจรณะสมปณฺโณถึงพร้อมด้วยวิชาและข้อปฏิบัติตัวจะเป็นที่สนใจให้ญาติโยมได้ฟังและให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสที่นี้ในส่วนของพระธรรมทูตก็ค่อนข้างจะขาดความรู้ในเรื่องวิชาและกัณฐะก็คือท่านมีวิชาเยอะแต่ขาดจรณะขาดจรณะก็ขาดแคลนกลไกในความผูกพันและความเห็นอันเป็นระยะสั้นเพื่อพัฒนาให้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ และคณะ ที่สรุปว่าในส่วนข้อเสนอแนะพบว่าพระธรรมทูตปัจจุบันมีจำนวนน้อยมากการทำงานไม่เป็นทีมขาดการมีส่วนร่วมไม่มีเครือข่ายชาวพุทธระดับนานาชาติและองค์กรหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องสร้าง

สำนักงานพระธรรมทูตให้ชัดเจนเพื่อสร้างเครือข่ายในระดับองค์กร (พระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ และคณะ, 2552) ดังนั้นคุณลักษณะพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย - พม่า ควรประกอบด้วย 1. คุณลักษณะพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรประกอบด้วยความเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ คือ 1) วิชา คือมีความรู้ แดกฉานในหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา และ ความรู้ในศาสตร์สมัยอื่น ๆ สามารถที่จะนำมาบูรณาการกับหลักธรรมได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน 2) จรณะ คือ มีข้อวัตรปฏิบัติ ที่ไม่ผิดไปจากหลักการของพระวินัย 2. การพัฒนาพระธรรมทูตและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ไทยในพื้นที่ชายแดนโดยพระธรรมทูตในต่างประเทศ ควรปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ดังนี้ 1) ปฏิบัติในทางพระวินัย 2) ควรเป็นผู้หนักแน่นในพระวินัย 3) ประพฤติตนให้สมกับเป็นผู้เผยแผ่ศาสนา 4) บำเพ็ญประโยชน์ปฏิบัติศาสนกิจให้ปรากฏเป็นไปเพื่อประโยชน์สุข ด้วยการสงเคราะห์อนุเคราะห์ตามธรรมวิธี 5) ปฏิบัติจวัตรต่าง ๆ ให้ครบถ้วนตามแบบแผน ธรรมเนียมของคณะสงฆ์ไทยเท่าที่สามารถจะทำได้ในสภาพของประเทศ 3. พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ 1) ปาติ โมกขสังวร สำรวมในพระปาติโมกข์อินทริยสังวร 2) อินทริยสังวร สำรวมอินทริยตา หูจมูก ลิ้นกาย ใจ 3) อาชีวนปาริสุทธิเลี้ยงชีวิตด้วยทางที่ชอบ 4) ปัจจยปัจจเวกขณะ พิจารณาเสียก่อน แล้วจึงบริโภคปัจจัย 4 เพื่อคุ้มครองป้องกันรักษาให้พระธรรมทูต ได้ประพฤติปฏิบัติชอบ ประกอบกิจให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรมทุกประการ 12 4. พระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรเป็นผู้มีอุปนิสัยเป็นบัณฑิต คือ เป็นผู้ทรงความรู้ มีปัญญา มีจิตใจดีและมีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีจริยวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างงดงาม 4 ประการ ได้แก่ 1) เป็นคนคิดดีคือ การไม่คิดละโมภ ไม่พยายาปกป้องร้ายใคร รู้จักให้อภัย เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น 2) เป็นคนพูดดีคือวจีสัจจริต พูดจริง ทำจริงไม่ โกหก ไม่พูดหยาบ ถากถาง นินทาว่าร้าย 3) เป็นคนทำดีคือ ทำอาชีพสุจริต มีเมตตา ทำทานเป็น ปกตินิสัย อยู่ในศีลธรรมทำสมาธิภาวนา 4) รู้ระเบียบ กฎกติกามรรยาทที่ดีอาทิเช่น การรักษา ระเบียบวินัยขององค์กร เพื่อให้หมู่คณะมีความเป็นระเบียบและการดำเนินงานไม่สับสน หรือการ รักษาความสะอาด ปฏิบัติและเคารพกฎของสถานที่ไม่ทำตามอำเภอใจ 5. สะท้อนผลการประเมินเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมี 6 องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูตให้เป็นผู้นำทางจิต วิญญาณที่เข้มแข็งและทรงประสิทธิภาพ (Effective) ในการทำงานเผยแผ่ศาสนาในต่างประเทศ 3 ประการสำคัญ คือ 1 ศรัทธา 2 วิชา 3 จรณะ จึงจะนำไปสู่ความเป็นผู้นำได้ 6. หลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ คือ หลักสัทธรรม 3 ได้แก่ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ และ 7. ประเด็นด้านสมรรถนะพระธรรมทูต โดยทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าพระธรรมทูตทุกประเภท จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบด้านสมรรถนะที่สำคัญ 3 อย่างคือ 1) ความรู้ (Knowledge) งานพระธรรมทูต ถือเป็นภารกิจสำคัญในการนำพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ไปสู่ประชาชน จึงต้องมีองค์ประกอบด้านความรู้ ในทางพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง ทั้งทางด้านปรีชาปฏิบัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ หรือ

หลักไตรสิกขา และยังต้องศึกษาค้นคว้าศาสตร์สมัยใหม่ประกอบกันด้วย 2) ทักษะ (Skills) พระธรรมทูตจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำงานเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางด้านภาษาหลักและภาษาท้องถิ่น ทักษะทางการสื่อสารถ่ายทอดความรู้ในทางพระศาสนาอย่างชัดเจน และมีทักษะในด้านการปกครอง การสงเคราะห์ตามสมควร และ 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) พระธรรมทูต มีความประพฤติเรียบร้อย ตามแนวทางของกรอบพระธรรมวินัย และนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ประชาชนชนทุกระดับชั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานครินทร์อนาลโย (สุขราช) และคณะ ที่สรุปว่าสภาพ สมรรถนะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกันทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) (พระมหานครินทร์อนาลโย (สุขราช) และคณะ, 2563)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมาสามารถนำไปบูรณา และบริหารจัดการ ให้เหมาะสมกับงานคณะสงฆ์ที่ขาดแคลนพระธรรมทูตนักเผยแผ่ในพื้นที่ได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย – เมียนมาในครั้งนี้ ในบางสมรรถนะอาจมีปัญหาด้านการใช้อุปกรณ์ เช่น สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและใช้งานอย่างสร้างสรรค์ เพราะบางแห่งมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความยากลำบากในการสร้างความเข้าใจ และขาดทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมาควรมีการจัดกิจกรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกับพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะทำให้เกิดการเรียนรู้เกิดสมรรถนะทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤตชน วงศ์รัตน์. (2553). *การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของผู้จัดการฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- กรมชลประทาน. (2563). *รายงานแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำระดับจังหวัด จังหวัดตาก*. ตาก: สำนักบริหารโครงการกรมชลประทานฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563.
- คุณ วงศ์อนันต์. (2552). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ยโนธร เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เจตนา แดงอินทวัฒน์. (2555). *รายงานการศึกษาส่วนบุคคลสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- เจ็ดเจ็ดข่าวเด็ด. (2561). *ข้อมูลที่ตั้ง เขตปกครองจังหวัดตาก*. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2561 จาก www.77Kaoded.com.
- ชวนพิศ สิทธิธาดา. (2552). *รูปแบบพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชานนท์ เศรษฐแสงศรี. (2555). *ระบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เขาวรัตน์ เตมียกุล. (2552). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการวิจัยของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). *การสรรหา การคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซ์ชรินทร์ ชวนวัน. (2554). *รูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ตระกุล จิตวัฒนากร. (2555). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพสำหรับครูผู้สอนบริหารธุรกิจของวิทยาลัยอาชีวศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- เตือนใจ ดลประสิทธิ์. (2552). *การพัฒนาระบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์วิทย์ แสงทอง. (2547). *มารู้จัก Competency กันเถอะ*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- ธวัชชัย ฉินสังธีระพานิช. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ชัยวรมุข (Almon). (2561). *การพัฒนา คือ อะไร*. สืบค้น 25 เมษายน 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/485293>
- นภาเดช บุญเชิดชู. (2552). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตา โาณ). (2548). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติวิมล. (2559). *บทบาทพระธรรมทูต*. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=KVED9aEnFJc>.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระธรรมรินทร์ โภคาภรณ์. (2556). *งานพระธรรมทูตอินเดีย - เนปาล พระเทพโพธิวิเทศ (วีรยุทธวีรยุทธ)*. พุทธคยา อินเดีย: สำนักงานพระธรรมทูต วัดไทยพุทธคยา อินเดีย.
- พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมงฺกโร). (2546). *“วิถีแห่งพระธรรมทูต”, ใน พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 9*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). *พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 2* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสรี พุทธรกชิตโต. (2558). *บทบาทพระสงฆ์ต่อสังคมไทยในอดีตถึงปัจจุบัน การจัดการเชิงพุทธ. สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา นครราชสีมา*. สืบค้น 7 พฤษภาคม 2561. จาก <https://sites.google.com/site/smcucorat/Home/khxmul-web/pi-4-2552/pi-4-/kar-suksasngkheraah/bthkhwa/bth-thi-7>
- พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์. (2559). *การเผยแพร่พระพุทธศาสนา: การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พระมหาดนัด อุดจारी, และพระปลัดอาพล สุธีโร. (2559). *พระธรรมทูตสายต่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชวนพิศ สิทธิธาดา. (2552). *รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารวัดชั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ วะสี. (2540). *การพัฒนาพลังสร้างสรรค์องค์กร*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระครูวิจิตรธรรมโกศล. (2537). *นิทานสนุกปลูกใจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง
- พระณปวร โทวาท และสัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2561). *ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย*. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 14(1): 164-156.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2525). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2547). *คม ชัด ลึก เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2549). *พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: ตาตา
- พิสิฐ เจริญสุข. (2539). *คู่มือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- ไพรินทร์ มากเจริญ. (2551). *ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ วิชโยธิน. (2555). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสายการผลิตอุตสาหกรรมแม่พิมพ์ไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ,
- พจนารถ สุพรรณกุล. (2557). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ*. สืบค้น 26 เมษายน 2561, จาก www.phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/106-2014-09-20-08-27-56.
- พงษ์ศักดิ์ พรณัฐภูมิกุล. (2543). “การนำ Competencies สู่ภาคปฏิบัติ”. *วารสารการบริหารคน*, 21(4), 23-28.
- ภาณุวัฒน์ ศิริบุษย์. (2554). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการงานซ่อมบำรุงในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (สารกึ่งตัวนำ) แผงวงจรรวม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2556). *แนวทางการพัฒนาระบบสมรรถนะ.*

สืบค้น 26 เมษายน 2561. จาก <http://competency.rmutp.ac.th/competency-Development-model/>

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย. พระวินัยปิฎกเล่มที่ 10*

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500.*

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช*

วิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มานิตย์ นาคเมือง. (2551). *รูปแบบการพัฒนสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอน ในสถานศึกษา*

ขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วณิช นิรันตรานนท์. (2552). *รูปแบบการพัฒนสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาที่มี*

ประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตบริการของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา

อุดรธานี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม.

วิศราภรณ์ น้อยใจมั่น, โสพิศ เทศสลด และ อุบลรักษ์ สุริยคำวงศ์. (2551). *สมรรถนะของ ผู้บริหาร*

สถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (การศึกษาค้นคว้า

ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิศิษฐ์ พงศ์พัฒนจิต. (2546). *คู่มือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนา

แห่งชาติ.

วิจิต เทพประสิทธิ์. (2552). *การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยระบบปรับเหมาะ*

การเรียนรู้แบบปฏิบัติจริงตามวิธีคอนตรัคติวิสต์สำหรับข้าราชการกระทรวงพลังงาน

(วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิทยา จันทศิริ. (2551). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วุทธิศักดิ์ โภชนกุล. (ม.ป.ป.). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูประจำการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับครู* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิมาน วรรณคำ. (2553). *การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- วุทธิศักดิ์ โภชนกุล. (ม.ป.ป.). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูประจำการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับครู* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2561). *ความหมายของการพัฒนาคำที่มีความหมายใกล้เคียงและแนวคิด พื้นฐานของการพัฒนา*. สืบค้น 26 เมษายน 2561, จาก <http://mgmtsci.stou.ac.th/downloads/B2.pdf>.
- ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2554-2559*.
- สนิท ศรีสำแดง. (2544). *พระพุทธศาสนา: กระบวนทัศน์ใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสง จันทรงาม. (2540). *วิธีสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2530). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 38). กรุงเทพฯ: ผลิธัมม์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). *พุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2547). *การกำหนดสมรรถนะราชการพลเรือน. เอกสารเผยแพร่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2554). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน. เอกสารเผยแพร่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2553*. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2561, จาก nsn.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตาก.(2561). *ข้อมูลวัด พระสงฆ์ จังหวัดตาก*. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2561, จาก [tak onab go.th](http://tak.onab.go.th).

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตาก. (2561). รายงานสรุปจำนวนวัด พระภิกษุ และสามเณร ใน จังหวัดตาก. สืบค้น 26 เมษายน 2561. จาก http://tak.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=286&Itemid=123.
- สิร์รานี วสุภัทร. (2551). ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชกุฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุทัศน์ ครำในเมื่อง. (2553). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชกุฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์น เอเชีย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อุบลรัตน์ เตียรรัตน์ (2559). ระบบการพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมทูตในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชกุฎบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุดร เขียวอ่อน. (2560). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชกุฎบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชตานนท์. (2553). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้มีความเป็นครูมืออาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. เชียงใหม่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2.
- โสภภาพร กล่ำสกุล. (2553). การพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ (คุชกุฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อนันต์ นามทองตัน (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชกุฎบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิสรร์ ภาชนะวรรณ. (2552). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของครูด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชกุฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิภัทร อังสนันท์. (2560). ธรรมยุติกนิกาย : พุทธศาสนาแนวลัทธินิยม. สืบค้น 13 พฤษภาคม 2561. จาก https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_11064.
- ฮาดี้. (2010). บทบาทและหน้าที่พระธรรมทูตไทยในต่างแดน. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2561, จาก http://t-dhamma.org/_edid4/.

- Davies, B., & Ellison, L. (1980). *School Leadership for the 21st century*. London: Rutledge.
- Mc Clell, & D.C. (1973). Testing for competence rather than for Intelligence. *American Psychologist*, 28, (1-14).
- Parry. (1998). *Premature rupture of the fetal membranes*. Center for Research on Reproduction and Women's Health. University of Pennsylvania Medical Center, Philadelphia, USA.
- Schoonover. (2002). *Handbook of Mass Measurement*. Boca Raton, FL: CRC Press. USA.
- Spencer, L. M., & Spencer, S.M. (1993). *Competent at work: Model for superior performance*. New York: Wiley.
- Swanson, R. A., & Holton, E. F. III. (1997). *Human Research Development Research Handbook Linking Research and Practice*. San Francisco. USA: Berrett Koehler.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบคำถามการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์
เรื่อง สมรรถนะของพระธรรมทูต
เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย-เมียนมา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมา และ เพื่อประเมินความเหมาะสมสมรรถนะของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย – เมียนมาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ที่อยู่.....

ตำแหน่ง.....

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

1) ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหา/อุปสรรค ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดน ไทย-เมียนมา

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าพระธรรมทูตในพื้นที่ชายแดนไทยเมียนมาต้องพัฒนาศักยภาพด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3) อะไรที่ท่านคิดว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมขีดความสามารถของพระธรรมทูตในการเผยแผ่ศาสนา ในพื้นที่ชายแดน ไทย - เมียนมา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) ท่านมีความคาดหวังในธรรมทูตต่อการเผยแผ่พระศาสนาในพื้นที่ชายแดนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารและพัฒนการศึกษา โทร. 2432

ที่ อว 0603.05.03/-

วันที่ 18 พฤษภาคม 2563

เรื่อง ขอเชิญประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าวิทยานิพนธ์

เรียน นางสาวขวัญฤทัย โพธิเสน, นางกฤษณา วรรณกลาง, นางกอบคำ จันทร์ทรง, นางธัญธรณ์ ดันโน,
นางสาวพัศฎาพรห์ คำจันทร์, พระมหาเรวัตร์ ผมหอม

ตามที่นิสิตได้เข้าศึกษาในหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ซึ่งจะต้องมีการทำวิทยานิพนธ์ ตามเกณฑ์การสำเร็จการศึกษานั้น

ในการนี้ เพื่อเป็นการกำกับ ติดตามความก้าวหน้า และช่วยเหลือนิสิตในการจัดทำของวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จตามแผนที่กำหนด สาขาวิชาพัฒนศึกษา จึงขอเชิญนิสิตเข้าร่วมประชุมติดตามและนำเสนอความก้าวหน้าวิทยานิพนธ์ ในวันศุกร์ที่ 22 พฤษภาคม 2563 เวลา 09.30 น. เป็นต้นไป ทั้งนี้ ให้นิสิตเตรียมเอกสารรายงานความก้าวหน้าวิทยานิพนธ์ที่มีความก้าวหน้าล่าสุดมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและเข้าร่วมประชุมตามวันเวลาดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์)

ประธานสาขาวิชาพัฒนศึกษา

ที่ อว.๐๖๐๓.๐๖/ ๓ ๐๐๖๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
ย่านเกษมเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๓๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

นมัสการ พระสงฆ์สังฆวิไลคุณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....๒.....ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ถมรทณะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ ลุดมวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก พระคุณเจ้า ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้า โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอนมัสการ ขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเวียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๔๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๔๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ สมหอม

โทร ๐๙๔๘๘๘๕-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ว ๐๐๕๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๓๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความร่วมมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

นมัสการ **พระมหา ดร. อธิวิธย์ อธิวาทะคุณ**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ ผอมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ถมรณะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักซ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก พระคุณเจ้า ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้า โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมนัสการ ขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมนัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๔๘๐๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๔๘๐๖

๒. พระมหาเรวัตร์ ผอมหอม

โทร ๐๙-๘๘๘๘-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

นมัสการ **พ.ด. ดร. พระครูวิเชียรสมุทร เกจิธมฺโว**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร สมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๖๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรณะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ อุทุมวัน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก พระคุณเจ้า ในกรณี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้า โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็น ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอนมัสการ ขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกชัย นาคุตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๕๐๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๕๐๖

๒. พระมหาเรวัตร สมหอม

โทร ๐๙-๘๘๘๕-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๕๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

นมัสการ **ดร.พรศรสิทธิ์ คุ้มอินทร์**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ ผมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ถมรณะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มี นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก พระคุณเจ้า ในกาณ์นี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้า โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็น ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมนัสการ ขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมนัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๕๕๙๖-๘๘๐๘

โทรสาร ๐ ๕๕๙๖-๘๘๐๖

๒. พระมหาเรวัตร์ ผมหอม

โทร ๐๙-๘๘๘๕-๐๙๘๒

ที่ อว.๐๖๐๓.๐๖/ว ๐๐๖๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๓๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

นมัสการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๕๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุณหวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจาก พระคุณเจ้า ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้า โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอนมัสการ ขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๔๘๐๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๔๘๐๖

๒. พระมหาเรวัตร์ สมหอม

โทร ๐๙-๕๕๘๕-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๘๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอร้องเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ ๑๖. พจนดรุณวิไลศรีธาดา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๓๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ คุณมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระองค์เจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอมิลาการพระองค์เจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตินัดจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระองค์เจ้าด้วยดี และขอมิลาการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมิลาการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐๕๕๙๖-๘๘๑๘

โทรสาร ๐๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ สมหอม

โทร ๐๕๕๘๘๔๙-๐๙๘๖

ที่ ๘๖. ๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูอภิรักษ์ ติกขวิมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตต์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ ลูกมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระองค์เจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอมีสการพระองค์เจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตฺติจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระองค์เจ้าด้วยดี และขอมีสการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมีสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามย์ นาคุม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘
โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖
๒. พระมหาเรวัตต์ สมหอม
โทร ๐๙-๘๘๘๘-๐๙๘๒

ที่ อว.บ๖๐๓.๐๖/ว ๐๐๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ ดร.พระมหาจุฑาทร พนมปัญญ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเวทย์ ฆมหอม รหัสประจำตัว ๕๕๐๓๓๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ กุศลวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาลแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตินจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขออนุญาตขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคอม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๐๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๐๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเวทย์ ฆมหอม

โทร ๐๖-๘๘๘๙-๐๙๘๒

ที่ ๒๖.๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระพิทักษ์ประสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๒ ฉบับ

ด้วย พระมหาเวทย์ ฆมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้วิงวอนให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ จุลมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอมิสการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตดจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมิสการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมิสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามย์ นาคูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเวทย์ ฆมหอม

โทร ๐๙-๘๘๘๘-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาเวทย์ ธรรมวิธาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย พระมหาเวทย์ ธรรมวิธาน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ กุศลรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาลแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนมัสการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตดจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอแสดงความขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคอม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเวทย์ ธรรมวิธาน

โทร ๐๙-๘๘๘๙-๐๙๘๒

ที่ อว.บ๑๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๓๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระปลัดชรินทร์ ภิรัตโก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๓๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุตมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนมัติการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตดจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอแสดงความขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออนมัติการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ สมหอม

โทร ๐๙-๘๘๘๙-๐๙๖๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เนื่อสาร *เครือข่าย สรพคส สรพคก*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตต์ ผมหอม รหัสประจำตัว ๕๔๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ ลูกมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาลแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอมีสการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมีสการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมีสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนามย์ นาคุม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๑๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตต์ ผมหอม

โทร ๐๕-๕๕๘๘๙-๐๕๕๒

ที่ อว.บ๑๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ **ดร. พรอญ์ ชัยศักดิ์คุณ**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเวทย์ ฆนทอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๓๕๕๖ บัณฑิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรณะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาศุภฤกษ์บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาลแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุญาตพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขออนุญาตขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเวทย์ ฆนทอม

โทร ๐๙-๘๔๘๙-๐๙๖๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอร้องเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูอดากรกิจวิธาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตต์ ผมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๓๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้วิบนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ กุศลวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตินัดจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอแสดงความขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นากุลอม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตต์ ผมหอม

โทร ๐๙-๘๘๘๘-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ว ๐๐๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ *พ.ศ. ๑๙๙๙ พจนานุกรมไทย กวีศรีเมือง*

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย พระมหาเวทย์ วัฒนอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ กุศลรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาล้วนเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอมีสการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมีสการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมีสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามย์ นาคุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐๕๕๙๖-๘๘๐๘

โทรสาร ๐๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเวทย์ วัฒนอม

โทร ๐๙-๘๘๘๙-๐๙๘๖

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูสาทร สันต์วิวัฒน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๓๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ จุตมวิวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุมัติการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตินัดจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมิได้กราบขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ สมหอม

โทร ๐๕-๘๔๘๘-๐๕๘๒

ที่ อว. ๑๖๐๓.๑๖/ ๖ ๐๐๘๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาเวทย์ วัฒนธโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเวทย์ วัฒนธโร รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้วิงวอนมติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอมิสการพระคุณเจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมิสการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมิสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเวทย์ วัฒนธโร

โทร ๐๙-๘๔๘๘๙-๐๙๕๒

ที่ ฮว. ๐๖๐๓.๐๖/ ๖ ๐๐๔๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิจิตร ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นมัสการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....๒.....ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ ผมทอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ได้วิบนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคูขี้บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิจารณาลแล้วเห็นว่าพระองค์เจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนมัสการพระองค์เจ้าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับรูปแบบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ โดยนิตินจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระองค์เจ้าด้วยดี และขออณมัสการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมนัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๘

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๖

๒. พระมหาเรวัตร์ ผมทอม

โทร ๐๕-๘๘๘๔-๐๗๘๖

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระครูวินัยธรสมุทร ถาวรธมโม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ ผมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุมัติการ พระคุณเจ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขออนุมัติการขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออนุมัติด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ ผมหอม

โทร ๐๙-๘๔๘๔-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ ดร.พระมหาธีรวิริ์ ธีรวุฒนเมธี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ ผมทอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุมัติการ พระคุณเจ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย นเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขออนุมัติการขอบคุณอย่าง สูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออนุมัติด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ ผมทอม

โทร ๐๙-๘๘๘๔-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๐๗๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.อุตร เขียวอ่อน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตร์ ผมทอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. พระมหาเรวัตร์ ผมทอม

โทร ๐๙-๘๔๘๔-๐๙๘๒

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๖/ ๓ ๐๐๕๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเรวัตต์ สมหอม รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "สมรรถนะพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หักษ์ ฤกษ์รัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่า พระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอมติสภาฯ พระคุณเจ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอมติสภาฯ ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมติสภาฯ ด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาคุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย
โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๘
โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๖๖
๒. พระมหาเรวัตต์ สมหอม
โทร ๐๙-๘๘๘๙-๐๙๘๑๐

ประกาศคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบพิจารณาโครงงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาเอก

เพื่อให้การสอบพิจารณาโครงงานวิทยานิพนธ์ของ พระมหาเรวัตต์ ผมหอม รหัสนิสิต ๕๘๐๓๕๕๖ นิสิตระดับปริญญาเอก ภาคปกติ สาขาวิชาพัฒนศึกษา เรื่อง การพัฒนาสรณะพระธรรมทูต เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๓๓ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบพิจารณาโครงงานวิทยานิพนธ์ของ พระมหาเรวัตต์ ผมหอม ดังต่อไปนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์	ประธานกรรมการสอบพิจารณา โครงงานวิทยานิพนธ์
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์	กรรมการสอบพิจารณาโครงงาน วิทยานิพนธ์
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	กรรมการสอบพิจารณาโครงงาน วิทยานิพนธ์และเลขานุการ

ให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการสอบพิจารณาโครงงานวิทยานิพนธ์ของ พระมหาเรวัตต์ ผมหอม ในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔ ผ่านระบบออนไลน์ Microsoft Teams ตั้งแต่เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. แล้วให้ประธานกรรมการฯ รายงานผลการสอบพิจารณาโครงงานวิทยานิพนธ์ให้บัณฑิตวิทยาลัยทราบ เพื่อบัณฑิตวิทยาลัยจะดำเนินการต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ประกาศบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาเอก

เพื่อให้การสอบวิทยานิพนธ์ของ **พระมหาเรวัตต์ ผมหอม** รหัสประจำตัว **๕๘๐๓๑๕๕๖** นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ.๒๕๓๓ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของ **พระมหาเรวัตต์ ผมหอม** ดังต่อไปนี้

๑. พระมหา ดร.ธีรวีร์	ธีรวิวัฒน์เมธี (พันธ์ศรี)	ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์	อุดมรัตน์	ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา	ภูงษ์ทอง	กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์	บุญยั้ง	กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร	หลินเจริญ	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา	ศรีพันธ์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์ของ **พระมหาเรวัตต์ ผมหอม** ในวันที่ **๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖** ตั้งแต่เวลา **๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.** ผ่านระบบออนไลน์ โดยโปรแกรม **Microsoft Teams**

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖

(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายชื่อผู้สันทนากลุ่ม

ที่	ชื่อ	ตำแหน่ง	ที่อยู่	หมายเหตุ
๑	พระพิศาลประชาณุกุล	ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	วัดศรี โสคา	
๒	ดร.พระครูประโชติรัตนกร	เจ้าคณะตำบล	วัดดอนมูลชัย	
๓	ดร.พระครูนันทกิตติคุณ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนกุศลสมาคร	วัดสระเกษ	
๔	ดร.พระมหาวิญชัย กิตติเมธี	อาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์(มจร)	วัดบพิตรพิมุข	
๕	ดร.พระมหาฐานันดร เขมปญ โญ	ประธานสงฆ์	อาศรมบ้านดอกแดง	
๖	พระครูอภิวัฒน์คณาภิบาล	เจ้าคณะอำเภอพบพระ	วัดราษฎร์เจริญธรรม	
๗.	พระครูอาทรกิจวิธาน	เจ้าคณะตำบลอู่ผึ้ง	วัดหนองหลวง	
๘.	เจ้าอธิการสุรศักดิ์	เจ้าคณะตำบล	วัดพบพระ	
๙.	พระปลัดนครินทร์ โกวิท	พระธรรมทูตปฏิบัติกร	วัดแม่ด่านเหนือ	
๑๐.	พระมหาสิทธิกร ธมฺมเตโช	เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิคุณ	
๑๑.	พระปลัดสะอาด เขมจิตโต	พระธรรมทูตปฏิบัติกร	วัดบ้านหนองบัว	
๑๒.	พระบัณฑิต ญาณธีโร	เจ้าอาวาส/พระธรรมทูต	วัดธรรมมังคลาราม	
๑๓.	พระครูสาทรสันติวัฒน์	เจ้าอาวาส/พระธรรมทูต	วัดพุทธภาวนา	

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1.	พระประสิทธิศีลคุณ	เจ้าคณะจังหวัดตาก	วัดโคกพลู
2.	พระครูวินัยธร ดร.สมุทฺธ ถาวรธมฺโม	รักษาการ ผอ.วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	วัดมหาธาตุ
3	ดร.พระครูสุวิวัฒน์คุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิคุณ
4.	นางอารีย์ พันธุ์จันทร์	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดตาก	พศจ.ตาก
5.	พระมหาธีรวิโร ธีรวุฒนเมธี	เจ้าคณะอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก	วัดดอนไชย

ภาพการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้

